www.somuncubaba.net

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ • YIL: 31 • SAYI: 287 • EYLÜL 2024 • ISSN:2791-9595

ISSN:2791-9595

DÎVÂN-I HULÛSİ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin **Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî** adlı eseri Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

- Oku - İncele - Dinle
- Fihrist - Arama
- Sözlük - Kelimeler
- Dîvân Radyo
- Dîvândan Görseller

Android ve IOS Platformlarından Ücretsiz İndirebilirsiniz.

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSİ EFENDİ VAKFI

Dr. Kemal DEMİR

Kafkasya Bölgesiyle Yakınlıklarımız

Tarih boyunca Kafkasya, jeopolitik ve jeostratejik önemi nedeniyle tüm devletlerin ilgisini çekmiştir. Bölgedeki enerji zenginlikleri uluslararası ilginin yanı sıra etnik ve iç savaşlara, politik sorunlara yol açmıştır. Özellikle Âzerbaycan ve Gürcistan, bağımsızlıklarının ilk yıllarını ekonomik zararlar, enerji ve zaman kaybıyla geçirmiştir. Kafkasya'nın siyasî ve ekonomik gücü, Türkiye için de önemlidir. Avrupa Birliği ülkeleri, Rusya'ya bağımlı olmamak için Hazar Denizi'nden petrol ve doğalgazı bu bölge aracılığıyla Avrupa'ya taşımayı plânlamakta ve bu nedenle Kafkasya'daki boru hattı projelerine ilgi göstermektedir.

Türkiye'nin ekonomik ve ticarî ortaklarından olan Kafkas ülkeleri arasında en hızlı ve istikrarlı büyüyen ülke Âzerbaycan'dır. Gürcistan ise Âzerbaycan, Orta Asya ve Rusya pazarlarına erişim açısından stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin tarih boyunca bu bölgeyle kültürel, dinî ve etnik bağları olmuştur ve bu nedenle Güney Kafkasya'ya olan ilgisi devam etmektedir. Türkiye'nin Kafkasya'ya yapacağı sosyo-ekonomik katkılar, bölgenin uluslararası cazibesini artırabilir.

Kafkasya bölgesi, zengin doğal kaynakları ve çeşitli etnik yapısı nedeniyle bölgesel güçlerin dikkatini çekmektedir ve bu nedenle politikalarını dikkatli bir şekilde yönetmelidir. Araştırmalar, bölgenin önemli bir unsuru olan Âzerbaycan ve Türkiye arasındaki ihracat faaliyetlerinin karşılıklı etkilerinin belirgin olmadığını göstermektedir. Âzerbaycan ve Gürcistan'ın Türkiye'yi tercih etmesi, Türk girişimcilerinin bu durumu dikkate alarak yenilikçi ürünler geliştirmeleri ve tüketici taleplerini karşılamaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Karabağ sorununun Âzerbaycan'ın zaferiyle sonuçlanması, Türk firmalarının bölgedeki hasarları onarma ve işbirliklerini geliştirmeleri gerekliliğini vurgulamaktadır.

Âzerbaycan'da bazı bölgelerde demir ve iyot eksikliği nedeniyle guatr hastalıklarının arttığı gözlemlenmiştir. Türkiye, Ortadoğu ülkeleri arasında önemli bir sağlık merkezi haline gelmiş olup, modern hastaneleri aracılığıyla sağlık turizminin geliştirilmesi iki ülke için de faydalı olabilir.

Kafkasya ve Türkiye arasındaki sivil toplum kuruluşlarının ilişkilerinin yeterli düzeyde olmadığı belirtilmektedir. Türkiye'deki Kafkas derneklerinin bu iki ülke arasındaki kültürel ve sanatsal organizasyonlara katkıda bulunması önemlidir. Tarihî ve kültürel bağlarımızın bulunduğu Güney Kafkasya, Türkiye'nin Orta Asya'ya bağlanan önemli bir köprüsüdür.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çöküşünün ardından Âzerbaycan ve Gürcistan'ın bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Türkiye, Güney Kafkasya'da kalıcı barış ve istikrarın sağlanabilmesi için bölgede yaşanan sorunların (Yukarı Karabağ, Abhazya ve Güney Osetya) Âzerbaycan ve Gürcistan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğü çerçevesinde barışçıl yollarla çözülmesini desteklemektedir. Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya bölgesindeki etkisini artırırken, enerji kaynakları ile etnik anlaşmazlıklar ve çatışmalar gibi unsurları dikkatle göz önünde bulundurmalıdır. Türkiye'nin etnik anlaşmazlıkların çözümü konusundaki yaklaşımı, tarafları karşılıklı müzakerelere teşvik eden ve bölgesel ile küresel dengeleri gözeten bir anlayışa sahiptir.

somuncubaba
İLİM KÜLTÜR ve EDEBİYAT DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Kurucusu
A. Şemsettin ATEŞ
Yaygın Süreli - IISSN:2791-9595
Yıl: 31 Sayı: 287 - Eylül 2024
Yayım Tarihi: 01 Eylül 2024

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
M. Nazmi DEĞİRMENCİ
Hulusi KESKİNTEPE

Yönetim Yeri:
Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık Turizm İnşaat
San. ve Ticaret A.Ş
Zâviye Mahallesi Hacı Hulûsi Efendi Caddesi No:
89
44700, Darende / MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54 • Faks: (0422) 615 28 79
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım
Es- Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil
Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

e-dergi

android

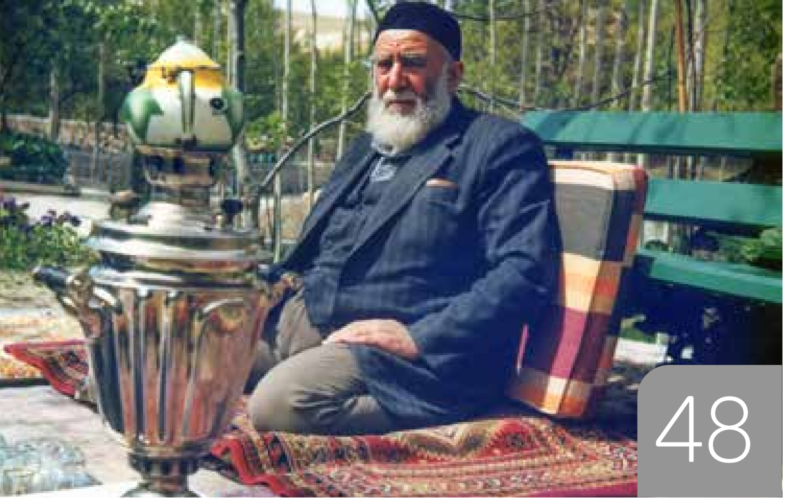
ios

"Bugünkü Kafkasya'da İslâmî geleneğin ve tasavvuf kültürünün en güçlü şekilde yaşandığı Dağıstan bölgesinde, yaklaşık 70 yıldan beri sürdürülen baskı, zulüm ve din düşmanlığı politikalarına rağmen bugün aktif bir şekilde yaşamaktadır."

"Kafkasya, Avrupa ve Asya sınırında Karadeniz ve Hazar Denizi arasında yer alan stratejik konumu itibariyle çok önemli bir bölgedir. Enerjinin dünya gündeminin başında yer aldığı bu yüzyılda Kafkasya ülkelerinde bulunan petrol ve doğalgaz kaynakları bu coğrafyayı daha da kıymetlendirmektedir."

48

Mânâ Sultanına Gönül Bağlamak

Musa TEKTAŞ

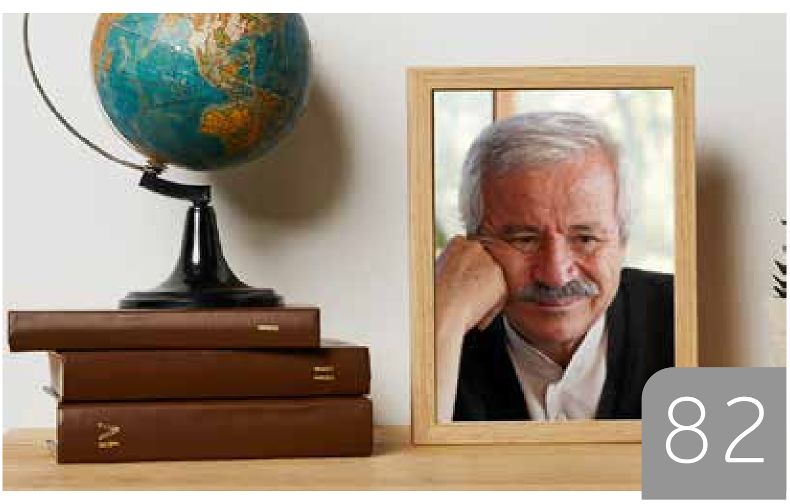
"Her mü'min, mürşid-i kâmili, Allah ve Rasûlü'nün bir emâneti olarak görmelidir. O mânâ sultanına yapacağı hürmetin, aslında Allah ve Rasûlü`ne yapılan bir hürmet çeşidi olduğunu bilmelidir."

74

Zekât İbâdeti ve Zekât Vermeyenlerin Durumu

Mehmet SOYSALDI

"Yüce Allah, bütün ilâhî dinlerde inananlara yardımlaşma ve dayanışmayı emretmiştir. Son ilâhî kitap olan Kur'ân-ı Kerim'de ise yardımlaşma ve dayanışmayı bir müessese hâline getirmiş ve zenginlere, fakir ve yoksullara yardım etmeyi farz kılmıştır."

82

D. Mehmet Doğan: "Batılılaşma İhaneti İki Asırdır Sürüyor"

M. Nuri YARDIM

"D. Mehmet Doğan, Türkçemize gerçekleştirilen suikast ve ihanetleri asla affetmedi. Dilimizi kısırlaştırmak isteyenlere karşı büyük bir savaş başlattı."

بو بازاره گیرن جانلر حیران سرگردان اولور　　دوشر بلبل گبی زاره صبح و مسا نالان اولور

یانار عشقه اودونه جانی او جانانک فراقیله　　شو کیم پروانه‌لر گبی عشقه اودونه سوزان اولور

جمالینک فراقندن جلالیله اولور بنده　　جلالی پرده سندن اول بر خاک ایله یکسان اولور

ایردم ایرر وصالینه جمال با کمالنه　　توکنمز دولته ایروب هردم شاد و خندان اولور

صولر گبی یوزن یوزان خاکه دوشوب سوره یوزن　　ایریشوب بحره قطره اول واصل عمان اول

خلوصی ایسترسک مراد اولمه ایسته نامراد
طلبسز طالبانک هپ مطلوبی اول سبحان اولور

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. *Bu pâzâra giren cânlar ḥayrân-ı ser-gerdân olur*
   Düşer bülbül gibi zâra subḥ u mesâ nâlân olur

2. *Yanar aşk oduna cânı o cânânın firâkıyla*
   Şu kim pervâneler gibi aşk oduna sûzân olur

3. *Cemâlinin firâkından celâliyle olur bende*
   Celâli perdesinden ol bir ḥâk ile yeksân olur

4. *O dem erer visâline cemâl-i bâ-kemâline*
   Tükenmez devlete erip ḥer dem şâd u ḥandân olur

5. *Sular gibi yüzün yüzün ḥâke düşüp süre yüzün*
   Erişip baḥr-ı bî-ka'ra ol vâsıl-ı ummân olur

6. *Hulûsî istersen murâd olmak iste nâ-murâd*
   Talebsiz tâlibânın ḥep matlûbu ol Sübḥân olur

Nesre Çeviri

1. *Bu aşk pazarına giren canlar, başı dönmüş ḥayran olur. Sonra bülbül gibi ağlamaya başlar ve gece gündüz inler.*

2. *Aşk ateşine yanan pervaneler gibi âşığın canı da sevgilinin ayrılığı ile aşk ateşine yanar.*

3. *Sevgilinin güzel yüzünün tecellilerinin ayrılığından dolayı âşık, onun ululuğu ile ona kul olur ve onun ululuğu karşısında yerle bir olur.*

4. *Sevgilinin visaline, mükemmel güzelliğine erdiği an sonsuz devlete kavuşup ḥer an mutlu ve mes'ut olur.*

5. *Âşık, sular gibi yüzünü yere çalıp toprağa sürdüğünde, dipsiz denizlere erişip o İlaḥî okyanusa vasıl olur.*

6. *Ey Hulûsî! Murad istersen muradsız olmayı iste. İsteği olmayan taliplerin talibi, ḥer türlü eksikliklerden arınmış olan Allaḥ'tır.*

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Niḥat Öztoprak

Ali AKPINAR*

Nahcıvan'dan Konya'da Yankılanan Kur'ân Çağrısı

"Geylânî Tefsiri'inde Sufî/işârî bir tefsir olan eserde müfessir, her âyetin tefsirini ayrı ayrı yapmış, dilbilimsel, fıkhî açıklamalara ve rivâyetlere yer vermiş, işârî yorumlarda bulunmuştur."

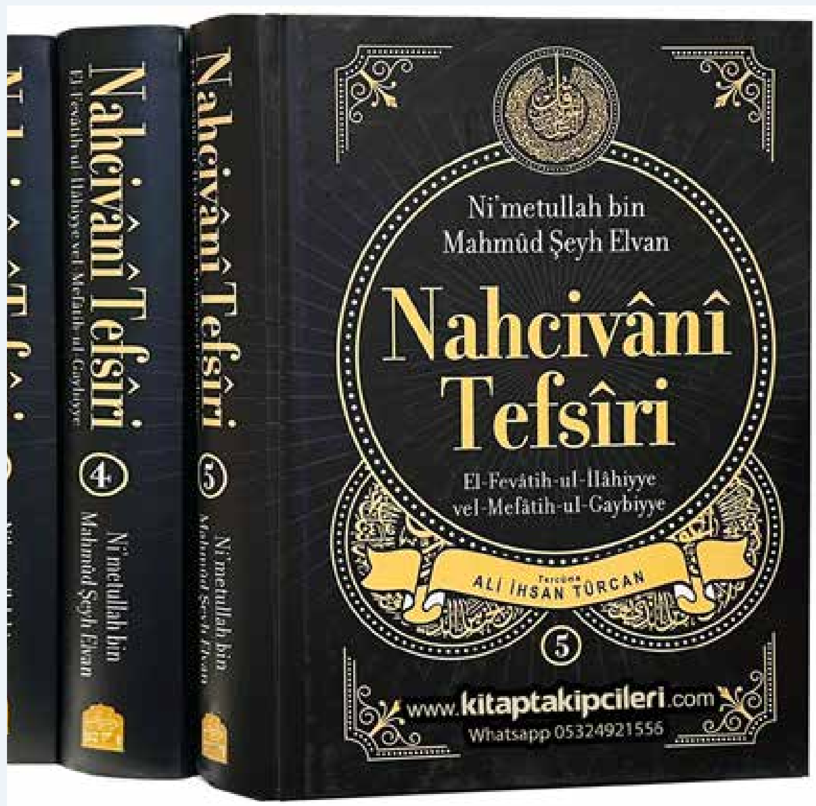

İslâm, Peygamberimiz'in yirmi üç yıllık nübüvvet mücâdelesinin sonunda bütün insanlığa hitâben okuduğu Vedâ Hutbesi'nde söylediği, "Ey insanlar, sözümü iyi belleyin. Burada bulunanlar, burada bulun(a)mayanlara sözlerimi ulaştırsınlar." emrini alan sahâbe, dünyanın dört bir yanına dağılmışlar ve İslâm'ın mesajını gidebildikleri her yere ulaştırmışlardır. Bugün Asya ve Afrika'nın hemen her yanında bulunan sahâbe mezarları bunun şâhididir. İşte Kafkasların merkezinde bulunan Nahcivan da, üçüncü halîfe Hz. Osman zamanında fethedilmiş yerlerden biridir. (Bkz. Nahcıvan DİA md.)

Fizîken fethedilen yerlerde, gönüllerin fethi demek olan İslâmlaşma hemen başlamış ve Müslümanların ulaştığı bölgelerde İslâm âlimleri, hem insanların hidâyetine vesile olmuş hem de bulundukları bölgelerde kurdukları ilim merkezlerinde yeni âlimler yetiştirmişlerdir. Fethedilen yerlerde yaşayanların dillerine saygı gösterilirken, din dili olarak Kur'ân dili Arapça ön plâna çıkmış, genellikle bu bölgelerdeki ilim adamları din ilimlerine dair eserlerini Arapça olarak vermişlerdir. Sözgelimi Osmanlı âlimlerinin çoğu tefsirlerini Arapça olarak kaleme almışlardır. Bu, yazılan eserlerin İslâm âleminde yayılıp tanınmasına katkı sağlamıştır. Nitekim son yüz yılda Türkiye'mizde dinî ilimlerde çok kıymetli eserler kaleme alındığı hâlde bunların dilinin Türkçe olması, bu eserlerin İslâm âleminde tanınmasını engellemiştir. Meselâ Cumhuriyet döneminde Türkçe olarak kaleme alınmış olan Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'ân Dili adlı tefsiri Arapça yazılmış olsaydı, dünyanın pek çok yerinde okunan bir tefsir olurdu.

Fethedilen yerlerde Arapça din dili olarak kabul edildiği için tefsir alanında kadim kaynaklar öncelikle okunarak Kur'ân mesajı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bölgelerde İslâmî ilimleri okutan medreselerde öncelikle Taberî, Mâtüridî, Zemahşerî, Râzî, Beyzâvî, Kurtubî, Celâleyn, Ebussûd gibi tefsirler hep ön plâna çıkmış ve bu tefsirler ders kitabı olarak okutulmuştur.

> "Fethedilen yerlerde Arapça din dili olarak kabul edildiği için tefsir alanında kadim kaynaklar öncelikle okunarak Kur'ân mesajı anlaşılmaya çalışılmıştır."

Bu kabil kapsamlı tefsirler, yeni tefsirlerin yazılmasını da bir ölçüde engellemiştir. Zira ilim adamları yazacakları tefsirlerin, bu tefsirlerden daha yetkin ve kapsamlı olmayacağı düşüncesiyle tefsir yazmaktan geri durmuşlardır. Buna rağmen az da olsa yeni tefsirler de yazılmıştır. Bölge insanının öncelikle istifade edeceği bu eserler, kimi zaman hak ettikleri şöhreti yakalayamasalar da kendi bölgelerini aydınlatmaya devam etmişlerdir.

Bu eserlerden biri de Mevlânâ Nimetullah b. Mahmûd Nahcivânî (Şeyh Avlân)'ın kaleme aldığı el-Fütûhâtü'l-İlâhiyye ve'l-Mefâtihu'l-Ğaybiyye adlı tefsiridir. Tefsirin müfessiri Nahcivânî, Nahcıvan'da doğmuş ve 920/1514'te

o zamanlar önemli bir ilim-irfan-kültür şehri olan Konya-Akşehir'de vefât etmiştir. Kabri de Nasreddin Hoca türbesine üç kilometre mesafede bulunan Baştekke yolu üzerindedir. Tefsir, Ali İhsan Türcan tarafından Nahcıvânî Tefsiri adı altında beş cilt halinde tercüme edilip Akşehir Belediyesi tarafından 2017 yılında yayınlanmıştır. Tefsirle ilgili kısa tanıtıma geçmeden bir yanlışa da dikkat çekmekte yarar vardır:

Zikrettiğimiz bu eserin bir benzeri Geylânî Tefsiri adı altında bir heyet tarafından tercüme edilip yayınlanmıştır. Yaptığımız karşılaştırma sonucunda bizde şu kanaat oluşmuştur: Nahcıvânî Tebriz'de tefsirini tamamlamış, sonra Tebriz yahut Akşehir'de eserini temize (tebyîz) çekmiştir. Eserin müsveddesi nasıl olduysa farklı yerlere Ceylânî Tefsiri olarak gitmiş ve öyle meşhur olmuştur. Yapılan karşılaştırmada iki tefsir arasında ciddî bir muhtevâ farkının olmadığı görülmüş, "Nahcıvanî Tefsiri" adı altında yapılan baskı gramer açısından tashihli, kelime/kavram/cümle açısından daha kâmil görünmektedir. "Geylânî Tefsiri" olarak yapılan baskı daha muhtasar durmaktadır. Nitekim eserde Muhyiddin İbn Arabî (ö: 638/1240) ve Beyzavî'den (ö: 685/1286) alıntılar yapılmaktadır. Geylanî ise 561/1166'da vefât etmiştir. Buna göre kendisinden sonra yaşamış âlimlerden istifade etmesi mümkün değildir. Nahcıvânî ise bu iki alimden sonra yaşamıştır. Dolayısıyla eserin Nahcıvânî'ye âidiyetinde şüphe görünmemektedir.

Sufî/işârî bir tefsir olan eserde müfessir, her âyetin tefsirini ayrı ayrı yapmış, dilbilimsel, fıkhî açıklamalara ve rivâyetlere yer vermiş, işârî yorumlarda bulunmuştur. Kuşeyrî'nin Letâifü'l-İşârât adlı tefsirinde olduğu gibi her sûrenin başındaki besmele âyetini, başında bulunduğu sûrenin muhtevâsına uygun olarak tefsir etmiştir. Her sûrenin girişinde ve sonunda sûreyi tanıtan ve özetleyen açıklamalar yer almaktadır.

İnfitâr Sûresi'nin 6. âyeti olan *"Ey insan, kerem sahibi Rabb'ine karşı seni aldatan nedir?"* âyetinin tefsirinde Nahcıvânî şunları söyler:

"Ey kendisine türlü iyiliklerle nimetler ve bolluklar verilen insan! Seni ne aldattı, hangi şey tuzaklar kurup seni, Kerîm Rabb'ine ve O'nun bunca nimet ve ikramlarına rağmen kandırdı da kâfirlik ve isyana atılmaya sevk etti?...

Fudayl b. Iyaz'a dendi ki, Yüce Allah seni huzuruna alıp, 'Ey Fudayl, Rabb'ine ve O'nun sonsuz ikramlarına karşı seni aldatan nedir?' diye sorulduğunda ne dersin? O, şöyle derim diye cevap vermiştir: 'Rabb'im, Senin sarkıtılmış perdelerin beni aldattı!'

Yahya b. Muaz ise aynı soruya şöyle cevap vereceğini söyler: 'Rabb'im, Senin geçmişteki ve şu andaki nimetlerin beni aldattı!'

Ebubekir el-Varrâk ise şöyle cevap vereceğini söyler: 'Sonsuz ikramlar sahibi Kerîm Rabbimin iyilik ve ikramları beni aldattı!'

Allah'tan başkasına iltifat etmeyen fakir/dervişlerin hizmetkârı ben (Nahcıvânî) de derim ki: Rabb'im, Senin bana kefil olman, beni kuşatıp gören gözüm, duyan kulağım, bütün idrak ve duyularım olman beni aldattı!"

Bazı sûre başlarında yer alan hece harfleriyle ilgili olarak da son derece özgün açıklamalar yapar. Sözgelimi Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerinin başında Elif Lâ Mîm ifadesini açıklarken özetle şunları söyler: "Bu ifadesi ile Yüce Allah insana, özellikle de vahyin ilk muhatabı olan Peygamberimiz'e adeta şöyle seslenmektedir:

'Ey halîfemiz olup bizleri temsil etmeye lâyık, Rabliğimizin bütün varlıklara nasıl yansıdığını anlayıp açığa vurmaya kararlı, sonsuz ilmimizden tahsil etmeye devam eden kâmil insan!

Ey kâmil, biricik ve arınmış olan insan. Ey Rahman'ın sûretinin yansıması olan... İlâhî isim ve sıfatların tecellîsi olan her görev ve makama bağlı olan, bu isim ve sıfatları tefekkür en sevgili

kul. Her şeyin sahibi olan Yüce Allah'ı bütün varlıklara anlat…'

Yâsîn harfleriyle ilgili olarak şunları söyler: 'Ey kesin bilgi, görüş ve vuslat denizinin kaynağına eren ve o denizde bocalamadan yüzmeyi bilen kâmil insan!'

Sâd Sûresi'nin başındaki Sâd harfini tefsir ederken de şunları söyler: 'Ey karakter ve kabiliyeti, bütün kötülüklerden arınmış, peygamberlik emânetinin ağır yükünü sabırla taşıyan!'

Mü'min Sûresi'nin başındaki hâmîm harflerini açıklarken şunları söyler: 'Ey vahyi yüklenip taşıyan, himâye edip koruyan, ey özündeki sayfadan Allah'tan gayri her şeyi sildikten sonra oraya başka hiç kimsenin girmesine izin vermeyen!

Kâf sûresinin başında yer alan Kâf harfini açıklarken de özetle şunları söyler: Ey Yüce Allah'ın hilafet kaftanını giymeye kâbiliyetli olan, kendisine inen vahyi ve ilhamları halka ulaştırmaya kâim olan peygamber! Sen, Hakkın yolunu açıklamakla görevlendirilmiş hak peygambersin!"

Nûn Sûresi'nin başında yer alan Nûn harfini açıklarken de özetle şunları söyler: 'Ey Allah'ın nâibi, ey nebî, ey Allah nuruyla bakıp O'nun adına işler yapan, peygamberlik ve velîlik mertebelerine aykırı bütün rezilliklerden arı ve uzak olan!…'

Şunlar da müfessirimizin tefsirinin sonuna koyduğu cümlelerden bir kaçı:

"Ey Allah'ın kopmaz ipine tutunan Muhammedî Müslüman! Sana gereken, Kur'ân'ın hükümlerine sımsıkı sarılman, onun emirlerini tutup yasaklarından kaçınman. Yaptığın her işte ihlaslı olman, her hal ü kârda Yüce Allah'a güvenip dayanman. İtâatle uğraşıp her şeyde O'nun tecellîlerini görmendir. Bilesin ki seni lütuf ve keremiyle yüce makamlara erdirecek olan O'dur…

Kul, Allah'ın sözü hakkında konuşmaya nasıl güç yetirebilir ki! Zira bir söz emsaliyle açıklanabilir. Bir insanın sözü, kendisi gibi bir insanın sözüyle açıklanabilir. Kur'ân'ın misli yok ki gereği gibi açıklanabilsin. Ne yapalım ki bizler, bir şeyler anlamaya ve Kur'ân hakkında konuşmaya mecbur olduk. Kusurumuza bakılmaya!…

Ey kardeşim, inat edip itiraz etme! Can gözüyle görmez misin, Allah her şeyi bilendir. O gayret ve kıskançlık sahibidir. Davasına hizmet edenleri de görür gözetir, sahiplenir. Göğüslerde ve beyinlerde olan her şeyi de O bilir…

Allah senin perdelerini kaldırsın, can gözünü açsın, seni derin anlayış ve yüce fikir sahibi etsin… Manevî yolculuğunda perde ve engelleri kaldırsın…

Ey bilmek ve anlamak karakteri üzere yaratılan, bilmez misin ki, kul ve ondan meydana gelen her şey Yüce Mevla'ya dayanmaktadır. Her şey, ilkin O'ndan geldiği gibi, yine O'na dönecektir. Bilesin ki O'nun dilediği şeyden başkası olmaz… Yüce Allah kime nur var etmedi, can gözü bahşetmediyse o karanlıktadır… Onun için Yüce Allah kitaplar indirdi, kalplere ilâhî hakîkatler aktardı ki öğrenip yolunda yürüyerek kararlılık meclisine/rızâ meclisine ersinler, O'nun cemâlini görme lütfuna mazhar olsunlar…

Ey Rabb'imiz, bizleri Sana erdir… Eserimi tamamlamaya karşılık hamd ü senâ O'nadır. Salât u selâm da yaratılmışların efendisine, onun ehl-i beytine, âl ve ashabına ve de âlimlere olsun!"

Görüldüğü üzere müfessirimiz engin ilmî ve irfanî birikimini, âyetleri açıklarken kendine özgü üslubuyla insanlara sunmaktadır. Mevlâ ona rahmet etsin!

Dipnot

**Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.*

Ramazan ALTINTAŞ*

İslâm ve Sosyal **Sorumluluklarımız**

"İnsanların birlikte yaşama ihtiyacı yaratılıştan gelen bir özelliktir. Kur'ân'a göre toplumların farklı kabilelere ayrılması , akraba ilişkileri üzerinde ısrarla durulması , iyilik ve takvâda yardımlaşmanın emredilmesi fertler arası ilişkilerin zorunlu ve vazgeçilmez oluşunun delilleridir."

Dinde, akıl sahibi olan ve ergenlik çağına adım atan kadın ve erkek her Müslüman, Allah'ın kendilerine yüklediği fiillerden sorumlu tutulmuştur. Bu âlemde hiçbir varlık başıboş değildir. Hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklar hareketlerinde izdırârî, insan ve cin gibi varlıklar da hareketlerinde ihtiyârî olarak yaratılmışlardır. Kıyâmet gününde akıllı ve irâde sahibi olan varlıklar; iman ve küfür, iyi ve kötü, sevap ve günah cinsinden yapıp ettiklerinden Allah'ın huzurunda hesaba çekileceklerdir. Allah'ın sorumluluk yüklediği alanda insan eylemlerinde özgürdür. Nitekim inanç seçimiyle ilgili bir âyette, *"Kim doğru yolu bulmuşsa, ancak kendisi için bulmuştur; kim de sapıtmışsa kendi aleyhine sapıtmıştır."* buyrulurken, ameller konusundaki seçimle ilgili bir âyette de, *"Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabb'in kullara zulmedici değildir."* buyrulur. Görüldüğü gibi her iki âyette de bir fert olarak insanın dinî tutum ve davranışlarında sorumlu bir varlık olarak yaratıldığı ortaya konulmaktadır.

İnsan, sosyal bir varlıktır. İnsanların birlikte yaşama ihtiyacı yaratılıştan gelen bir özelliktir. Kur'ân'a göre toplumların farklı kabilelere ayrılması , akraba ilişkileri üzerinde ısrarla durulması , iyilik ve takvâda yardımlaşmanın emredilmesi fertler arası ilişkilerin zorunlu ve vazgeçilmez oluşunun delilleridir. Bu sebeple insan, yeme, içme, barınma gibi tabîî ihtiyaçlarını karşılamada; eğitim, yardımlaşma, bilgi, kültürel alış-veriş ve yeteneklerini geliştirme gibi konularda sosyal bir hayat yaşamak zorundadır. Her konuda olduğu gibi sosyal sorumlulukları yerine getirmede de bizim yegâne örneğimiz, Rasûl-i Ekrem (s.a.v.)'dir. O, risâlet öncesi dönemde her türlü güvensizliğin kol gezdiği Mekke'de, toplumun bir üyesi olarak üzerine düşen sosyal sorumlulukları yerine getirmiştir. Bu sorumluluklardan birisi yirmi beş yaşlarında bir genç iken "Hılfu'l-Fudûl" denilen erdemliler ittifakının kuruluşunda yer almasıdır. Erdemliler yemini adı verilen bu teşkilatın kuruluş amacı, dışarıdan hac ve ticaret

> "İslâm gelişiyle birlikte bireysel ve toplumsal hayatın huzuru için insanlar arasında sosyal bağların geliştirilmesini teşvik edici ilkeler üzerinde durmuştur."

yapmak için Mekke'ye gelen zayıf ve güçsüz insanlara yapılan her türlü zulüm ve haksızlığı önlemektir. Bu cemiyet sayesinde Mekke'de malı gasp edilen, iffeti kirletilmek istenen, hatta hayatına kastedilen nice insanların hakkı ve hukuku savunulmuş, Mekke'ye güven, yeniden gelmiştir.

Bir diğer sosyal sorumluluk örneği de Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "Kâbe hakemliği"dir. O, henüz 35 yaşlarındadır. Yağmur suları ve sel baskınları sebebiyle Kâbe'nin duvarı hasar görür. Kâbe'nin tamirinde rol alan kabîleler bir değer ifadesi olan 'Hacer-i Esved'i Beytullah'ın duvarına koyma konusunda görüş ayrılığına düşerler. Her kabîle bu şerefin kendisine ait olmasını ister. Neredeyse elleri kılıçlarının kabzasına uzanmak üzeredir. İçlerinden bir aksakal, sorunun âdil ve hakkâniyet ölçülerinde çözülmesi için yarın sabah Harem-i Şerif'in kapısından kim önce içeri girerse onu 'hakem' tayin edelim şeklinde bir öneride bulunur. Bu öneri kabul görür. Bir de bakarlar ki "el-Emîn" olan Muhammed Mustafa (s.a.v.), içeri girmektedir. Hepsinin yüzleri güler ve içlerine içsel bir coşku hâkim olur. Çünkü o, "güvenilir" bir kimsedir. Mutlaka o, adâlet ve dürüstlükten ayrılmayacak ve bu konuda hakkâniyet ölçülerine uygun bir çözüm önerisinde bulunacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.), ortaya bir örtü serilmesini ve serilen bu örtünün üzerine de Hacer-i Esved'in konulmasını söyler. İşlem tamam olunca bütün kabîlelerden bir temsilcinin bu örtüden tutarak yerde bulunan Hacer-i Esved'i yukarı kaldırmalarını ister. Kendisi de bu siyah taşı alır Kâbe'nin duvarına yerleştirir. Böylece sorun, toplumsal uzlaşı ve barış içerisinde Sev-

gili Peygamberimiz'in hakemliğinde çözülür. Bu her iki olay da toplumsal huzuru sağlamada sosyal sorumluluk örneğidir.

İslâm'ın gelişiyle birlikte bireysel ve toplumsal hayatın huzuru için insanlar arasında sosyal bağların geliştirilmesini teşvik edici ilkeler üzerinde durmuştur. Çünkü toplum üyelerinin huzur ve güvenli bir şekilde barış içerisinde bir arada yaşamalarının bazı şartları vardır. Sosyal ödevlerimizin başında, birbirimizi sevmek ve birbirimizin haklarına karşı saygılı olmak gelir. Sevgisizliğin olduğu yerde toplumsal barış da zarar görür. Bundan dolayı Hz. Peygamber (s.a.v.) imanı, sevgi ile ilişkilendirmiştir: *"Sizden biriniz kendisi için sevip arzu ettiği şeyi din kardeşi için de sevip istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olamaz."* Bu rivâyetten anladığımız kadarıyla sevgisizlik, neredeyse imanın zâfiyetine bir işaret gibidir. İslâm, ister Müslüman olsun isterse olmasın insana saygı duyar ve onu Allah'ın yarattığı en şerefli bir varlık olarak görür.

Toplumsal huzurun sağlanmasında üzerimize düşen sosyal sorumluluklarından birisi de iyilikte yardımlaşmak ve ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatmaktır. Bu yüzden İslâm, muhtaç olan insanlar arasında iyiliği teşvik edici ilkeler getirmiştir. Bu konuyla ilgili Kur'ân'da geçen bir âyette şöyle buyrulur: *"Kendilerinin ihtiyaçları olsa bile, yoksul kardeşlerini tercih edip onların ihtiyaçlarına koşarlar. Kim kendi nefsinin cimriliğinden korunursa kurtuluşa ermiştir."* Hz. Peygamber (s.a.v.)'den gelen bir rivâyette de, *"Komşusu aç iken bunu bildiği hâlde kendisi tok yatan gerçekten iman etmiş olamaz."* buyrulmak suretiyle açları doyurmanın imanî bir görev olduğu vurgulanmıştır. Çünkü toplumun ekonomik anlamda zayıf kalmış kesiminin durumları iyileştirilmez ve zamanında tedavi cihetine gidilmezse, bundan toplumsal huzur zarar görür.

Toplumsal barışı sağlamanın temel ilkelerinden bir diğeri de bireysel ve sosyal hayatın her alanında adâlete riâyet etmektir. Bu anlamda adâlet, hak edene hak ettiğinin tam olarak verilmesidir. Adâlet, mutlak eşitlik değil; verilen ile hak edilen arasındaki dengeyi ifade eder. İslâm bireysel ve toplumsal hayatın bütün katmanlarında adâletli davranmayı emretmiş , her türlü ayrımcılığı da yasaklamıştır. Her insan ne pahasına olursa olsun, konuşmasında bile adâletten ayrılmamalı, hakkı ve doğruyu söylemelidir. Yine adâlet evrensel ölçekli hukukun mihveridir. Bu sebeple, taraflar arasında yapılan barış görüşmelerinde , mahkemede yapılan şahitlikte , hatta alış-verişte bile adâlet ve dürüstlükten ayrılmamak Müslümanın şiârı olmalıdır. Adâlet duygusunun zedelendiği ve yara aldığı bir toplumda adâlete güven kalmaz, toplumsal sistem çözülmeye başlar. Bu çözülmeyi durdurmanın yolu, sosyal hayatın her alanında adâlete olan güveni yeniden sağlamaktır.

Sonuç

Toplum hayatı, işbölümü yapmayı gerektirir. İnsanın birçok ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların üstesinden tek başına gelmek mümkün değildir. Toplum hayatında herkes birbirine muhtaç olduğu için insanlar arası ilişkiler zorunludur. Bu ilişkilerin barış ve kardeşlik ekseninde yürümesi, herkesin ve her kesimin üzerine düşen sosyal sorumlulukları yerine getirmesine bağlıdır. Sosyal sorumluluklarının idrâkinde olan herkes, gücü nisbetinde sevgi ve saygı bağlarını güçlendirmeli, ihtiyaç sahiplerine yardım elini uzatmalı, meşrû bir çerçevede çalışma hayatına katkıda bulunmalı ve insan hayatının bütün alanlarında adâlet mekanizmasına hayâtiyet kazandırmalıdır. Bu temel ilkelere riâyet edildiği takdirde huzur toplumu yeniden inşâ ve ihyâ edilecek, bundan da bütün toplum kesimleri fayda görecektir.

Dipnot

*Prof. Dr. Ramazan Altıntaş, Selçuk Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Kafkas Kartalı

İki asır önce Moskoflara kök söktürdü
Düşman askerlerine kanlı yaşlar döktürdü

Gençken okumuştum Hızaloğlu kitābını
Serdengeçti Yayını, unutmadım kabını

Şeyh Şāmil ve İmam Şāmil diye de bilinir
Kahraman şahsiyeti, bir büyük efsānedir

Düşmanlarının bile saygısını kazanmış
Müslümanlar,adını dāim hürmetle anmış

Ölümden korkmayan bir Kafkas Kartalı'ydı o
Îmānın,cesāretin destānını yazdı o

Tārihin kaydettiği ender mücāhidlerden
Hemen yanı başında Hacı Murad'dı gelen

Hacı Murad'ın romanını yazmış Lev Tolstoy
Cevher Dudayev'e ağıtlar yakıldı:Oy! Oy!

Bir avuç mücāhidle yılmadı,yıkılmadı
Tārih,altın harflerle yazdı şerefli adı

Kafkaslı'nın rūhunda istiklâl odu sönmez
Haşre kadar mukaddes dāvādan aslā dönmez...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Halim GÜL*

Kuzey Kafkasya'da İslâm ve Tasavvufî Genel Zemin

"Bugünkü Kafkasya'da İslâmî geleneğin ve tasavvuf kültürünün en güçlü şekilde yaşandığı Dağıstan bölgesinde, yaklaşık 70 yıldan beri sürdürülen baskı, zulüm ve din düşmanlığı politikalarına rağmen bugün aktif bir şekilde yaşamaktadır."

Orta Asya'da, Türklerin İslâm dinini kabul etmesinde ve Anadolu'nun Müslümanlaşmasında kolonizatör dervişlerin çabaları ile Kuzey Afrika ve Endülüs'te halkın İslâmlaşmasında sûfîlerin gayret ve çabaları bilinmektedir. Bu Alperen geleneğinin en son yeşerdiği, İslâm'ın sûfîler vasıtasıyla yayılıp kök saldığı bölgelerden birisi de sert tabiatlı mert insanların yaşadığı yer olan Kuzey Kafkasya'dır.

Asırlar boyunca çok çeşitli milletlerin göç ve işgaline sahne olan Kafkasya, Orta Asya ve Güney Rusya bozkırları ile Anadolu ve Ön Asya bölgeleri arasında bir köprü görevi üstlenmiş ve jeopolitik stratejik önemini her devirde korumuştur.

İslâm dini, Kafkasya bölgesine VIII. yüzyılda, Ebû Müslim önderliğindeki Müslüman ordusunun Hazar Türkleri ile karşılaşıp onlarla savaşarak ve bölgenin bazı kısımlarını fethetmeleriyle girmiştir. Ancak Müslüman ordularına karşı koyan ve onları geri püskürten Hazar Türkleri, İslâm'ın Kafkasya'ya ve Kafkasya üzerinden Doğu Avrupa'ya yayılmasını engellemişlerdir. Fakat bazı Müslümanların Dağıstan'da kalarak oraya yerleşmeleri, İslâm dininin Dağıstan Bölgesinde VIII. yüzyıldan itibaren yayılmaya başlamasına neden olmuştur.

İslâm tarihinin bazı dönemlerinde dinin yayılması ve vatan müdafaasında aktif bir görev üstlenen tasavvuf erbabı, Peygamber (s.a.v.)'in ahlâkını, sevgi ve hoşgörüsünü kendilerine örnek edinmişlerdir.

Bugünkü Kuzey Kafkasya'da bir İslâmî potansiyelden söz edilebiliyorsa bu, büyük ölçüde tasavvuf erbabının faaliyetlerine borçludur. Özellikle bugünkü Kafkasya'da İslâmî geleneğin ve tasavvuf kültürünün en güçlü şekilde yaşandığı Dağıstan bölgesinde, yaklaşık 70 yıldan beri sürdürülen baskı, zulüm ve din düşmanlığı politikalarına rağmen bugün aktif bir şekilde yaşamaktadır.

"Dağıstan'da, İslâm'ın hem din hem de hayat tarzı olarak muzaffer bir şekilde varlığını devam ettirmesinin, sûfi tarîkatların ve özellikle Nakşibendî tarîkatının sürekli ve sistemli faaliyetleri sayesinde olduğunu, yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır."

İslâm'ın derûnî yönünü teşkil eden ve dinin, şeklî birtakım ritüellerini, kalbî bir lezzet ve coşkuya tahvil eden tasavvuf, gönül ehli âlim ve sûfîlerin irşad faaliyetleri sayesinde Dağıstan'ın günlük yaşantısının bir parçası hâline dönüşmüştür.

Başkent Mohaçkale'de, camilerde ikindi namazından sonra zikir halkaları oluşturulması, Ramazan'ın son on gününde itikâfa girilmesi ve genç kızların toplum içerisinde duraklarda beklerken tespih çekmeleri, Dağıstan toplumunda tasavvufî hayatın çok aktif bir şekilde yaşanmakta olduğunu göstermektedir.

Kafkasya'daki dinî hayatın en ciddi Sovyet gözlemcilerinden biri olan V. G. Pivovarov 1975'te şu bilgileri vermektedir: "Çeçen-İnguş Otonom Cumhuriyeti Müslümanlarının yarıdan fazlası bir tarîkatın üyesidir."

Bugün Rusya'da, özellikle Dağıstan'da, İslâm'ın hem din hem de hayat tarzı olarak muzaffer bir şekilde varlığını devam ettirmesinin, sûfî tarîkatların ve özellikle Nakşibendî tarîkatının sürekli ve sistemli faaliyetleri sayesinde olduğunu, yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır.

Bu bölgede Nakşbendîliğin dünü ve bugününe bir göz atalım.

Nakşbendîlik

Kafkas halklarının, Ruslara karşı birlik beraberlik ve dayanışma içerisinde İslâm dinine dayalı "etnik kimlik" etrafında bir cephe oluşturmaları tarîkatlar yoluyla özellikle Nakşbendî sûfîleri eliyle olmuştur.

Nakşbendîye tarîkatı, Türkistan'da doğmuş ve bütün Türk-İslâm coğrafyasına yayılmış büyük sûfî tarîkatlarından biridir. Bu tarîkat, Yûsuf-ı Hemedânî, Abdulhâlık-ı Gücdüvânî ve tarîkata adını veren Bahâeddin Nakşbendî tarafından şekillendirilmiştir.

Rusya'nın sıcak denizlere doğru ilerleyişini bir asır geciktiren Kafkasya Savaşları 1783 yılında İmam Mansur Uşurma'nın kutsal cihadı ile başlamış, Nakşbendî tarîkatı tarafından organize edilip yönetilen 1821-1856 yılları arasındaki müridizm hareketinin sonuna kadar devam etmiştir.

Nakşbendî tarîkatının doktrinini Çeçen-Dağıstan bölgesinde yayan İmam Mansur Uşurma'nın va'zları hızlı bir başarı elde etmiş ve Dağıstan halkları onun birlik çağrısına koşmuşlardı. 1785 yılında, Rus ordusuna karşı elde ettiği başarıdan sonra Çeçen ve Dağıstan bölgelerini birleştirmeye muvaffak olan Mansur, orta ve batı Kafkasya'daki Çerkez kabîlelerini de

ayaklandırmaya teşebbüs etmiş, ancak Çerkez kabîlelerinin toplumsal yapıları sebebiyle başarılı olamamıştı. İmam Mansur, 1791'de Anapa'daki Osmanlı kalesinde Ruslar tarafından yakalanmış ve bir âsî olmakla suçlanarak ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir. İki yıl sonra da hapsedildiği kalede vefât etmiştir. Kafkasya'da, Ruslara karşı Müslümanları cihada teşvik eden ilk Nakşbendî şeyhi olan İmam Mansûr'un, kendisinden sonra hiçbir halef bırakmadığı, Rus baskısı çok sert olunca onun müntesipleri dağılmış, Nakşbendîler o dönemde Kafkasya'da fazla bir varlık gösterememişlerdir.

Nakşbendî tarîkatı, XVIII. yüzyıl sonu ve XIX. yüzyıl başında Şirvan yoluyla Dağıstan'a gelmiş ve oradan XIX. yüzyıl ortalarında Çeçenistan bölgesine ve Batı Kafkasya'ya yayılmıştır. Dağıstan ve Çeçenistan'da yayılan Nakşbendî tarîkatı, Batı Kafkasya'nın Çerkez Bölgesinde fazla bir varlık gösterememiştir.

Kuzey Kafkasya'da ortaya çıkan Nakşbendîlerin bu ikinci safhası çok ayrıntılı bir şekilde bilinmekte, mürşidlerin silsilesinin çok detaylı bir şekilde tesbit edilmesi bunu ortaya koymaktadır. Bu ikinci dönem, Kuzey Şirvan'da faaliyet gösteren ilk Nakşbendî mürşidi Hâlid-i Bağdâdî'nin halîfesi Kürdemirli Şeyh İsmail ile başlayıp, Gazi Muhammed'in ve Şeyh Şâmil'in mürşidi Kazikumuhlu Cemâleddin ile devam etmiştir. Kafkasya tarihinde önemli rol oynayan Nakşbendî tarîkatı; sağlam disiplini, ideallerine tam bağlılıkları ve tarîkatın dayandığı sıkı hiyerarşi sayesinde Kafkasyalıların 1824'ten 1859'a kadar süren Rus istilâsına kahramanca karşı koymalarını sağlamıştır. Nakşbendîlerin Ruslara karşı başlattıkları cihadın, Çarlık İmparatorluğu'nun maddî ve ahlâkî yıkılışına kesin bir şekilde etki ettiği, Rusya'da Bolşevik rejimin iktidara gelişini çabuklaştırdığı iddia edilmektedir.

İmam Mansur Uşurma'nın vefâtından sonra bir müddet pasif bir konuma geçen Nakşî direniş, 1822-1823 yıllarında Molla Muhammed'in çalışmaları sonucu yeniden

canlılık kazanmıştır. Bu Nakşî-Hâlidî sûfîlerinin özgürlüğe olan iştiyakları ile dinî inançların ve coşkulu bir rûh hâlini temsil eden tasavvufun kaynaşması, gönüllerinde bağımsız Kafkasya idealini sürekli canlı ve dinamik tutmuştur.

Molla Muhammed 1832 yılına kadar halkı irşâd etmiş, müridleri vasıtasıyla Kafkasya kavimlerini kutsal cihada çağırarak bu uğurda mücâdele etmeye devam etmiştir. Gazi Muhammed, bu kutsal dâvâ uğruna Gimri'de şehit edilince yerine Hamzat Bey geçmiştir. Onun da 1834'te Hunzah Mescidi'nde şehit edilmesiyle, Kafkas Kartalı olarak isimlendirilen Şeyh Şâmil ittifakla imamlık makamına seçilmiştir.

İmam Şâmil, 1834'te 39 yaşında İmam seçilince, Rus işgal ve tahakkümünden kurtulmanın tek çıkar yolunun şerîat hükümlerine dayalı bir idare kurmakta olduğunu düşünüyordu. İmam Şâmil'in başlatmış olduğu bu hareket, dağınık bir hâlde yaşayan Kafkasya milletlerini; menşeini İslâm'ın rûhundan ve millî benliklerinden alan kutsal cihad bayrağı etrafında birleştirerek teşkilatlandırdı.

İmam Şâmil, Ruslara karşı yirmi beş yıl

amansız bir mücâdele yürüttü. Bu mücâdelede hak ve adâletiyle, toplumda uyguladığı şerîat hükümlerinin yanı sıra örf ve âdetlere de saygı göstermesiyle halkın derin hürmetini kazanmıştır. Ancak uzun yıllar Ruslara karşı zafer kazanan Şâmil, kendisine tâbî olan gruplardan bazılarının Rusların safına geçmesiyle büyük bir darbe yemiştir. Tam yirmi beş yıl Ruslara karşı mücâdele ederek, Allah'ın dinini yaymaya çalışan Şeyh Şâmil 1859'da zor şartlar altında Ruslara teslim olmak mecburiyetinde kalmış ve Kafkasya Rusların hâkimiyeti altına girmiştir.

Nakşîlerin başlattığı müridizm hareketinin 1859'da yenilgiye uğraması ve Kafkasyalı Müslümanların bu yenilginin sonucu olarak kitleler hâlinde Türkiye'ye göç etmeleri, Dağıstan ve Çeçenistan'da Nakşbendiyye'nin faaliyetini sona erdirmemiştir. Nitekim hayatını ve eserlerini incelediğimiz Dağıstanlı Nakşî-Hâlidî şeyhi Hasan Hilmi Efendi'nin eserleri ve etkileri bu düşüncemizi desteklemektedir.

Şeyh Şâmil'in mağlup olmasından sonra şeyhi ve kayınpederi Nakşî şeyhi Kazıkumuhlu Cemâleddin Efendi'nin de Türkiye'ye göç etmesinden sonra Dağıstan'da onun halîfesi Sogratlu Hacı Abdurrahman Efendi en önemli dinî lider olarak kalmıştır. Bu şeyh efendi, 1877 yılında Dağıstan ve Çeçenistan'da başlatılan direnişte aktif bir rol oynamıştır. Maalesef o da diğer Nakşî sûfîler gibi Ruslar tarafından Sibirya'ya sürgün edilmiş ve orada vefât etmiştir. Sogratlu Hacı Abdurrahman Efendi'den sonra direnişçilerin başına oğlu Muhammed Efendi geçmiş o da Ruslar tarafından tutuklanmış, daha sonra Türkiye'ye gönderilmiştir.

Bazı kaynaklara göre Şeyh Şâmil'in kayınpederi Nakşî şeyhi Kazıkumuhlu Cemâleddin Efendi, Şeyh Şâmil'den önce imam seçilen halîfesi Gazi Muhammed'in Ruslara karşı cihad etmesine müsaade etmemiştir. O da Cemâleddin Efendi'nin hocası Muhammed Yerağî'den izin alınca Cemâleddin Efendi de ses çıkarmamıştır. Şeyh Şâmil'in mağlûbiyetinden sonra ise Cemâleddin Efendi Türkiye'ye göç etmiştir.

Cemâleddin Efendi'nin Türkiye'ye göç

etmesinden sonra, yukarıda da ifade edildiği gibi halîfesi Sogratlu Hacı Abdurrahman Suğûrî direnişi başlatmıştı. İşte bu dönemde İsmail Kürdemirî'ye farklı bir silsile ile ulaşan diğer bir Nakşî-Hâlidî şeyhi Mahmud Efendi'ye nisbet edilen Mahmûdiyye tarîkatı şeyhlerinden Şuayb b. İdris Bakinî ve halîfesi Hasan Hilmi Efendi, Abdurrahman Suğurî ve müridlerinin Ruslarla savaşına taraftar olmamışlardır. Çünkü onlar bu tutumun Müslümanlara zarar verdiğini düşünmekteydiler. Hatta Hasan Hilmi Dağıstanî, 1923 yılında Dağıstan Müslüman Âlimler Kurultayı'nda Uzun Hacı ve Necmeddîn Gotsi'nin Ruslar'a karşı savaşmalarına karşı çıkmıştır. Çünkü o itidalli olma taraftarıydı. Kanaatimizce Mahmûdiyye tarîkatına mensup olan şeyhlerin Ruslarla savaşa taraftar olmamaları, hatta savaşanları eleştirip karşı çıkmaları, Müslümanların daha çok zarar görmesine neden olduğunu düşündüklerinden olsa gerektir.

Mahmûdiyye'ye mensup mürşid-i kâmiller, bilhassa bir çalışmamızda detaylı olarak ele aldığımız Hasan Hilmi Dağıstanî ve onun Şeyhleri Şuayb b. İdris Bakinî ve Seyfullah Kâdı; Şeyh Abdurrahman Suğurî'nin yolunda olduklarını iddia eden müridlerin Nakşî çizgisinden uzaklaştığına inanıyorlardı. Çünkü Abdurrahman Suğurî'nin halîfesi olduğunu söyleyen Muhammed el-Ubâdî, cehrî zikrin şerîat, hafî zikrin ise tarîkat olduğunu iddia ederek tasavvuf konusunda ne kadar bilgisiz olduğunu ortaya koymaktadır. Zaten Mahmûdiyye tarîkatı şeyhlerinden Hasan Hilmi Efendi, Şeyh Abdurrahman Suğurî'nin hiç kimseye hilafet vermediğini eserlerinde ifade etmektedir.

Bugün Dağıstan'da en aktif Nakşî-Şâzelî Tarîkatı Almalılı Mahmud Efendi'ye nisbet edilen Mahmûdiyye'ye mensup Seyfullah Kadı ve onun halîfesi Hasan Hilmi Dağıstanî'nin koludur. Hatta Dağıstan'da Diyanet İşleri Teşkilatı ve ilmî heyet onların çizgisinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunun en açık delili Seyfüllah Kadı ve Hasan Hilmi Efendi'nin eserlerinin Mohaçkale ve Şam'da bastırılıp dağıtılmasıdır.

Dipnot

** Prof. Dr. Halim GÜL, Karabük Üniversitesi*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Mahmut KAPLAN*

Böyle Gelir Böyle Gider Bu Âlem

Çocukluk günlerim dün gibi hafızamda. Hiç büyümemişim, yaşlanmamışım, yetmişi devirmemişim sanki. Oysa ömür, yokuştan iner gibi, bir bulut geçer gibi elden uçup gidiyor. Dönüp bakıyorum dün; sisli bulutların arkasında belirip kaybolan ışıklar, manzaralar, yüzler, yüzler, yüzler... Ne çok yüz gelip geçmiş hayatımdan! Ne çok insan tanımış ne çok yer dolaşmışım! Bazen hiç münasebeti yokken bir yüz gözlerimin önüne dikilir, soru dolu gözlerle bakar bana: hatırladın mı der gibi. Unuttun mu der gibi... Apaçık hatırladıklarım da olur hayal meyal seçtiklerim de... Bazen o kadar ayrıntıyı fark ederim de kendim de şaşırır kalırım. Daha önce neden fark etmedim diye.

“Kimi zaman çocukluk günlerim düşer aklıma; dut ağaçlarının gölgelediği sıcak yaz günlerinde kerpiç evimizin önündeki kuyunun bilezik taşına resim çizerken bulurum kendimi...”

Kimi zaman çocukluk günlerim düşer aklıma; dut ağaçlarının gölgelediği sıcak yaz günlerinde kerpiç evimizin önündeki kuyunun bilezik taşına resim çizerken bulurum kendimi... İçime bir hüzün çöker. İki kubbeli kerpiçten evimizin yıkıntıları üzerinde otururken bulurum kendimi. Kırmızı dutun tadı düşer damağıma. Annemin şefkatli sesi yankılanır kulaklarımda; “Çok yeme karnın ağrır!” Elimde mi karşı koymak kırmızı dutların tadına, cazibesine. Anne yüreği bu, korku bırakmaz yüreciğini kaybettiği dört çocuktan artakalan.

Hatırladıkça şaşar, bazen de gülerim kendime. Buğday tarlasının içinde kayboluşum düşer aklıma. Buğdaylar benden uzun. Şimdi buğdaylar niçin bu kadar kısa anlamakta zorluk çekiyorum. Ben mi çok kısaydım o zamanlar, buğdaylar mı çok uzundu? Dümdüz köyün her tarafında oyun oynayan çocukların sesleri sarsar hayal bulutlarını. Kuzenlerim, yaşıtlarım, okul arkadaşlarım... Kayıt olmadan devam ettiğim okulun ilk yılı, kırık bir sırada üç çocuk...

An olur pamuk tarlaları ve bostan manzaraları esir alır zihnimi. Yunus'un dertli dolabını çağrıştırır iki gözü bağlı atın çekip çevirdiği dolaptan yayılan sesler, şarıldayarak arka dökülen berrak su... Pamukların arasında adeta gizlenmiş duran bıçaksız kesip yediğimiz buz gibi bir karpuzun kokusunu duya. Bir keseğe vurup

parçalayıp elimizle bölüştüğümüz bir karpuzun taze rayihası. An olur akşama dek otlattığımız koyunları eve getirme telaşı içinde kuzenlerimle yaptığımız şakalar ve ürküttüğümüz koyunlarla köye doğru nefes nefese koşturmamız içime bir tebessüm serinliği ile yayılır, gözlerim nemlenir.

Gün olur evin arkasında akşam vakti, cebimde sakladığım şekerle gözümü minareye dikmiş bulurum kendimi. Müezzin neden bir türlü görünmez şerefede diye içim içimi yer. Elimde şeker erimeye başlamıştır yaz iftarı saatinde. Hiçbir ses bu anda “Allahu ekber”den

daha güzel değildir. Allahu ekber, ağızda eriyen bir şeker tadıyla ruhumun çocuk dünyasında erir, yayılır, ta derinlere, çocukluk günlerine beni alır, götürür.

İnsan yaşlanınca daha mı çok canlanıyor hatıralar? Bana mı öyle geliyor? Hayat yokuş aşağı freni boşalmış bir araç gibi hızla inerken çocukluk eteklerinden tutmaya mı çalışıyor yoksa? Acaba başlangıcı ve sonu birbirine benzeyen hayatın bir hafıza oyunu mu bu? Çocukluk bu; insanın içinde bir köşede sinmiş bekler. Fırsat buldu mu oyuna dalmak için fırsat kollar. İçimden gülerim kimseye itiraf edemediğim gerçek beni kıskıvrak yakalar: Sen hep çocuktun. Çocuk kaldın...

Hayal oyunlarıyla gönül aynası bazen buğulanır bazen pırıl pırıl parlar, türlü görüntülerle bir resmi geçit yaptırır. Hüzünle sevinç iç içe geçer. İnsan, annesi tarafından kapıdan uzatılan bir dürümü kapıp kaçmayı özler de uzun yılların ağırlaştırdığı bedeninde o çevikliği bulamaz, yine şiirin hülyalı, kollarına atılır. Âlemin hâlini anlar, tevekkülle çaresiz doğru içine eğilir, sesler azalır, sisler dağılır; dünya hâl diliyle, "fâniyim" diye fısıldar. Şair Rahmî sözü şu güzel beyitle bağlar:

Geh safâ buldu gönül âyînesi gâh keder
Âlemin hâli budur böyle gelir böyle gider.

(Gönül aynası bazen neşe bazen keder buldu; âlemin hâli budur: Böyle gelir böyle gider.)

Bu beyti göz önüne alarak hastalıktan gelen sıkıntılara karşı nefsime şöyle tavsiyede bulunmak ihtiyacını duydum: Rûhun geçici barınma evi olan ten Allah'ın emanetidir. Sahibi dilediği gibi teni keser, biçer, eğer, büker ta sahibi kusurlarından, günahlarından arınıncaya kadar. Şikâyet etmeye kimsenin hakkı yoktur. Mülk sahibi mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Hakkımızda neyin hayırlı olduğunu bilemeyiz. Hak'tan gelen hastalık ve musibetlere rıza ve sabırla mukabele edip görevini bir an önce tamamlayıp gitmesini dilemek düşer. Dünya hâli doğru bir çizgi üzerinde gitmez. Mevsimler nasıl birbirini takip eder ve takip pek çok hikmete nasıl hazine ise musibet ve hastalıklar da böyledir. Ruh, belâ ve musibetlerle temizlenir arınır, gönül ezel ve ebed Sultanı'nı misafir etmeye hazır hâle gelir...

Gönül tahtını sahibine hazır hâle getirmekten daha güzel ne olabilir!

Dipnot:

**Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, Beykent Üniversitesi.*

Memleket Sevgisi

Coşkun seller gibi delişmen akar
Memleket sevgisi İşimde benim
Yıkar bentlerini sel olur taşar
Memleket sevgisi İşimde benim

Âşık Yunus gibi gönlü ilimde
Aşkın izi vardır her bir kilimde
Ölüm döşeğinde düşmez dilimde
Memleket sevgisi İşimde benim

Heybetlidir karlı yüce dağları
Baharlarda gülşen olur bağları
Her dem on sekizde gençlik çağları
Memleket sevgisi içimde benim

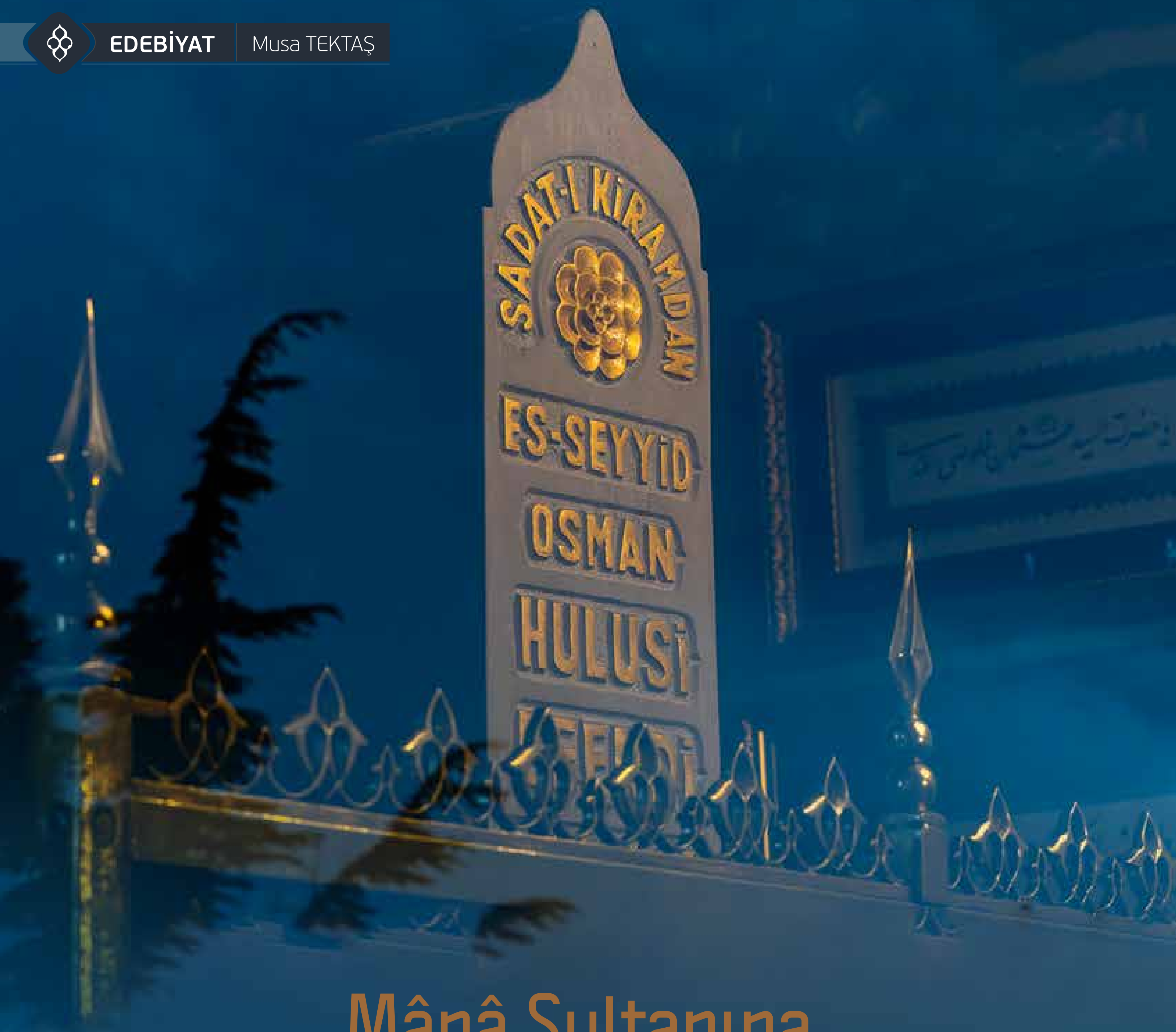
Minareler göğe saplı bir imza
Ezan sesi şahit varlığımıza
Cepheden cepheye omuz omuza
Memleket sevgisi içimde benim

Yazında, güzünde hem de kışında
Çayları coşkun coşkun akışında
Sanki yüreğimde bir dağ başında
Memleket sevgisi işimde benim

Harflerle zihnime kazılmış gibi
Ezelden alnıma yazılmış gibi
Zaman süzgecinden süzülmüş gibi
Memleket sevgisi işimde benim

Benzer yük binmemiş deli taylara
Ne günlere sığar ne de aylara
Tuna'dan başlayıp ta Altay'lara
Memleket sevgisi işimde benim

Hulusi TATAR

Mânâ Sultanına Gönül Bağlamak

"Her mü'min, mürşid-i kâmili, Allah ve Rasûlü'nün bir emâneti olarak görmelidir. O mânâ sultanına yapacağı hürmetin, aslında Allah ve Rasûlü`ne yapılan bir hürmet çeşidi olduğunu bilmelidir."

Hz. Rasûlullah (s.a.v.)'in vârisleri olan mânâ sultanları, yani mürşid-i kâmiller gönüller tabibidir. Gönüllere şifâ sunan doktorlardır. Onlardan ilim, hikmet ve edeb öğrenmek isteyen her ihvân bu edeblere dikkat etmelidir. Allah için mürşid-i kâmilin rahle-i tedrîsinden geçmeli, önünde diz çökmeli onun mânevî makamına saygı göstermeli, gönlünü ona bağlamalı, himmetini talep etmelidir.

Her mü'min, mürşid-i kâmili, Allah ve Rasûlü'nün bir emâneti olarak görmelidir. O mânâ sultanına yapacağı hürmetin, aslında Allah ve Rasûlü`ne yapılan bir hürmet çeşidi olduğunu bilmelidir.

Rasûlullah (s.a.v.) bir hadîs-i şeriflerinde, *"Zenginlik mal çokluğundan (ibaret) değildir, asıl zenginlik göz tokluğuyla gönül zenginliğidir."* buyurmaktadır.[1] İşte bunu açıklayan Hulûsi Efendi (k.s.)'nin bir beyiti şöyledir:

Zâhiren şâh-ı cihân olsan sana yok fâide

Mânâ sultânına kul olmak sezâdır ey gönül[2]

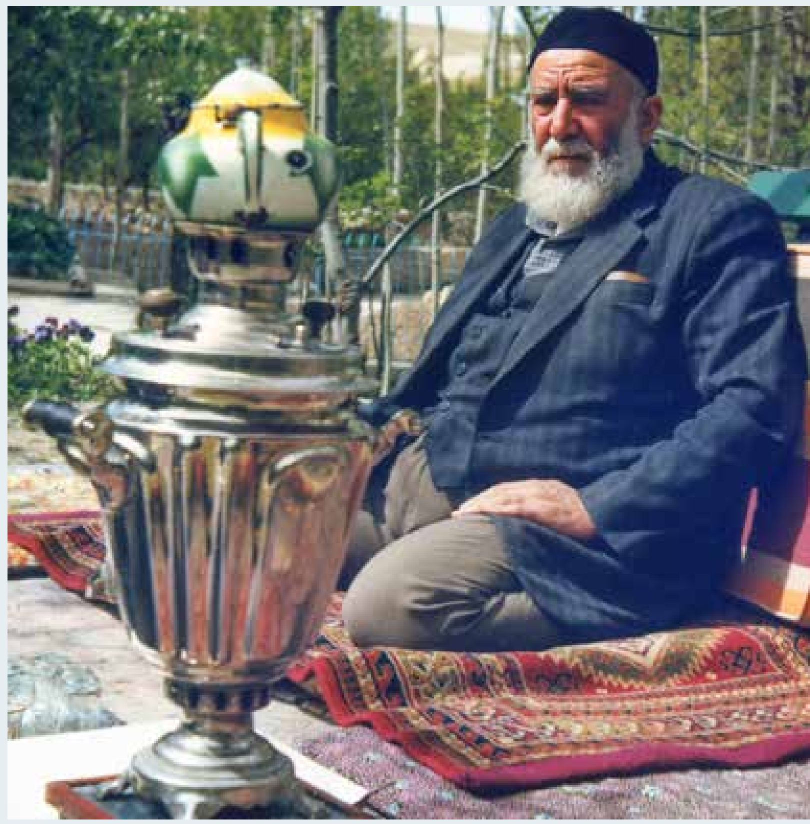
(Ey gönül! Zâhir sultanlığı, padişahlığı sana bir fayda sağlamaz; mânâ sultanı olan Allah'a kul olmak ise zâhir hükümranlığının fevkindedir.)

"Zâhiren şâh-ı cihân olsan sana yok fâide" beytindeki cihana hükmedenleri birkaç örnekle izaha çalışalım:

Kârûn dünyanın gelmiş geçmiş en şanlı hükümdarlarındandı. Üstelik dünyanın en zengin insanıydı. Hatta bu zenginlik Kur'ân'a bile konu olmuştur. *"Biz ona öyle hazineler vermiştik ki anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı."*[3] Lâkin Kârûn bu zâhir hükümranlığından dolayı kibirlenmiş ve Allahu Teâlâ onu helâk etmişti. Kârûn'un hükümranlığı kendinin helâk olmasına engel olamamıştı.

Aynı şekilde Fir'avun Kızıldeniz'de boğulurken ne malı ne ordusu ne tacı ne de tahtı ona bir fayda sağlamıştı.

"Kendini idrak eden insan Allah'a iman eden, yaratılış gayesini unutmayan ve imanın fiiliyâtı olan ibâdetlerinde bir eksik bulunmayan, şeytanın hile ve vesveselerine kendini âlet etmeyen insandır."

Örneklerden anlaşıldığı üzere fânî olan sultanlık Allah yolunda ikâme ettirilmediği sürece insana elim bir azaptan başka bir katkı sağlamamaktadır.

Şimdi de mânâ sultanına kul olmanın zâhir şahlığın fevkinde olduğunu örneklendirelim:

İbrahim bin Ethem, Belh şehrinin hükümdarı idi. Şöhreti haddinden fazlaydı. Hizmetçileri, câriyeleri eksiksizdi ve şaşâlı bir hayat sürdürmekteydi. Bir gün kapısına bir meczup

"İnsan için dünya bir imtihan yeridir. Bu imtihanın geçilmesinde ise önümüzde iki engel vardır: nefis ve şeytan. Akıl ise bunları bir araya getirir ve insanın doğru yolda ilerlemesine karşı kuvvetli bir ittifakın oluşmasına ön ayak olur."

gelmiş ve "Bu konakta kalacağım yeriniz var mı?" diye sormuştu. İbrahim bin Ethem bu soruya karşılık "Burası benim sarayımdır konak değildir." demişti. Bunun üzerine meczup kendisinden önce bu sarayda kimin bulunduğunu sordu. İbrahim bin Ethem "Babam!" diye cevap verdi. Meczup ondan önce kimin olduğunu sordu. İbrahim bin Ethem "Dedem!" diye yanıtladı. Bu cevaplar üzerine meczup "İnsanların gelip geçtiği yer konak değildir de nedir?" dedi. Bu ve buna benzer birkaç olaydan sonra İbrahim bin Ethem tâcı tahtı terk edip yollara düştü ve tam bir derviş hayatı yaşamaya başladı.

Veziri ve oğlu onu aramaya çıkmışlardı. Bir deniz kenarında söküğünü dikmekle meşgulken onu buldular. Ona Belh'e geri dönmesini ve şehrin idaresine devam etmesini söylediler. O geri dönmeyeceğini söyleyince vezir sinirlendi. İbrahim bin Ethem'in elindeki iğneyi kaptığı gibi denize fırlattı. Bunun üzerine İbrahim bin Ethem sâkin bir şekilde "Balıklar iğnemi getirin bana." diye nidâ ettiğinde bir balık ağzında iğne ve yanında bir sürü balıkla kıyıya gelmişlerdi. İbrahim bin Ethem Belh şehri hükümdarı iken emrinde belli sayıda hizmetçisi vardı. Allah'a kul olduğunda ise Allah onun emrine bütün mahlûkatı vermişti.

Verilen bu örneklerden anlaşılacağı gibi cihan şahı olanlar bu durumdan bir fayda görememiş, ancak mânâ sultanına köle olanlar yüce bir payeye ulaşmışlardır ve isimleri günümüze kadar hayırla yâd edilmiştir.

Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v) de bir hadisi şeriflerinde melik peygamberlik ile kul peygamberlik arasında serbest bırakıldığını ve kul peygamberliği tercih ettiğini anlatmaktadır. Cihan padişahı Yavuz Sultan Selim Han bakın ne diyor:

Âleme pâdişâh olmak bir kuru dâvâ imiş

Bir evliyâya bend olmak cümleden âlâ imiş

İkinci beyit şöyledir:

Kendin idrâk etmeyen dâr-ı fenâda zerrece

Âhirette görmeği anın cezâdır ey gönül

(Ey gönül! Bu geçici yurtta kendini bilmeyen ve yaratılış gayesinin farkında olmayan insanın âhirette göreceği cezadan başka bir şey değildir.)

İnsanın yaratılış amacı âyet-i kerimede şöyle zikredilmektedir: *"Ben insanları ve cinleri bana kulluk etsinler diye yarattım."*[4]

Kendini idrak eden insan ile etmeyen insan arasındaki farkları bir görelim:

Kendini idrak eden insan Allah'a iman eden, yaratılış gayesini unutmayan ve imanın fiiliyâtı olan ibâdetlerinde bir eksik bulunmayan, şeytanın hile ve vesveselerine kendini âlet etmeyen insandır. Böyle bir insan, *"Biz insanı en güzel biçimde yarattık."*[5] âyet-i kerîmesindeki ilâhî medhiyeye muhataptır. Bu âyet-i kerîmeyi açıklayan müfessirler "âhsen-i takvim" ifadesini akıl sahipleri olarak yorumlamışlardır. Dünya üzerinde hiçbir mahlûka verilmeyen nimetin akıl olduğuna vurgu yapmışlardır. İnsan bu değerin farkına vararak aklını Allah'ın rızâsını kazanacak işlerde kullanırsa yücelir ve eşref-i mahlûkat seviyesine çıkar.

Hulûsi Efendi Hazretleri de yukarıdaki gerçekleri beyitlerinde ifade buyurmuşlardır.

Dünya hayatında gaflet içinde olanların âhirette elim bir azaba müstahak olacağını bildirmişlerdir. Üçüncü beyitte şöyle buyurmuşlardır:

Nefsin öldüren kişinin bahtı âlîdir yarın

Katl-i nefs etmek sana âlî gazâdır ey gönül

(Ey gönül! Nefsini öldüren kişinin bahtı açıktır ve yücedir, nefsini öldürmek ise büyük bir cihattır.)

Öncelikle şunu ifade edelim ki insan için dünya bir imtihan yeridir. Bu imtihanın geçilmesinde ise önümüzde iki engel vardır: nefis ve şeytan. Akıl ise bunları bir araya getirir ve insanın doğru yolda ilerlemesine karşı kuvvetli bir ittifakın oluşmasına ön ayak olur. Bu imtihan dünyasında başarıyı elde etmek için şeytanın hile ve vesveselerine kapılmamalı ve nefsimizle iyi bir mücadele vermeli onu alt etmeliyiz.

Hulûsi Efendi Hazretleri "*Katl-i nefs etmek sana âlî gazâdır ey gönül*" beytiyle aslında Asr-ı Saadet'te yaşanan şu olaya atıfta bulunmuştur:

Allah Rasûlü'nün iştirak ettiği son sefer olan Tebük Seferi meşakkat dolu zorlu bir seferdi. Medîne'ye yaklaşırken yorgunluktan âdeta şekilleri değişmişti. Derileri kemiklerine yapışmış, saçları-sakalları birbirine karışmıştı. Hâl böyleyken Rasûlullah Efendimiz (s.a.v.) ashaba, "*Şimdi küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz.*" buyurdular. Ashap hayretler içerisinde, "Ya Rasûlullah! Hâlimiz meydanda, bundan daha büyük cihad olabilir mi?" dediklerinde Hz. Peygamber (s.a.v.) "*Şimdi büyük cihada, nefis cihadına dönüyoruz!*" buyurdular.

Nefis cihadı, kalbî eğitim ve mânevî terbiyedir. Gaye, ahlâkı yüceltmek ve insanı mânen olgunlaştırarak "insan-ı kâmil" hâline getirmektir. Bunun yolu ise ilâhî hakîkatlerle yoğrulmuş bir akıl ve güzel ahlâkla donatılmış bir kalp, Kur'ân ve Sünnet'in rûhâniyetiyle taçlandırılmış hâl ve davranışlarla kemâle ermektir. Tarîkat-ı Âliyye'nin büyükleri de bu anlayışla nefisle cihad etmeyi kendilerine şiar edinmişler ve sâliklerine nefisle cihad etmeyi öğütlemişlerdir.

Konuyla alakalı olan bir hadîs-i şerîfinde Peygamber Efendimiz, "Ölmeden evvel ölünüz." buyurmuşlardır.

Bu konuya bir örnek verecek olursak:

Amasya vekâlesinin açılışında ihvân arkadaşlar Cenâb-ı Allah şükrâne olarak kurban hazırlamışlardı. Kurban öyle sükûnetli bir şekilde yanı üzerine yere yatmış, öyle sâkin duruyordu ki, sanki ölmeden önce ölmüş, yani teslim olmuştu. Açılış duası yapılırken Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) Efendimiz'in ism-i şerifi geçince

başını kaldırdı. Bu anlattıklarımı belki detayları biz fark edememiştik, fark eden bir kişi vardı o da Efendi Hazretleri'ydi. Açılış duası bitince Efendi Hazretleri "Kurbanı kesmeyin, serbest bırakın." buyurdu. İşte teslimiyet gösterenin canı bağışlanmış, ihsana kavuşmuştu. İhvânın da böyle olması istenmekteydi. Dördüncü beyit şu şekildedir:

Fânî dünyâda yiyen malı yetîm ü miskinân

Arsayı mahşerde anlarla nizâdır ey gönül

(Ey gönül! Gelip geçici şu dünyada yetimin hakkını gasp eden-boynuzlu koçun boynuzsuz koçtan hakkını alacağı- hesap gününde hakkını gasp ettikleriyle hesaplaşacaktır.)

Bu beytin anahtar kelimesi yetim kelimesidir. Yetim, babası olmayan, himâyesiz kimse mânâsındadır.

Hulûsi Efendi Hazretleri bu beyti yazmakla dinimizin yetime, yetim hakkına çok önem verdiğine işaret etmektedir. Zira dinimizde yetim hakkını gasp etmek büyük günahlardan sayılmış ve bu gerçek Kur'ân'da şöyle zikredilmişti: *"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş bir ateşe gireceklerdir."*[6]

Peygamber Efendimiz de yetimdi. Yetim hakkına riâyet konusunda çok titiz davranırlardı.

Ebû Cehil, himâye etmekte olduğu yetimin bütün malına el koymuş ve ihtiyacı olduğu hâlde bir türlü o çocuğa hakkını vermemişti. Kendisinden bir şeyler istediğinde de yetim çocuğa yapmadığını bırakmıyordu. Bir gün yine çocuk, Ebû Cehil'e gelerek bir şeyler istemiş, o da yanından kovmuştu. O sırada bu hâdiseyi gören müşrikler, işi daha da kızıştırıp kendilerine bir eğlence çıkarmak için çocuğu yanlarına çağırdılar ve "Muhammed'e git, senin Ebû Cehil'den alacağını O istesin!.." dediler.

Çocuk, çaresiz bir şekilde, Allah Rasûlü'ne gitti ve durumu anlattı. O da yetimi yanına alarak Ebû Cehil'in karşısına dikildi; "Hemen bu çocuğun hakkını ver!.." dedi.

Ebû Cehil, bu sözü ikiletmeden hemen istenilen şeyleri o yetime takdim etti. Peygamber Efendimiz, oradan ayrıldıktan sonra, arkadaşları Ebû Cehil'e takıldılar, "Ne oldu da hemen verdin? Biz seni daha güçlü-kuvvetli biliyorduk!" dediler.

Bunun üzerine Ebû Cehil, "Vallâhi siz de benim yerimde olsa idiniz aynı şeyi yapardınız. O'nun sağında ve solunda birer mızrak gördüm.

Vermeyecek olsam bana saplanacaktı." dedi.

Zikredeceğimiz bir başka olay bunun en güzel delilidir: Medîne'ye geldiklerinde Peygamberimiz devesinin ilk çökeceği yere mescit yapma kararı almıştı. Deve Neccaroğullarından Sehl ve Süheyl adlarında iki yetimin arsasına çökmüştü. Bu iki yetim Ensar'dan Muaz bin Afra'nın himâyesinde bulunuyorlardı. Rasûl-i Ekrem arsayı satın almak istediğini Muaz (r.a.)'a bildirdi. Bu fedakâr sahâbe arsanın bedelini yetimlere vererek arsayı bağışlamak istediğini bildirdi. Fakat Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kabul etmediler ve arsa sahibi iki yetimi çağırarak arsalarının bedelini ödemek istedi. İki genç yetim de, "Ya Rasûlallah! Biz bunun bedelini ancak Allah'tan bekleriz. Arsayı Allah rızâsı için bağışlarız." dediler. Rasûl-i Ekrem gençlerin bu tekliflerini de kabul etmeyerek bedeli olan 10 miskal altına arsayı satın aldı. Bu miktarı Rasûl-i Ekrem Efendimiz'in emriyle Hz. Ebû Bekir onlara hemen ödedi.

Bir hadis-i şeriflerinde de Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardı: *"Yetim malı yiyen kişi kıyâmet gününde ağzından, burnundan, kulaklarından, gözlerinden ateş saçarak diriltilir. Bu bedbahtı gören kişiler onun yetim malı yediğini anlarlar."*

Pîr Efendimiz de Efendi Hazretleri de her zaman yetimlerin hâmîsi olmuş, yetimlere çok kıymet vermişlerdir. Bu beyitte Hulûsi Efendi Hazretleri yetim malı yiyenlerin iflâh olamayacağını ve bir hesap günü olduğunu çok güzel ifade etmiştir.

Beşinci ve son beyitle yazımızı bağlayalım:

Ey Hulûsi nefsini bilmek sana farzdır işit

Nefsin bilmek hakîkatte rızâdır ey gönül

(Ey gönül! Nefsini bilmek insanın en büyük vazifesidir ve insanı hakîkî rızâya ulaştırmaya bir vesiledir.)

Bir gün Peygamberimiz'in huzuruna bir bedevî gelmişti. Tir tir titriyordu. Rasûl-i Ekrem Efendimiz adama, *"Titreme ben bir hükümdar değilim. Ben Kureyş'ten kuru ekmek yiyen bir kadının oğluyum."* demişlerdi. Cenâb-ı Hakk'ın, *"Habibim sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım."* sözünün muhâtabı olan şerefli ve asil bir Peygamber kendisini böyle tanıttığına göre bizim gibi âciz insanların nefsini iyi bilmesi gerekir.

Nitekim Cenâb-ı Hak bir âyet-i kerîmede, *"... Nefsini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiştir. Onu kötülüklere daldıran da ziyan etmiştir."* buyrulmaktadır.[7]

Bu beyitte şu hadis-i kudsîye atıf vardır: *"Nefsini bilen rabbini bilir."* İşte Rabb'imizi tanımanın ve onun rızâsına ulaşmanın yolu kişinin nefsimizi terbiye eden mürşid-i kâmilleri tanımaktan ona itâat etmekten geçmektedir.

Dipnot

1.Buhârî, Rikak 15; Müslim, Zekât 120, (1051); Tirmizi, Zühd 40, (2374).

2.Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî, (Haz: Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz), Nasihat Yay., İstanbul, 2006, s. 167

3.28/Kasas, 76

4.51/Zâriyât, 56

5.95/Tîn, 4

6.4/Nisâ, 10

7.91/Şems, 9-10

Kadir ÖZKÖSE*

Hizmet Eden **İzzet Bulur**

"Hakk'ın sevgili kulları, kendisine hizmet edilmesini bekleyenler değil, bilâkis ellerinden geldiğince insanlara, hatta bütün mahlûkâta hizmeti zevk ve lezzet hâline getiren fazilet sahibi kimselerdir."

Rabb'imiz bizden iyi işlerde birbirimizle yarışmamızı ve hepimizin dönüşünün Allah'a olacağını hatırlatırken, Peygamber Efendimiz (s.a.v.), *"Bir kavmin efendisi, onlara hizmet edendir."* buyurmaktadır.

Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı fethetmiş dönüşte Şam'da bir süre kalmıştı. Bir cuma günü Ümeyye Camii'nde cuma namazı kılınacaktı. Yavuz Sultan Selim de camide idi. Caminin hatibi Cuma hutbesini okumaya başladı. Hutbenin mukaddimesinde devrin hükümdarının ismini anmak ve onun için duâ sözleri söylemek bir gelenekti. Hatip Yavuz Sultan Selim'in adını anarken, onu; "Hâkimu'l-Harameyn" (Mekke ve Medine'nin hükümdârı) diye niteledi. Hatibin bu sözlerini duyan Yavuz hemen oturduğu, yerden doğrularak; "Hatib Efendi! Hutbedeki 'Hâkimü'l-Harameyn' sözünü, 'Hâdimü'l-Harameyn' olarak değiştirin. Zira ben, o mübârek beldelerin hâkimi değil, ancak hizmetçisi olabilirim. Bu ifadelerde "hâkim" hükümdar, "hâdim" ise hizmetkâr demektir.

Riyâzet, tasavvufta nefsin aşırı istekleriyle mücâdele etmek demektir. Amaç mânevî ve rûhânî gelişme sağlamak ve iç dünyasını zenginleştirmektir. Çeşitli tasavvuf kurumlarında bu uygulamaları şekli ve süresinde az çok farklılık varsa da öz aynıdır: Bu da maddî ve bedenî güçleri aşağı çekerek, rûhî-mânevî yönü kuvvetlendirmeye çalışmaktır. Bunun bir adı da çiledir. Mevlevîlikte "çile" süresi üç yıla yakındır. Bir başka ifadeyle 1001 gün sürer ve bir hizmet uygulaması şeklindedir. Hizmet en gerçekçi eğitim vâsıtalarının başında gelir. "Hizmet" kelimesi günümüz anlayışında nisbeten düşük seviyeli bir çağrışıma sâhipse de, aslında öyle değildir ve tam da etkili eğitimi sağlayacak bir yoldur. Hizmet; kendini aşmanın, nefsi alt etmenin, kibri kırmanın, şefkatin, sevginin başlıca yollarından biridir.

Tasavvufî biyografilerde bir şahıstan söz edilirken zaman zaman şu ibâreler yer alır: "Falana şu kadar yıl hizmet etti." Bu ifadeyle kasdedilen sâdece onun ayak işlerini gördü, ona

"Allah'ın dinine, ilâhî rızânın elde edilmesine, Hakk'a lâyık kul olmanın derdine koyulanlar zirve şahsiyetlerdir. Herhangi bir menfaat beklentisine koyulmadan Rabb'ine kul olmanın çabasını güden bahtiyarlar sultan olurlar."

hizmetçilik etti demek değildir. Onun yanında, onun eğitimi altında bulunduğu, ondan eğitim öğretim gördüğü anlamını taşır. Bu tür eğitim daha etkili olur.

Öğrenci durumundaki kimse rehber kişinin hâlini tavrını, davranış biçimini daha yakından görür. Onun hâliyle hâllenmeye, onun boyasına boyanmaya çalışır. Hz. Ali ve Enes b. Mâlik gibi küçükken Peygamberimiz'e yakın sahâbîler bu yolla eğitilmiş ve daha iyi yetişmişlerdir.

Arif Nihat Asya ne güzel söyler; "Biz abdest almayı okuya okuya değil; abdest alanların eline su döke döke öğrendik."

Erenlerin hizmetinde bulunmaktan geri durmamak gerekir; eski kâidedir: Hizmet olmadan himmet olmaz. Neccarzâde bu gerçeği şu şekilde dile getirmektedir:

Kaviyyü'l-bâl olur hıdmet-nişîn-i evliyâullâh

Binâ-yı kâr-kerde ekseriyyâ inhidâm olmaz

Ğulâm-ı bâb-ı mürşid Mışr-ı himmetde 'azîzimdür

Sefâhetkâr olan dergâh-ı hıdmetde ğulâm olmaz

Bir tekkeye varıp tasavvufî terbiye görmek isteyenler o tekkeye kabul edilebilmesi için kendisinden üç yıl hizmette bulunması istenirdi. Bir yılı halka hizmet, bir yıl Hakk'a hizmet, bir yılı da kendi kalbini müşâhede içindi. Dervişlerden istenen hizmet şartı, kibir ve gururun kırılmasına yönelikti. Bir zamanlar üst düzey bir memur olan Ebûbekir Şiblî (ö. 334/945), tasavvuf yoluna girmeye karar vermiş. Arzusunu gerçekleştirmek yolunda çok çabalar göstermiş, mahviyet bilincine ulaşıp acziyetini anlamış ve kendisini yaratılmışların en âdîsi saydığını itiraf etmiştir. Ancak bu anlayışa büründükten sonra Cüneyd-i Bağdâdî (ö. 297/909) tarafından kabul edilmiştir. Bu tutumu gayet iyi canlandıran bir hikâye de on ikinci yüzyılda Mecdûddîn-i Bağdadî hakkında anlatılır:

"Şeyh onu önce abdest işleriyle ilgili hizmetlerle görevlendirdi. Doktor olan annesi bu durumu işitti -şeyh de doktordu- ve şeyhe bir kimse ile şöyle bir temenni iletti: 'Oğlum Mecdüddin nâzik bir insandır, görev olarak verdiğiniz bu iş çok tuhaftır. Eğer şeyh müsâade buyururlarsa ben o hizmetleri görmek için on tane Türk delikanlı gönderirim. Yeter ki oğlumu başka bir hizmete versinler.'

Şeyh şöyle buyurdu: "Ona şöyle deyiniz: 'Tıb ilmini bilen bir kişi olarak bu sözün sizden sâdır olması tuhaf bir şeydir. Oğlunuz ateşli bir hastalıktan acı çekse ona ait olan bir ilacı bir başka delikanlıya versem, oğlunuz sıhhat bulur mu?"

Hakk'ın sevgili kulları, kendisine hizmet edilmesini bekleyenler değil, bilâkis ellerinden geldiğince insanlara, hatta bütün mahlûkâta hizmeti zevk ve lezzet hâline getiren fazilet sahibi kimselerdir. Onlar, bu hususta bambaşka bir ferâgat ve fedâkârlık rûhuyla nice diğergâmlıkların tezâhür ettiği müstesnâ gönüllerdir. İçlerinde İbrahim b. Edhem'in (ö. 161/777) de bulunduğu üç dört kişi vîrâne ve kapısı bulunmayan bir mescidde ibâdet etmektedir. Bir müddet sonra uyurlar. Ancak üzerlerine örtecek bir şey yoktur ve kapıdan da soğuk ve sert bir rüzgâr esmektedir. Kapıyı

kapatacak bir şey bulamayan İbrahim b. Edhem (k.s.), bunun üzerine sırtındaki cübbeyi çıkarıp mescidin kapısına gerer ve o soğukta üstü açık yatar. Arkadaşları kalkıp da İbrahim b. Edhem'in cübbesini kapıda görünce hayret ederler;

"İbrahim, neden böyle yaptın?" diye sorarlar. O da;

"Dışarıda çok şiddetli bir soğuk ve sert bir rüzgâr vardı. Hasta olmayasınız diye cübbemi kapıdan gelecek soğuğa karşı bir set yaptım. Zira sizlerin hasta olması ile ben sizden daha fazla ızdırap çekerim." dedi.

İnsanlığın gözde şahsiyetlerine sahip olma zenginliğini Hz. Ömer bizlere şu şekilde hatırlatmaktadır:

Hz. Ömer (r.a.) bir gün dostlarıyla birlikte oturuyordu. Onlara (Allah'tan) bazı talep ve temennîlerde bulunmalarını söyledi. Oradakilerden bir kısmı:

"İçinde bulunduğumuz şu hâne dolusunca paralarım olsun da Allah yolunda infak edeyim!.." şeklinde niyet izhâr etti.

Bir kısmı;

"Şu hâne dolusunca altınlarım olsun da Allah için harcayayım!.." tarzında talep belirtti.

Bazıları da;

"Şu hâne dolusunca mücevherlere sahip olayım da onları Allah yolunda sarf edeyim!.." diye temennî etti.

Ancak Hz. Ömer;

"Daha, daha fazlasını isteyin!" deyince onlar:

"Allahu Teâlâ'dan daha başka ne isteyebiliriz ki?!." dediler.

Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a.);

"Ben ise içinde bulunduğumuz şu hânenin Ebû Ubeyde bin Cerrah, Muaz bin Cebel ve Huzeyfe bin Yeman gibi (müstesnâ ve seçkin, her yönden kâmil) kimseler ile dolu olmasını ve bunları Allah'a itâat yolunda, yani tebliğ ve ıslâh hizmetlerinde istihdam etmeyi temennî ederim..." dedi.

Allah'ın dinine, ilâhî rızânın elde edilmesine, Hakk'a lâyık kul olmanın derdine koyulanlar zirve şahsiyetlerdir. Herhangi bir menfaat beklentisine koyulmadan Rabb'ine kul olmanın çabasını güden bahtiyarlar sultan olurlar. Bir zamanlar Belh sultanıyken tacını ve tahtını terk edip sade bir hayatı tercih eden ve ilim yolcusu olan İbrahim b. Edhem saraydaki sultanlığı bırakmıştır, ama zamanla gönüllerin sultanı olmuştur. İbrahim b. Edhem ilim tahsili için Ebû Hanîfe'nin yanına gelmiştir. İmâm-ı A'zam, "Gelen efendimiz İbrahim b. Edhem'dir." deyince yanında bulunan öğrencileri, "Müslümanların imamı olan bir zâtın dilinde böyle alaylı ifadeler bulunmaz, bu zât bu efendiliği ne ile buldu ki?" diye söylenmeye başlamışlardır. Bunun üzerine İmâm-ı A'zam, "Sürekli olarak hizmet etmekle efendi olmuştur. Biz kendi hizmet ve işimizle meşgûl olurken o, Allah'a hizmet işi ile meşgûl olmuş ve böylece efendimiz olmuştur!"

Yetişmiş insana sahip olmak, erdemli şahsiyetlerle yol yürümek, seçkin isimlerin yoldaşı olmak, olgun insanların meclisinde bulunmak en büyük hazinedir.

Bu sebeple Yaratan'dan ötürü yaratılana merhamet, şefkat, fedakârlık ve hizmeti tabiat-ı asliye hâline getirebilen fertlerden oluşan bir toplumda rûhî buhranlar, maddî sıkıntılar, geçimsizlikler, çatışmalar, yerini huzur ve sükûna terk eder.

Nitekim eskiden vakıflar, halkın maddî sıkıntılarına; tekkeler ve dergâhlar da mânevî problemlerine çare oluyordu. O müesseseler, bir tür rehabilitasyon merkezi vazifesi görüyordu. İşi bozulan, evde ailesi ile sıkıntı yaşayan, herhangi bir problemi olan oraya gidiyor, orada mânen tedavi görüyordu. Dergâhın sohbetiyle, zikriyle, ruhâniyetiyle huzur bulup dönüyordu. Bu gerçeği meşhur seyyah De la Motraye, Osmanlı toplumu özelinde şu şekilde gözlemlemektedir:

"Osmanlı ülkesinde birisinin evi yanıp bütün aile efradının dünyalık namına nesi varsa hepsi kül olup gitse bile, diğer toplumlarda görülen kadın hıçkırıkları ve çocuk ağlamaları onlarda görülmez. Bütün servetleri böyle yok olmuş kimselerde Allah'ın takdirine karşı tam bir tevekkül ve teslimiyet görülür. Hayırsever ahali, ona derhal evin yeniden inşâ edilip döşenmesine kâfî gelecek miktarda, hatta bazen lüzûmundan fazla yardımda bulunur."

Gönlünü bütün mahlûkatın huzur bulacağı bir rahmet dergâhı kılabilen, hizmet ve gayret ehli, vakıf insanlara bilhassa zamanımızda çok daha büyük bir ihtiyaç bulunuyor. Maddî ve mânevî yaralarına lütuf merhemi olacak kâmil insan arayışında olanlardan biri de Yûnus Emre'dir (ö. 720/1320). Tapduk Emre (ö. 13. yy.), bir gün Yûnus Emre'nin getirdiği odunlardan birini eline alarak sordu:

"Yûnus! Sana nicedir sormadığımı bugün sorayım: Hepsi böyle mi bu odunların? Hepsi ok gibi dümdüz mü?.."

"Hepsi öyle sultanım!"

"Hiç eğrisi yok mu?"

"Yok sultanım!"

"Bunca yıldır dağda hiç eğri oduna rastlamadın mı Yûnus?.."

Yûnus, şu meşhur cevabı verdi:

"Sultanım! Bilirim ki, sizin kapınızdan içeri hiçbir eğrilik girmez; odun bile olsa!.."

Bir gün Süleyman (a.s.), serçe kuşunu ihtar etmişti. Bunun üzerine serçe, Hz. Süleyman'ı insafa davet ederek,

"Senin saltanatını mahvederim!" dedi.

Süleyman (a.s.);

"Senin cüssen ne ki, benim saltanatımı mahvedeceğini söylüyorsun!.." dedi.

O küçük kuş şöyle cevap verdi:

"Kanatlarımı ıslatır ve bir vakıf toprağına

sürerim. Sonra da kanatlarıma bulaşan bu toprağı sarayının damına taşırım. Böylece benim taşıdığım o vakıf toprağı, senin sarayını çökertmeye yeter!.."

Nitekim büyüklerimiz; "Vav'lardan (yani vallahi diyerek lüzumsuz yere yemin etmekten, mes'ûliyet şuur ve hassasiyeti taşımayan bir vali olmaktan, hakkını îfâ edemeyen bir vasî olmaktan ve gayesine uygun sarf edilmediğinde ağır bir vebali gerektiren vakıf malından) kaçının; mes'ûliyetinden korkun!.." buyurmuşlardır.

Başkalarına hizmet eden kişide tevazu duygusu gelişir. Kendini beğenmiş kimseler, küçük de olsa bir hizmette bulunmayı tenezzül meselesi yaparlar ve nefislerine yediremezler. Ebû Süleyman ed-Dârânî (ö. 205/820), kendini beğenmiş kişilerin hizmetten zevk alamayacaklarını belirtir. Olgun ve erdemli insanlar hiçbir hizmeti küçük görmezler. Hz. Ömer'in halîfeliği sırasında yoksul bir kadının ihtiyacını görmek için, akşam karanlığında sırtında un torbası taşıdığı söylenir. O, koskoca halîfeye bu yakışır mı diye düşünmemiştir. Hizmetin zevki ona kâfî gelmiştir. Bu bağlamda 19 Haziran 2011 tarihli bir gazete haberi son derece etkili ve önemlidir. Haberde Zakir Özay isimli bir İETT şoföründen bahsedilmektedir. Çalıştığı süre içinde hiç kaza yapmamış, kurallara harfiyen uymuş ve yolculardan gelen memnuniyet telefonları sayesinde 2005'te "İETT Altın Şoför Ödülü"ne lâyık görülmüştür.

Mutlu ve huzurlu bir hayatı olan Özay, 2017 yılında aldığı kötü bir haberle sarsıldı. Ensesinde beliren şişlik sebebiyle Çapa Tıp Fakültesi'ne gittiğinde kanser olduğunu öğrendi. Tümör henüz ilerlememişti, doktorları tedavi olmak için âcilen hastaneye yatması gerektiğini söyledi.

Özay'ın hastanede geçen günlerinde dikkatini en çok, saçı sakalı birbirine giren yatalak hastalar çekti. Çocukken berber çıraklığı yapan Özay, dayanamayıp aldı eline fırçayı makası, hastaları tek tek tıraş etmeye başladı. Diyor ki; "Erkek hastaların en büyük sorunu tıraş. O güne kadar sadece eş dostu tıraş ederdim, 'Neden hastalara da yardımcı olmayayım.' diye düşündüm. Önce kendi koğuşumdaki arkadaşlarımdan başladım, sonra tüm odaları dolaştım."

Hastaları tıraş ederek hem onlara moral veren hem kendi hastalığını unutan Özay, hastanede kaldığı altı ay boyunca pek çok kişinin hayır duâsını almış. "Beni o duâlar iyileştirdi." diyor.

Zakir Özay, taburcu olduktan sonra da ihtiyaç sahiplerini unutmamış. Şöyle diyor: "Eğer iyileşirsem insanlara yardım etmeye söz vermiştim. Hastalar için elimden gelen tek şey, onları tıraş etmek. Hastane hastane gezip onların ihtiyacını gidereceğime yemin ettim. Şimdi elimde 'Ücretsiz Berber Seyyar' yazan bir çantayla hastane, cami, dernek binalarını geziyorum."

Üç yıldan beri özellikle hasta ve yaşlıları tıraş eden Zakir Özay'ın başından pek çok olay geçmiş. Kendisi şöyle anlatıyor: "Bir gün telefon geldi. İkitelli'de yatalak bir hastanın tıraş olması gerekiyormuş. Eve gittiğimde gördüğüm manzara karşısında şoke oldum. Adam neredeyse iki-üç yıldır tıraş olmamış. Saçı sakalı birbirine karışmış. Yediği yemekler bile sakalının arasına girmiş, gözükmüyor. O kadar sinirlendim ki teyzeye, 'Neden şimdiye kadar bir berber çağırmadınız, bu adamın hâli nedir?' diye çıkıştım. Teyze 'Evlâdım param olsaydı çağırırdım, ama hiç param yok. Senin numaranı da komşu verdi.' dedi. O kadar kötü oldum ki gözlerim doldu."

Söz konusu şoförümüzün temiz ve şefkatli bir rûh yapısına sahip olduğu görülüyor. Yoksul hastaları tıraş ederken onlara moral de veriyor, içlerini ferahlatıyor ve hayır duâlarını alıyor. Onun şu sözleri ne kadar ibret vericidir: "Beni bu duâlar iyileştirdi." Bu ne güzel bir inançtır.

Dipnot

** Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Vedat Ali TOK

Bu Değirmen Yüzün Suyuna Döner

"Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmeti için şefaat dileyecektir. Kul, Allah'a ve Rasûl'üne bükük boyun, yaşlı bir gözle niyâzda bulunursa herhalde kurtuluşa, rahmete ve şefaate erenlerden olacaktır."

Ey Allah'ın Rasûlü, senin varlığın kâinatın vücûda getirilmesine sebeptir. Onun için sen herkesten aziz ve muhteremsin.

Ey Allah'ın Rasûlü, varlıkların sırrının çözümü temiz zâtının ortaya çıkması ile olmuştur; yoksa varlıkların sırrı belirsiz kalırdı.

Ey Allah'ın Rasûlü, felek değirmeninin dönmesi, senin yüzün suyu hürmetine olsa şaşılır mı; Âdem, cenneti bir dane için terk etti.

Ey Allah'ın Rasûlü, yaş dolu göz ile ayağının toprağına gelindiğinde dertli Beliğ'e şefkat gözüyle bak.

Dîvân edebiyatına mensup şairlerin na'tlarında artık klişeleşmiş diyebileceğimiz bir telmihle başlıyor şair na'tine, Hz. Muhammed (s.a.v.) kâinâtın yaratılma sebebidir. Yani *"Levlâke..."* hadîs-i kutsîsini (?) iktibas ederek devam ediyor şiir, mademki dünya senin yüzün suyu hürmetine yaratıldı, o hâlde insanların da en şereflisi sensin.

Onun yaratılması ile varlıkların yaratılış hikmetleri de çözülmüştür. Eğer Peygamber Efendimiz yaratılmasaydı bu hikmetin ne olduğu da gizli kalacaktı.

Şair ilk iki beytinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yaratılışındaki hikmet ve dünyanın onun hürmetine yaratıldığını ifade ettikten sonra, 3. beyitte Hz. Muhammed (s.a.v.)'in diğer peygamberlerden hatta ilk peygamber olan Hz. Âdem'den daha üstün meziyetlere sahip olduğunu ifade etmek ister. Dünyanın, O'nun için yaratılmış olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Çünkü ilk peygamber Hz. Âdem bir "dâne" uğruna cenneti fedâ etmiştir. Bu beyite biraz dikkat edelim:

Şair dünyayı bir değirmene benzetiyor. Değirmende dâne (buğday, arpa, çavdar...) öğütülür, un hâline getirilir. Değirmen, dânenin aslını değiştirir. Yani değirmene gelen dâne,

Vücudûn bâ'is-i îcâd-ı âlem yâ Rasûlallah
Anınçün cümleden sensin mükerrem yâ Rasûlallah

Zuhûr-ı zât-i pâkindür anı halleyleyen yohsa
Kalurdı sırr-ı mevcûdât mübhem yâ Rasûlallah

Aceb mi âb-ı rûyunla dönerse âsiyâb-ı çarh
Behişti dâneye terk itdi Âdem yâ Rasûlallah

Nigâh eyle Beliğ-i derd-mende çeşm-i şefkatle
Gelince hâk-i pâye dîde pür-nem yâ Rasûlallah

Bursalı İsmail (Beliğ) (1668-1729)

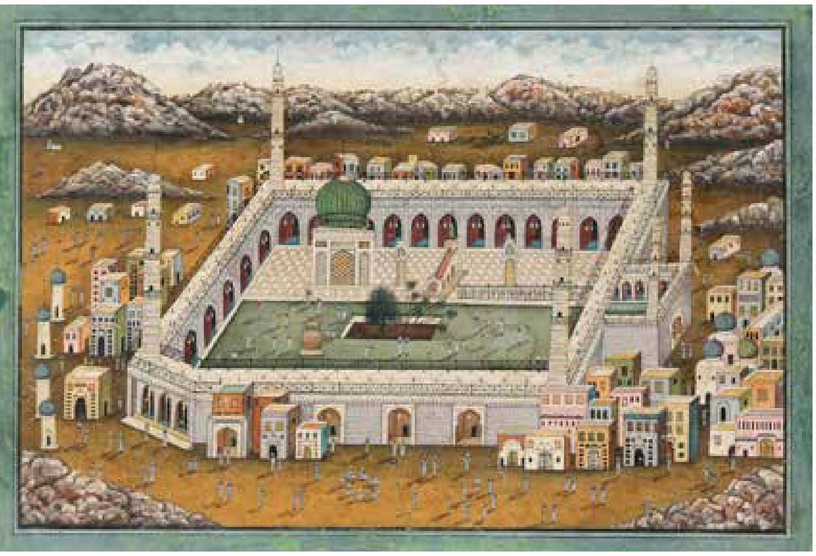
artık dâne olmaktan çıkar. Bu durumu insanlar için birkaç şekilde düşünebiliriz: Dünyaya gelen insan değirmene getirilen dâne gibidir. Bir müddet yaşar, sırası gelince, ömrünü tamamlayıp bu dünyayı terk eder. Yani dünya değirmen, insanlar ise birer "dâne" gibidir.

İkincisi insanların rûhlar âleminden bu dünyaya gelişiyle ilgilidir. Bezm-i Elest'te (rûhlar âleminde) iken *"Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?"* istifhamına karşılık, Allah'a kulluk sözleşmesinde "Belâ!" (evet) diyen insan, bu dünyaya yani değirmene gelince farklı bir yapıya bürünür. Öyle ki bazıları bu dünyaya geldikleri zaman o verdikleri sözü bile unutabiliyor.

Beyte bir başka açıdan daha bakabiliriz: Dünyanın Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yüzü suyu hürmetine yaratıldığı söylenmişti. Şair, "âb-rû" (yüz suyu) terkibindeki "âb" (su) kelimesinin mecaz anlamının yanında gerçek anlamını da düşünmüş ve Peygamber Efendimiz'in yüz suyunu da değirmeni döndüren suya benzetmiş.

Görüldüğü gibi şair, kelimelerin hem gerçek hem de mecaz anlamlarını kullanarak her ikisiyle de ustaca ifadelere yer vermiş bu beyitte...

Son beyitte şair, Hz. Muhammed (s.a.v.)'den şefaat diliyor. Ayağının toprağına geldiği zaman

kendisine şefkat gözüyle bakması için niyazda bulunuyor. Hz. Muhammed (s.a.v.) ümmeti için şefaat dileyecektir. Kul, Allah'a ve Rasûl'üne bükük boyun, yaşlı bir gözle niyâzda bulunursa herhalde kurtuluşa, rahmete ve şefaate erenlerden olacaktır.

Beliğ'in "Gül-i Sadberg" isimli bir eseri vardır. Bu eserde yüz hadis, birer beyitle açıklanmıştır. Bu eserin yazılış sebebi hakkında, Beliğ ve eserleri üzerine araştırmalarıyla tanınan Abdülkerim Abdülkadiroğlu şunları söylüyor: "Birincisi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kırk hadis ezberleyenler hakkında söylediği müjdeleyici ve övücü bir hadisin varlığıdır ki edebiyatımızda "Kırk Hadis" türünü ortaya çıkarmıştır. Zamanla buna "Yüz Hadis" "Beş yüz Hadis" ve "Bin (Binbir) Hadis" kitapları da eklenmiştir. İkinci sebep, Tuhfe-i Nâbî adlı eser hürmetine Şair Nâbî'nin hac farîzasını îfâ ettiği gibi, müellifimiz İsmail Beliğ'in de Gül-i Sadberg'in, Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından beğenilip lütuf olarak hac yolculuğuna gönderilmesi arzu ve ümididir."

Yeri gelmişken İsmail Beliğ'in Gül-i Sadberg isimli eserinde yer alan birkaç beyte de yer verelim:

N'ola erbâb-ı kemâl itse hazer
Cühelâ sohbetidir dîne zarar

"Câhilin sohbeti dinde noksanlıktır." hadis-i şerifine telmihte bulunulmuş. Aynı sanatla aşağıdaki beyitte *"Gerçek zenginlik, gönül zenginliğidir."* hadisine işaret adilmiş;

Dense lâyıkdır ana ehl-i gınâ
Kendü nefsinde ide cûd ü sehâ

Beliğ'in yazdığı diğer meşhur eserler, meselâ Nuhbetü'l-Âsâr, şiirinin ikinci plânda kalmasına sebep olmuştur. Fakat onun gerçekte geniş bir hayal dünyası vardır. Özellikle Peygamber Efendimiz için yazdığı na'tlar Dîvân edebiyatının klâsik kalıplarında kalmakla birlikte, farklı imajlarla zenginleştirilmiş, zengin fikirlerle desteklenmiştir.

Ruhun şevkıyle sad çâk oldı her gül yâ Rasûlallah
Dil- i zârum aceb mi olsa bülbül yâ Rasûlallah

(Ey Allah'ın Rasûlü, yanağının şevkiyle her gül yüz parça oldu. İnleyen gönlüm bülbül olsa şaşılır mı?)

Şairin "Gül-i Sadberg" isimli bir eser yazdığını söylemiştik. Yukarıdaki beyitte herhâlde buna işaret ediyor. 100 yapraklı gül 100 hadîse işarettir. Şair bu ifadesiyle hadîsleri güle, kendisini de bülbüle benzetmiş.

Bir başka beytinde de şunları söylüyor:

Girîbânın halâs itse ne var dest-i keşâkeşden
İdenler dâmen-i lutfun tevessül yâ Rasûlullah

(Ey Allah'ın Rasûlü, senin lutfunun eteğine sarılanlar, yakalarını sıkıntıların elinden kurtarsalar şaşılır mı?)

Bu beyitte etek ve yakanın mecaz anlamları kullanılmak suretiyle kötülük ve iyilik/esaret ve kurtuluş kavramlarına işaret edilmiş. Sıkıntı insanın yakasına yapışır. Eteğine sarılmak halâsa, himâyeye delâlet eder. Peygamber eteğine yapışan, yani onun yolunu yol bilen insan kurtuluşa erer; kötülüklerden, dalâletten yakasını kurtarır.

Allah Diyelim

Her daim her nefeste
Olsun dillerde beste,
Başlayalım âheste:
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Yeryüzünde çiçekler,
Gökyüzünde melekler,
Cûşa gelsin felekler,
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Mevlâ'yı zikir için,
Tertemiz fikir için,
Nimete şükür için,
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Darda kalan n'eylesin?
Zorda kalan n'eylesin?
Murat alan n'eylesin?
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Ruh bedenden çıkmadan,
Can bendini yıkmadan,
Usanmadan, bıkmadan
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Seherde gonca gülden,
Ders alalım bülbülden.
Haydi can ü gönülden
"Allah diyelim Allah,"
Lâilâhe illallah!

Bestami YAZGAN

Enbiya YILDIRIM*

Kırk Yaşın Hatırlattıkları

İnsanın doğumla başlayan yürüyüşü mutlak sûrette ölümle sonuçlanır. Bu sebeple hepimiz ölüme doğru yürümekteyiz. Son nefesimizi vereceğimiz yere kadar bu yürüyüşümüz durmaksızın devam eder. Hayatımız bazen yatakta, bazen bir kazâda, bazen de başka bir yerde sonlanır. Esasında ömür denilen süre insandan insana değişse de, sonuçta herkes yaşadığını çok kısa bir süre olarak görür. Hayatından bir şey anlamadığını söyler. Bugün kime sorarsanız sorun, yaşı kaç olursa olsun, herkesten alacağımız cevap üç aşağı beş yukarı aynıdır. Sanki anlaşmışçasına ömürlerinin nasıl geçtiğini anlamadıklarını, her şeyin bir serap veya bir rüya gibi geride kaldığını söyleyeceklerdir.

Lâkin insanın böyle düşünmesi onun ölmeye doğru gittiği gerçeğini değiştirmez. Yeryüzünde ebedîlik verilen bir tek Allah'ın kulu olmadığına göre, hepimizi bekleyen âkibet aynıdır. Bir kısmımız diğerlerine göre belki biraz daha fazla veya az yaşayacaktır, ancak sonuçta herkes toprağın altında buluşacaktır. Sözün özü hepimizi aynı son beklemektedir.

Ölümü Kendimizden Uzak Tutarız

Ölüm gerçeğini hepimiz biliriz. Buna rağmen herkes ölümü kendisinden uzak tutar. Allah bir tek insana kıyâmete kadar yaşama hakkı verecek dense, herkes kendisinin o kişi olacağını düşünür. O kadar cenâze namazına katılmamıza, ölüm döşeğindeki insanları ziyaretimize ve televizyonlardaki onca ölüm haberlerine rağmen, kalbimize ölümü kabul ettirmekte zorlanırız. Ölümü bir türlü kendimize yakıştıramayız.

Alâmetler Ölümü Haber Veriyor

İnsan hangi yaşta olursa olsun, elbette her daim sınavda olduğunu bilmek durumundadır. Ancak ölümün alâmetlerini bizzat kendi üzerinde görmeye başlamış olan birinin artık davranışlarına ve ibâdetlerine her zamankinden daha fazla hassasiyet göstermesi gerekir. Zira

> "Olgunluk yaşında olmasına rağmen Rabb'ine karşı kulluğunda kemâlât göstermeyen insanın âkıbetinin çok kötü olmasından korkulur. Çünkü kendisini düzeltmesi beklenen yaşta bile önceki yanlışlarını devam ettirmekte ve Allah'a yönelmemektedir."

zaptedilemez gençlik günleri geride kalmıştır. Hareketleri eskisi gibi değildir. Önceki gibi hızlı koşamamaktadır. Aynanın karşısına geçtiğinde karşısında duran kırlaşmış saçlar ile ak düşmüş bıyıklar ve sakal ona her gün ölümü fısıldar. Buruşmaya başlamış cildi, gözlüksüz okuyamaz hâle gelmiş gözleri, vücudunun her tarafından sinyaller göndermeye başlamış ârızalar ölüme her zamankinden daha fazla yakın olduğunun mesajlarıdır.

Bu sebeple, tövbe vakti hepimiz için bir gün geç olabilir, ancak ölümün alâmetleri üzerinde belirmiş olanlar için her an geç olabilir. Çünkü

gençlik defteri kapanmıştır. Yaşlılık defterinin sayfaları doldurulmaya başlanmıştır. Ve hiç kimsenin eline doldurması için bir üçüncü defter verilmeyecektir. İşte ölüm bu kadar açık bir şekilde karşısındadır ve her an ona son nefesini verdirebilir. Bu yüzden özellikle yaşı kırkı geçmiş olanların kendilerine çeki düzen vermeleri gerekir.

Kırk Yaş Kemâlât Yaşıdır

Kırk yaş insanın olgunluk yaşıdır. İnsan bu dönemde hayata daha bir sükûnetle bakmakta, heyecanı gittiğinden olayları ve karşılaştığı sıkıntıları daha soğukkanlılıkla değerlendirebilmektedir. Bu yüzden "gençtim, farkına varamamıştım, düşünememiştim, aklım ermedi" gibi mâzeretlerin artık üretilemeyeceği, pervasızlıklara son verileceği bir dönemdir. Bu süreçte insandan beklenen, aklını başına devşirmesi ve iyice yaklaştığı ölüme doğru hazırlıklarını daha sıkı yapmaya başlaması, kulluğu artırmasıdır. Zira ekinin hasat zamanı yaklaşmıştır.

Kırk yaşın hayatın ikinci eşiği olmasının özel bir sebebi daha vardır. Rabb'imiz Rasûl'üne peygamberlik görevini kırk yaşında vermiştir. Bunun pek çok hikmeti vardır. Bunlardan birisi de, yaşı itibarıyla olgunluğa erişmiş olmasıdır. Zaten güzel olan ahlâkı zirveye ulaşmış, dünyayı çok daha iyi anlamış, hayatın gerçeklerini idrak etmiş ve bu görevi üstlenebilecek hayat tecrübesini kazanmıştır. İşte bu yüzden kırk yaş önem arz etmektedir.

Rabbimiz Kırk Yaşına Dikkat Çekiyor

Rabb'imizin kitabında kırk yaşa özel vurgu yapması hayatın bu döneminin önemine dikkat çekmektedir: *"Biz insana, ana-babasına iyilik etmesini tavsiye ettik. Annesi onu zahmetle taşıdı ve zahmetle doğurdu. Taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer. Nihâyet olgunluk çağına ulaşıp kırk yaşına varınca; 'Rabb'im! Bana ve anne babama verdiğin nimete şükretmemi ve benim hoşnut olacağın yararlı bir işi yapmamı sağla; bana verdiğin gibi soyuma da salâh ver; doğrusu Sana yöneldim, ben, kendini Sana*

“Rabb’imizin farz kıldığı ibâdetler aksatılıyorsa, öncelikle bunlarda gevşekliğe bir son verilmelidir. Namaz bu noktada çok ehemmiyet arz etmektedir. Çünkü hakkını vererek namazı edâ eden insanın hayatını düzeltmesi çok kolay olur. Namaz onu yanlışlardan korur. Haram ile helâle dikkat etmesini sağlar.”

verenlerdenim.’ demesi gerekir.”[1] Rabb’imiz bu âyette, kırk yaşını, insanın tamamıyla Rabb’ine yönelmesi gereken bir zaman dilimi olarak tanımamaktadır.

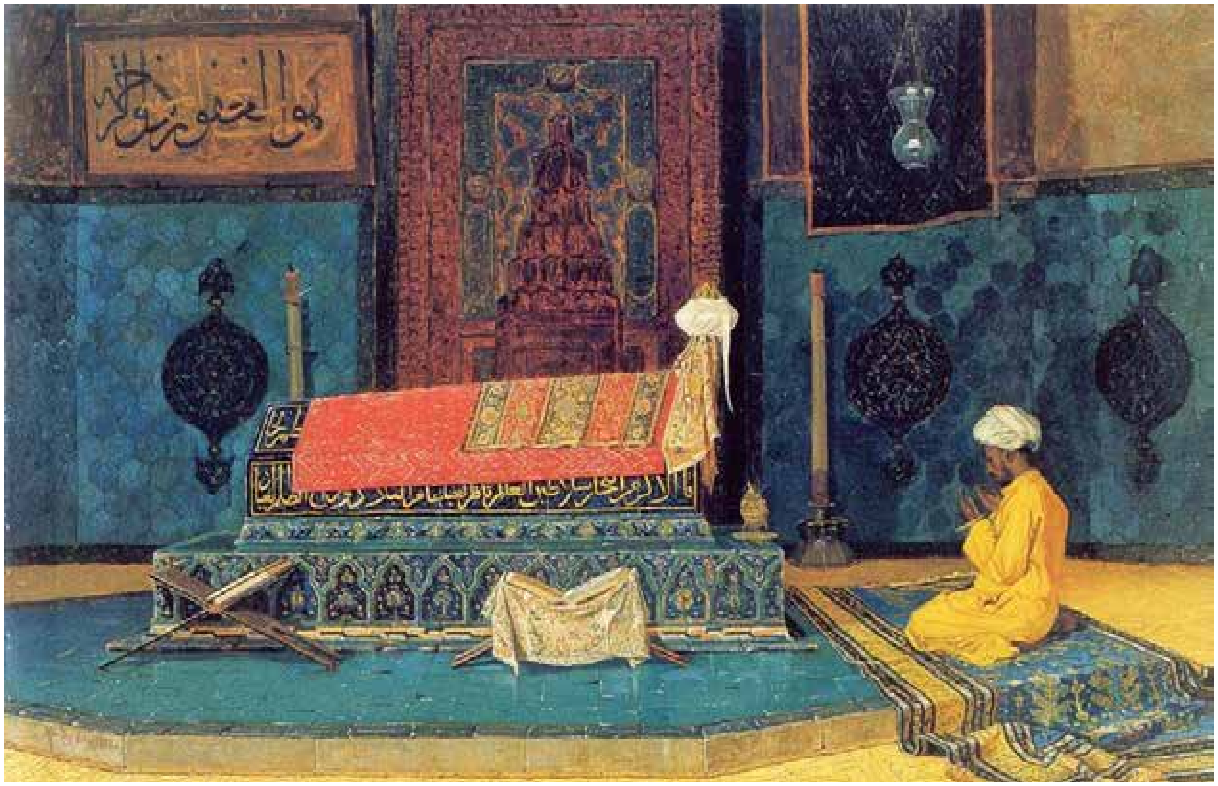
Kendisine Çeki Düzen Vermeyenler

Olgunluk yaşında olmasına rağmen Rabb’ine karşı kulluğunda kemâlât göstermeyen insanın âkıbetinin çok kötü olmasından korkulur. Çünkü kendisini düzeltmesi beklenen yaşta bile önceki yanlışlarını devam ettirmekte ve Allah’a yönelmemektedir. İmam Gazalî’nin aktardığı üzere, kırk yaşına gelip de kendisine çeki düzen vermeyen kişinin yüzünü şeytan sıvazlar ve “Bu yüz artık iflah olmaz.” diyerek memnuniyetini dile getirir.[2] Çünkü olgunluk döneminde bile bulunması gereken yola girmemiş, şeytana olan bağlılığını güçlendirmiştir. Bu durumun kimi memnun edeceği ise bellidir.

Silkinmenin Vaktidir

Kırk yaşına ulaşmış olan herkes artık bir kavşakta olduğunu bilmek zorundadır. Ya yanlışlarla dolu hayatını aynıyla devam ettirerek sonu belli olan âkıbete uğrayacaktır. Ya da üzerinde belirmiş olan ölümün habercisi işaretlerden ibret alarak yaşamını düzeltecektir. Tercih tamamen kendisine bırakılmıştır. Ancak unutmamak gerekir ki, âhirette arkasına sığınacağı bir mazereti kesinlikle olmayacaktır. Ve hiç bitmeyecek gibi önünde duran günler, geride bıraktığı kırk yıl gibi çok çabuk geçecek ve âhiret yolculuğu başlayacaktır.

Bu sebeple, Rabb’imizin farz kıldığı ibâdetler aksatılıyorsa, öncelikle bunlarda gevşekliğe bir son verilmelidir. Namaz bu noktada çok ehemmiyet arz etmektedir. Çünkü hakkını vererek namazı edâ eden insanın hayatını düzeltmesi çok kolay olur. Namaz onu yanlışlardan korur. Haram ile helâle dikkat etmesini sağlar. Bunun yanında en küçük bir iyiliği dahi hakir görmemeli, mümkün olduğunca şüpheli şeylerden bile kaçınmalıdır. Zira gözünde hakir olan küçük bir ameli veya şüpheli bir şeyden kaçınması Rabb’in rızâsını kazanmasını sağlayabilir. Kurtuluşu o minik ameli ile olabilir. Bu sebeple her fırsatı değerlendirmelidir. Bunların yanında, sevdiği insanlarla küs durmasının, kalp kırmasının, çevresindekilerin hukukunu çiğnemesinin de ne kadar anlamsız olduğunu idrak etmelidir. Kısacık dünya hayatının bunlara değmeyeceğini anlamalıdır.

Geriye söylenecek tek söz kalıyor: "Buyurun tevbeye."

Kırk Üçünde Gelen Felç

Sabah kalktığında kendisini biraz hâlsiz hissediyordu. Başında da müthiş bir ağrı vardı. Bütün bir geceyi yarım kalan işlerini tamamlamakla geçirdiğinden, "Yataktan yine yorgun kalktım." diye düşündü. Sanki hiç uyumamış gibiydi. Kahvaltısını yapıp ailesiyle vedalaştı ve her zamanki gibi işyerine yollandı. Yolda giderken üzerindeki ağırlık sanki artıyor gibiydi. Dükkânın kapısını açmaya çalışırken gözleri karardı. Yere düşüşünden sonrasını hatırlamıyordu.

Gözlerini açtığında hastanenin nöroloji bölümünde yatıyordu. Eşi yanında elini tutuyor, kardeşleri karşıdan melûl melûl bakıyordu. Gözlerini açması hepsinin yüzünü ışıtıverdi. Beyin kanaması geçirmişti. Vücudunun sağ tarafı tamamen iptal olmuştu, kolunu ve bacağını oynatamıyordu. Konuştukları da anlaşılmıyordu. Hâlini anlayınca gözlerinden yaşlar boşandı, etrafındakileri de ağlattı.

Hayatı birden gözünün önünden geçti. Kırk üç yaşındaydı. Doğrusu böyle bir şeyi hiç beklemiyordu. Sağlığı yerindeydi. Her gün yürüyüş yapıyor, yemeklerine dikkat ediyordu. Birden gözü duvarda asılı olan saate takıldı. Öğle vakti geçmek üzereydi. Eşine abdest almak istediğini zar zor anlatabildi. Namazını îmâ ile edâ ettikten sonra bulunduğu durumun muhâsebesini yaptı. Ellerini açamadan Yaradan'a şöyle niyaz etti: "Rabb'im, yakalandığım bu hastalığıma dayanma gücü ver, sabır ihsan eyle. Beni isyankârlardan yapma. Sana daha iyi kulluk yapabilmem için bana yeni bir süre verdiğin için sana şükürler olsun."

Sonrası mı? Uzun süren fizik tedavinin ardından aksayarak da olsa yürüyebiliyor. Sağ elini tam olarak olmasa da kullanabiliyor. Konuşması da tamamen düzeldi. "Bu bana Rabb'imin bir imtihanı idi. Uyarıyı aldım, daha iyi bir kul olmaya gayret ediyorum." diyor. (Yaşanmış bir olaydır)

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

1.46/Ahkâf, 15

2.İhyâ, 3/29

Kaşgarlı Mahmut'a

Ey Türkçe tahtının aziz sultanı,
Dilimde bin yıldır şakıyan sensin.
İmbikten süzülen Türkçe fermanı
İlimde bin yıldır okuyan sensin.

Sundun bize ataların sözünü,
Yolumuza bir ölümsüz nur verdin.
Çağlar ötesinde Türk'ün özünü
Bulmak için bize nice sır verdin.

Gül kokulu ninnilerle uyuduk,
Masalında dize geldi Kafdağı;
Mânilerle, türkülerle büyüdük;
Göklere yükseldi sözün bayrağı.

Sende bulduk kaç bin yıllık töreyi,
Bilgeler yurdunu seninle bildik;
Sende bulduk derdimize çareyi,
Seninle ağladık, seninle güldük.

Gönlüme açtığın Türkçe yolundan
Gururla seyrettim konup göçeni.
Bin yıl öncesinden tuttum elinden,
Bin yıl sonra yine bırakmam seni.

Yusuf DURSUN

M. Nihat MALKOÇ

Kafkasya Bölgesindeki Ortak Kültür Değerlerimiz

Ateşle Barutun Bir Arada Yaşamaya Mecbur Kılındığı Coğrafya: Kafkasya

Kafkasya, Taman Yarımadası'ndan başlayıp Apşeron Burnu'na kadar uzanan Kafkas Dağları'nın kuzey ve güneyindeki bölgedir. Karadeniz-Hazar Denizi arasında Doğu-Batı paralelindeki beş bin metreden fazla yükseklikteki sıradağlar Kafkaslar olarak adlandırılmaktadır. Kafkasya'nın doğusunda Hazar Denizi, batısında Karadeniz, güneyinde Çoruh, Arpaçay ve Aras nehirleri bulunmaktadır. Kuzey sınırları Maniç Bölgesi kabul edilmektedir. Coğrafî olarak Kafkasya, Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Rusya Federasyonu sınırları içinde yer alan sözde özerk Adige, Karaçay-Çerkes, Kabardin-Balkar, Kuzey Osetya, Çeçenistan, İnguşetya ve Dağıstan Cumhuriyeti "Kuzey Kafkasya" olarak adlandırılırken; Âzerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Abhazya, Acara, Dağlık Karabağ, Nahçivan ve Güney Osetya da "Güney Kafkasya" bölgesi olarak bilinmektedir.

Kafkasya, tarih boyunca birbirinden farklı özellikler taşıyan birçok kavme ev sahipliği yapmıştır. Bir anlamda kültür ve medeniyetler arasında kavşak noktası olma özelliği taşımıştır. Bu yönüyle de stratejik önemi büyüktür. Bu nedenledir ki söz konusu bölgeye birçok büyük devlet ilgi ve istek duymuştur. Bu yönüyle hep bir mücâdele alanı olmuştur.

Kafkasya'ya ilgi duyan devletlerden biri de Osmanlı Devleti'dir. Osmanlı, özellikle gücünün zirvesine çıktığı 15. yüzyılda ilgisini bu bölgeye yoğunlaştırmıştır. Fakat aynı bölgede nüfuz sahibi olmak isteyen Rusya, bu konuda Osmanlı'nın önünü kesmiştir. 1739'da Azak'ın, 1783'te de Kırım'ın Rusya'nın eline geçmesiyle Karadeniz'in "Osmanlı Gölü" olma özelliği ortadan kalkmıştır. Bu durum Osmanlı'nın Kafkaslardan vazgeçmesi anlamına gelmemelidir. Aksine Osmanlı bu bölgeye daha da büyük bir önem vermiştir. Bütün bu ikili mücâdeleler devam ederken üçüncü ve dördüncü güç olarak da Fransa ve İngiltere sömürgeci bir mantıkla

"Çok zengin bir kültür mirasına sahip olan Türkiye ve Âzerbaycan arasında çok güçlü tarihî ve kültürel bağlar mevcuttur. Dilleri ve dinleri aynı olan bu iki devlet arasındaki maddî ve manevî kültürel benzerlikler dikkat çekmektedir."

bölgede varlığını sürdürme gayreti içerisinde olmuştur.

Âzerbaycan, Güney Kafkasya'nın Kültür Havzasında Parlayan Bir Yıldızdır

Kafkasya, Avrupa ve Asya sınırında Karadeniz ve Hazar Denizi arasında yer alan stratejik konumu itibariyle çok önemli bir bölgedir. Enerjinin dünya gündeminin başında yer aldığı bu yüzyılda Kafkasya ülkelerinde bulunan petrol ve doğalgaz kaynakları bu coğrafyayı daha da kıymetlendirmektedir. Petrol Hazar Denizi'nin belirli alanlarında; Âzerbaycan, Krasnodor ve Stravropol gibi bölgelerde bulunmaktadır. Yine Hazar Denizi ve Âzerbaycan'da zengin doğal-

gaz rezervleri bulunmaktadır. Öte yandan bu coğrafya kömür, demir, kurşun, bakır ve çinko gibi madenler yönünden de oldukça zengindir. Dünyadaki doğalgaz rezervinin yaklaşık olarak % 0,7'sinin Hazar Havzası'nda bulunması Âzerbaycan'ın jeopolitik olarak bölgedeki gücünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu yüzdendir ki Kafkasya coğrafyası, başta hâkim güçler olmak üzere, bütün dünyanın dikkatini ve iştahını çekmektedir.

Kafkasya bölgesi tarihî süreçte değişik dönemlerden geçmiştir. 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılmasıyla birlikte Kafkasya'daki ülkeler de bağımsızlıklarına kavuşmuştur. Bu, söz konusu ülkelerdeki sosyal, siyasî ve ekonomik alanlarda köklü değişmeleri de beraberinde getirmiştir. Fakat bu ülkeler bağımsızlıklarının ilk beş yılında bölgesel savaşlar, iç karışıklıklar ve politik meseleler yüzünden güçlerini kalkınmaya verememişlerdir. Ezberlerindeki o eski tutum ve alışkanlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu da ekonomik zarar, enerji ve zaman kaybını beraberinde getirmiştir.

Yüz yaşını geride bırakan Türkiye, Kafkasya ülkeleriyle hem mesafe hem de gönül bağları yönünden yakınlık teşkil etmektedir. Asya ve Avrupa ülkelerini bir köprü misali birbirine bağlayan Türkiye'nin Kafkasya ülkeleriyle siyasî, kültürel ve ekonomik açılardan yakınlaşması, başta ABD olmak üzere Avrupa ülkelerinin pek de haz almadığı bir durumdur.

Türkiye olarak eski Rusya Devlet Başkanı Gorbaçov'un Glasnost ve Perestroyka politikaları neticesinde eski SSCB sonrasında başta Âzerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan olmak üzere, üç Güney Kafkasya ülkesiyle iyi ilişkiler kurma gayreti içerisinde olmamıza rağmen bu üçlüden biri olan Ermenistan'la ilişkilerimiz, başta soykırım iddiaları olmak üzere, tarihî kırılmalar nedeniyle, Batı'nın ve ABD'nin kışkırtmalarıyla sürekli sekteye uğramıştır.

Türkiye, onlarca milleti tek bir çatı altında tutmaya çalışan hantal SSCB'nin dağılmasıyla Güney Kafkasya ülkelerini tanımada ayrım gözetmemiş, uluslararası ilişkilerini artan bir hızda ve tempoda sürdürmüştür. Akraba topluluklarımızdan biri ve kan bağımız olması nedeniyle sadece Âzerbaycan'a bu konularda daha bir öncelik tanınmıştır.

Bölgesinde her açıdan lider ülke konumunda bulunan Türkiye'nin, Kafkasya ülkelerinden başta Âzerbaycan olmak üzere, sınır komşusu olan Gürcistan'la "kazan-kazan" doğrultusunda ekonomik, siyasî, sosyal ve kültürel ikili ilişkiler kurması Batı'yı rahatsız etmektedir. Bu durum Türkiye'nin doğru yolda olduğunun bir çeşit sağlamasıdır.

Çok zengin bir kültür mirasına sahip olan Türkiye ve Âzerbaycan arasında çok güçlü tarihî ve kültürel bağlar mevcuttur. Dilleri ve dinleri aynı olan bu iki devlet arasındaki maddî ve manevî kültürel benzerlikler dikkat çekmektedir. Bu, bizleri bir millet yapan ortak kadim değerlerin, hiç kesilmeyen iletişim ve etkileşimimizin doğal bir sonucudur. Bunun teşkilinde genetik bağlarımızın ve tarihî süreçlerdeki benzerliklerimizin etkisi de inkâr edilemez.

Âzerbaycan'la Türkiye'nin ortak kültürel değerlerine baktığımızda özellikle edebiyat ve sanat alanındaki benzerlikler dikkat çeker. Zira bu değerleri oluşturan ana malzeme (tabir caizse harcı oluşturan kum, çakıl, çimento) aynıdır. Farklı olan ise kişisel marifetlerle bu harcın nasıl şekillendirildiği meselesidir.

Bu noktada enstrümantal müziklerimizin ve halk oyunlarımızın (halk danslarımızın) karakteristik benzerliği meraklıları için hayret verici düzeydedir. Buna mimarî, resim, heykel, mezar taşı, ahşap, süslemecilik, kabartma, dokumacılık, kalem işi, minyatür, kitap süsleme (cilt, tezhip, hattatlık), maden eserleri (kemer, gerdanlık, başlık, alınlık, serpuş vb.) gibi sanat dalları da pekâlâ eklenebilir.

> "Kafkasya; stratejik konumu, barındırdığı etnik ve dinî çeşitlik bakımından her zaman büyük devletlerin ilgi odağı olmuştur. Bu da zaman içerisinde sıcak çatışmaları da beraberinde getirmiştir.

Bir Güney Kafkasya ülkesi olan Âzerbaycan'la Türkiye arasındaki kültürel ilişkilerin temeli kadim zamanlarda atılmıştır. "Bir millet, iki devlet" sloganının gereği olarak iki kardeş devlet arasında kültür, sanat, edebiyat, müzik ve diğer kültürel unsurlar pek çok noktalarda ortaklık teşkil etmektedir. Bu ortak ilişkiler her geçen gün genişleyerek devam etmektedir.

Dünden Bugüne Kafkasya'da Osmanlı'nın Hâkimiyet Mücâdelesi

Millet olarak Kafkasya'yla olan ilişkilerimiz çok eskilere dayanmaktadır. Eskiler deyince tabii ki bir cihan devleti olan Osmanlı'yı kast ediyoruz. Zira 270 yıl süren Kafkas-Rus Savaşı sonrasında 1864 yılında Rusya'nın Kafkasya'yı işgal etmesiyle bir buçuk milyondan fazla Kafkasyalı, Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmak mecburiyetinde kalmıştır.

Akkoyunluların ortadan kalkmasından sonra Safevîler, Osmanlı Devleti'nin doğudaki yeni rakibi olmuştur. Âzerbaycan merkezli olarak kurulan Safevî Devleti; Gürcistan'ın doğusuna, Şirvan ve Dağıstan'a hâkimdi. Üstelik Safevîlerin Karadeniz'in doğu kıyılarına ve Anadolu'ya yayılmak emelleri vardı. Bu da bu iki devlet arasındaki çatışmaları kaçınılmaz kılıyordu. Transkafkasya'daki bu güç ve rekabet savaşı uzun yıllar artarak devam etmiştir. Bu çerçevede Kafkasya'da yüzyılın ilk Osmanlı-Safevî Savaşı 1603-1612 yılları arasında olmuştur. Bu iki hâkim güç arasındaki Kafkasya mücâdelesi uzun yıllar sürmüştür.

> "Kafkasya'nın Türkiye için önemi dün olduğu gibi bugün de büyüktür. Başta Âzerbaycan olmak üzere, Kafkasların güvenliği ve huzuru bizim de önceliklerimizdendir."

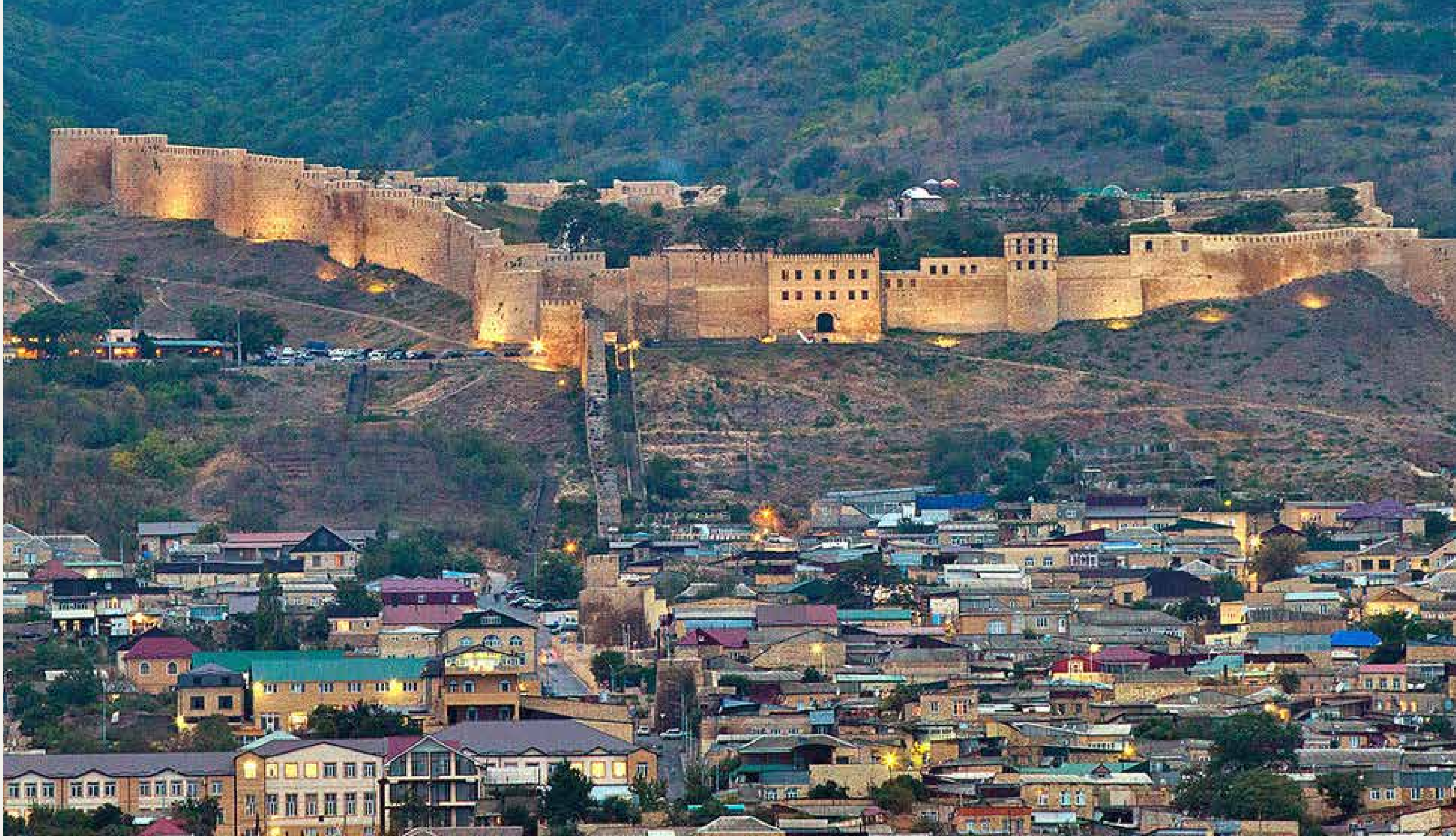
16. yüzyıl başlarından 17. yüzyıl ortalarına kadar devam eden Osmanlı-Safevî mücâdelesi, biri Irak-ı Arap diğeri Kafkasya olmak üzere iki farklı coğrafyada gerçekleşmiştir. Bunlardan ikincisi olan Kafkasya, stratejik öneminden dolayı tarih boyunca büyük bir mücâdele sahası olmuştur. Osmanlı ve Safevî devletleri, kıymetinden dolayı bu coğrafyayı elinde tutmak istemişler, bu da bu iki devleti sürekli karşı karşıya getirmiştir.

Kafkasya; stratejik konumu, barındırdığı etnik ve dinî çeşitlilik bakımından her zaman büyük devletlerin ilgi odağı olmuştur. Bu da zaman içerisinde sıcak çatışmaları da beraberinde getirmiştir. 18. yüzyılın başlarında Safevîler, Kafkasya'nın güneyine hâkimdi. Bu devletin zayıflamasıyla bölge halklarında isyanlar patlak vermiş, Rus ve Osmanlı devletlerinin müdâhalesi gecikmemiştir. Bölgede hâkimiyet kurmak isteyen söz konusu devletler 1724 tarihli İstanbul Antlaşması'yla Güney Kafkasya'yı kendi aralarında bölüşmüşlerdir. Rusya bu bölüşmede kendisine bırakılan topraklarla yetinmemiş, Osmanlı hâkimiyetine bırakılan Kartli, Kahetya, Gence-Karabağ ve Çukur Saad vilâyetlerini gözüne kestirmiştir. 1730'da Patrona Halil İsyanı meydana gelmiş, Sultan III. Ahmed tahttan indirilerek yerine yeğeni II. Mahmud getirilmiştir. Bu durum Osmanlı yönetiminin Güney Kafkasya'daki faaliyetlerine engel olmuş, bu coğrafyadaki eski gücünü kaybetmiştir. Nadir Han önderliğinde yeniden toparlanan Safevîler, 1735 yılında Osmanlı kuvvetlerini mağlup ederek, Güney Kafkasya topraklarını tekrar geri almışlardır. Böylece 1723 yılında Tiflis'in alınmasıyla başlayan hâkimiyet süreci 1735 yılında Revan Muharebesi'yle son bulmuştur.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Reisi ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa'nın emriyle Osmanlı Devleti tarafından tamamen Müslümanlardan meydana gelen ve üç tümenden oluşan Kafkas İslâm Ordusu kurulmuştur. Bu ordunun gayesi Âzerbaycan ve Dağıstan'ı Rus işgalinden kurtararak bağımsızlıklarını kazanmalarını sağlamaktı.

Kafkasya Deyince Aklımıza Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti Gelmektedir

Kafkasya deyince aklımıza üç sene gibi kısa bir ömrü olan Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti gelmektedir. Kafkasya'nın iki önemli parçasından biri olan Kuzey Kafkasya tarih boyunca sömürgeciliğe karşı büyük bir onur savaşı vermiştir. Kuzey Kafkasya, Çarlık Rusya'sının

çöküşüyle kendi geleceğini belirleme ve kendi yolunu çizme yoluna gitmiştir. Bunu yaparken etnik temeli (kan bağını), dili ve dini değil ortak geçmişi esas almıştır. Bu ortak değerler etrafında büyük bir cesaretle Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti doğmuştur.

Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti, 1918 yılında Müslüman Kuzey Kafkasya halklarının birleşmesiyle Rusya'dan bağımsızlığını ilân eden bir devlettir. Söz konusu kısa ömürlü devlet, 1921 yılında Sovyetler Birliği ordusu tarafından işgal edilmiştir. Bu devlet bugünkü Çeçenistan, İnguşetya, Kuzey Osetya, Kabardey-Balkar Özerk Cumhuriyeti, Karaçay-Çerkes Özerk Cumhuriyeti ve Dağıstan topraklarını içine alıyordu. Bu devlet, başta Osmanlı Devleti olmak üzere Âzerbaycan, Almanya, ABD, Birleşik Krallık, İtalya gibi devletlerce tanınmıştı.

Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin kurucuları arasında Kafkasya'nın bağımsızlığı için mücâdele etmiş, Kuzey Kafkasya halklarının siyasî ve dinî önderi olan Şeyh Şamil'in torunu Said Şamil de vardı. Çeçen asıllı Abdülmecid Tapa Çermoy da devletin başbakanıydı.

Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti, esaretin reddinin bir çeşit somut manifestosudur. Özgürlük yolunda bedel ödeme azminin ve özgürlüğe inancın zaferidir. Ömrünü Birleşik Kafkasya idealine adayan M. Aydın Turan, Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti ile ilgili şöyle bir değerlendirme yapmıştır: "Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti fizikî parçalanma altında milletleşme süreci darbelenen bir ülkenin ortak değerler ve geçmişini ve en önemlisi gelecek düşüncesi ve hayalini harmanlayarak yeni varoluş konsepti ortaya çıkardığı için değerlidir. Birbirinden farklı toplumsal kesitlerin bir coğrafyaya ilişkin ortak menfaat algısına, ortak aklına dayandığı için değerlidir. Devasa problemlerin risklerini paylaşanları hür irade ile bir ideal etrafında toplamaya çağırdığı için değerlidir. Hâsılı Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti kendisine hayat veren düşünce sistematiği ile bizatihî bir destandır. Üstelik bu bitmemiş bir mücâdeledir."

Kafkasya'nın Türkiye için önemi dün olduğu gibi bugün de büyüktür. Başta Âzerbaycan olmak üzere, Kafkasların güvenliği ve huzuru bizim de önceliklerimizdendir. Kafkasya'da Türkiye olarak dostluk, eşitlik, barış ve adalet talebimiz bugün de bâkîdir.

Fatih ÇINAR*

Yahyâ-yı Şirvânî'den Şeyh Şâmil'e Bir İlim ve İrfân Merkezi Olarak **Kafkasya**

"Halvetiyye Tarîkatı'nın anayurdu Âzerbaycan olmakla birlikte bu tarîkat Anadolu, buradan Balkanlar, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır."

"Anadolu İrfânı" tabiri Anadolu coğrafyasını yüzyıllardır rengine boyayan mânevî bir neşvenin en kısa ve özlü ifadesidir. Gönül dünyasını şekillendirdiği insanları, Hak ve halk nezdinde saygın bir konuma yükselten bu bilinç hâlinin kökenleri ise büyük ölçüde Kafkasya'ya dayanmaktadır. Yazının başlığında vurgulamaya çalışılan husus, Anadolu irfân düşüncesini besleyen kökenlerin Halvetiyye Tarîkatı'nın ikinci pîri Yahyâ-yı Şirvânî ile başlaması veya bir Nakşbendî şeyhi olarak İslâmî ve insanî duruşun simge isimlerinden Kafkas Kartalı Şeyh Şâmil ile bitmesi mesajı değildir. Tam aksine farklı meşrep ve usûllere sahip olsalar, yine farklı zaman dilimlerinde yaşamış olsalar da Anadolu İrfânı'nı besleyen ve tüm dünyaya insanî duruş ve mü'min tavrını resmeden gönül erlerini yetiştiren mümbit coğrafya Kafkasya'nın ilmî ve irfânî birikimine dikkat çekmektir.

Anadolu ve Birçok Ülkenin Mânevî Çehresini Şekillendiren Gayretin Sembolü: Yahyâ-yı Şirvânî

Ebû Abdullah Sirâcüddin Ömer b. Ekmelüddîn Halvetî'ye nispet edilen Halvetiyye Tarîkatı'nın ikinci pîri kabul edilen Yahyâ-yı Şirvânî, Şamahı'da dünyaya gelmiştir. Bakü'de ilmî ve irfânî gelişimini sürdüren ve buradaki Keykubad Mescidi'nde yetişen Şirvânî, Şirvânşahlar Devleti'nin başında bulunan Sultan Halil'in yakın ilgisine de mazhar olmuştur. Şirvânî, Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler kalem almış ve şiirlerinde "Seyyid" mahlasını kullanmıştır. Şifâü'l-esrâr adlı Türkçe bir eser kaleme alan Şirvânî'nin diğer eserleri şunlardır: Vird-i Settâr, Acâibü'l-kulûb, Etvâru'l-kalb, Beyânü'l-ilm, Keşfü'l-kulûb, Kıssa-i Mansûr, Menâzilü'l-âşıkîn, Makâmât, Râmûzu'l-işârât, Şerh-i esmâ-i Semâniyye, Şerh-i esrâr-i merâtibü'l-kulûb, Tasarrufât-ı Mükâşefât, Şerh-i Su'âlât-ı Gülşen-i Râz, Ma lâ büdde Bâtıniyye, Menâkıb-ı emîrü'l-mü'minîn Ali, Gazeliyyât, Risâle fî salâti'n-Nebî, Mekârim-i ahlâk.

Halvetiyye Tarîkatı'nın anayurdu Âzerbaycan olmakla birlikte bu tarîkat Anadolu, buradan

> "Mânevî tesiri ile gönüller inşâ eden, siyâsî ilişkileri ile dönemlerine ve sonrasına yön veren, Türkçe başta olmak üzere Arapça ve Farsça gibi dillerin gelişimine katkı sağlayan, kaleme aldıkları eserleri ile tarihe ve günümüze not düşen Halvetiyye büyüklerinin kökeni Kafkasya'ya dayanmaktadır.

Balkanlar, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Halvetiyye'yi Anadolu'ya Sadreddin Hiyâvî'nin halîfelerinden Amasyalı Pîr İlyas getirmiştir. Yahyâ-yı Şirvânî kanalından ise Dede Ömer Rûşenî, onun ağabeyi Alâeddin Ali, Pîr Şükrullah Ensârî, Habîb-i Karamânî, Muhammed Bahâüddin Erzincânî ve Ziyâüddin Yûsuf Şirvânî gibi isimler tarafından Anadolu'da temsil edilmiştir. Halvetiyye, Pîr İlyas ile Amasya ve civarında, Habîb-i Karamânî vasıtasıyla Karaman, Ankara, Çorum, Amasya ve Sivas'ta, Bahâüddin Erzincânî, kendisi Erzincan'dan ayrılmamasına karşın yetiştirdiği talebeleriyle, İstanbul başta olmak üzere Kayseri ve Manisa'da, Habîb-i Karâmânî'nin meşhur halifesi "Cemâl Halîfe" diye bilinen Cemâleddin İshak Karamânî vasıtasıyla da İstanbul'da geniş halk kitlelerine ulaşmıştır.

Halvetiyye Tarîkatı'nın dört ana şubeden müteşekkil bir tarîkat olduğu kabul edilmiştir. Halvetiyye Tarîkatı'nın ilk kolu Dede Ömer Rûşenî'ye, ikinci kolu Hamidüddîn el-Cemâli el-Bekri'ye, üçüncü kolu "Yiğitbaşı Velî" unvanıyla anılan Ahmed Şemseddîn Marmaravî es-Sarûhânî'ye, dördüncü kolu ise Şemseddîn-i Sivâsî'ye nispet edilmektedir.

Nakledilen bu kısa bilgi kuplesinden anlaşıldığı kadarıyla mânevî tesiri ile gönüller inşâ eden, siyâsî ilişkileri ile dönemlerine ve son-

"Âzerbaycan kökenli bir isim olan ve Şeyh Şâmil'in yol arkadaşlarından olan Seyyid Mîr Hamza Nigârî de bu kutlu davanın, bu onurlu direnişin, insanı insan yapan değerlerin ve iman nuru ile hayata bakabilmenin çileli mücadelesine şâhitlik eden isimlerdendir."

rasına yön veren, Türkçe başta olmak üzere Arapça ve Farsça gibi dillerin gelişimine katkı sağlayan, kaleme aldıkları eserleri ile tarihe ve günümüze not düşen Halvetiyye büyüklerinin kökeni Kafkasya'ya dayanmaktadır. Halvetiyye büyükleri, bu mümbit coğrafyanın gönüllerine sinen mesajlarını Amasya, Erzincan, Karaman, Ankara, Çorum, Kayseri, Manisa, Sivas ve İstanbul başta olmak üzere birçok merkezde Anadolu'nun rûhu hâline getirmişlerdir. Kafkaslardan ilhamını alan Halvetî büyükleri Balkanlar, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya gibi geniş bir coğrafyada gönüllere dokunmuşlardır. Elbette bu gelişmeler, Derbent, Tsahur ve Dağıstan'daki medreselerle birlikte Kafkasya'nın birçok noktasında faaliyet yürüten tekkelerin el ele olmaları sayesinde gerçekleşmiştir.

Dünyaya İmânî, İnsânî ve Vicdânî Duruşu Gösteren Yiğitler:

Kafkas Kartalı Şeyh Şâmil ve Yol Arkadaşları

Çarlık Rusyası'nın baskı, zulüm ve yıldırma adımlarına karşı "Dağlılar" veya "Müridizm" hareketi adıyla karşı koyan ve bu direnişin müessisi İsmâîl-i Şirvânî'nin halîfelerinden, Kafkas Kartalı olarak bilinen Şeyh Şâmil, özgürlük, onurlu bir duruş, iman ve ibâdetle hayata anlam katmak, mücâdele rûhunu diri tutmak ve nihayet şehâdet için azmedip gayret göstermek gibi insânî ve İslâmî başlıkların simge isimlerinden biridir. Yine Âzerbaycan kökenli bir isim olan ve Şeyh Şâmil'in yol arkadaşlarından olan Seyyid Mîr Hamza Nigârî de bu kutlu davanın, bu onurlu direnişin, insanı insan yapan değerlerin ve iman nuru ile hayata bakabilmenin çileli mücadelesine şâhitlik eden isimlerdendir. Bu isimlerin öncülerinden İmam Mansur, İmam Gazi Muhammed ve İmam Hamzat gibi isimler ve faaliyetleri geniş çaplı müstakil çalışmalara konu olacak araştırma alanlarıdır. Burada Şeyh Şâmil'in yol arkadaşlarından Nigârî'nin, özellikle Anadolu kültürüne tesirine işaret eden bazı verilerin nakli ile yetinilecektir. Nigârî, 19. yüzyılın başlarında Perküşad kasabasında dünyaya gelmiştir. Şemahi/Şamahı ve Şeki kasabalarında ilim tahsil etmeye başlayan Nigârî, özellikle Arapça ve Farsça alanlarında söz sahibi olmuştur. Nigârî, ilmî alt yapısını ilerlettiği bu girişimlerinden önce Karapirim köyünde bulunan Karakuş Mahmûd Efendi ismiyle meşhûr bir âlimin derslerine devam etmiş, birkaç sene sonra da Seki/Şeki kasabasındaki Şikest Abdul-

lah Efendi'den Mutavvel'e kadar ders okumuştur. Köken itibariyle Şamahı kasabasından olan İsmâîl-i Şirvânî'ye Sivas'ta intisap eden Nigârî, Amasya'da Mir Hasan Efendi, Tokatlı Hacı Zekeriya Efendi, Maraşlı Gazi Osman Efendi, Taşovalı Hacı Mustafa Efendi, Hasankaleli Hacı Mahmûd Efendi (Postlu Hoca), Âzerbaycanlı Hacı Mahmut Efendi, Taşabadîzâde Mustafa Sabri Efendi, Erzurumlu Hacı Mustafa Efendi, Şekili Keşfî ve İstanbul'da Kazım Paşa isimli zâtlara hilâfet vermiştir. Ayrıca Nigârî, Hacı Rahim Ağa Dilbazov/Vâhidî, Şahnigar Hanım Rencur, Hacı Mecdi Efendi, Ağa Rasim, Kadı Mahmûd Efendi, Sadi Sani Karabağî ve oğlu Sirâceddin gibi birçok ismi, kaleme aldığı Dîvân-ı Seyyid Nigârî (Türkçe), Farsça Divanı, Nigâr-nâme, Sâkî-nâme, Heşt-Behişt ve Çay-nâme adlı eserleri ile ilmî, edebî ve vicdânî yönlerden etkilemiştir.

Sonuç

Netice olarak ifade etmek gerekirse Kafkasya, makalede dile getirilen iki çarpıcı örnekte olduğu gibi, yetiştirdiği gönül insanları ile Anadolu başta olmak üzere dünyanın dört bir tarafında etkili olmuş bereketli toprakların adıdır. Kafkasya'nın Anadolu ve başka diyarlara ilmî, irfânî ve kültürel tesirleri hacimli, derinlikli ve nitelikli araştırmalara konu olması gereken başlıklardır. Bu çalışmada Kafkasya'nın iki büyük ismi Yahyâ-yı Şirvânî ve Kafkas Kartalı Şeyh Şâmil ve yol arkadaşları örnekliğinden, onların ilmî gelişimleri, siyâsî ilişkileri, irfânî adımları, millî ve mânevî değerler uğruna giriştikleri mücâdeleleri, velûd müellifler olarak kaleme aldıkları eserleri, söz söylemedeki ustalıkları, yetiştirdikleri gönül mimarı isimler ve etkiledikleri geniş halk kitleleri ile Anadolu başta olmak üzere dünyanın dört bir tarafına mesajlarını ulaştırmadaki başarılarına dikkat çekilmiştir. Dile getirilen hususlar insanlık adına dikkatimizin ve heyecanımızın bu bereketli topraklara tekrar dönmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışma ile Kafkasya ve burada yetişen ilim ve gönül insanlarından alınacak çok dersler olduğu ortaya çıkmıştır. Temennimiz şahsiyetini, kimliğini, vicdanını ve Yaratıcısını arayan günümüz insanının maddî ve mânevî bereketin sembolü olan Kafkasya'nın mesajlarına gönlünü açmasıdır.

Dipnot

* Dr. Fatih ÇINAR, Tekirdağ-Namık Kemal Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Osmanlı'yı Yıkan Siyonist İhanet

"Osmanlı'nın harpten mağlup ayrılması uğruna İngiltere'nin desteklenmesi doğrultusunda harcadıkları çabalarla yetinmeyen Siyonistler, gönüllü birlikler teşkil edip bizzat savaşa iştirak ederek, müttefiklere aktif katkıda bulunmak sûretiyle de gayret göstereceklerdi."

Siyonistlerin, Osmanlı'yı inkıraza uğratma ve Filistin'de Siyon devletini inşâ etme projesinin hayata geçmesi açısından patlak veren Birinci Dünya Harbi, en elverişli ortam ve altın bir fırsat mesabesindeydi. Yahudiler, dünyayı saran bu harbe, Osmanlı'nın da mutlaka dâhil olmasını ve bitiminde de muhakkak surette yenilenler cenahında yer almasını arzuluyorlardı. Kazım Karabekir, Osmanlı'yı harbe sokma uğrunda, akla gelmedik çılgınca tahrikler irtikâp eden unsurların önünde Siyonistlerin bulunduğundan bahsetmektedir.

Bu esnada Siyonistler, dünyadaki güçlü ve etkili Yahudi sermayedarlar ve medya patronlarının bütün desteğini İngiltere üzerinden tüm müttefik devletler safına kanalize ederek, harbin İtilaf güçleri tarafından kazanılıp, Filistin'le ilgili heveslerini tahakkuk ettirmek için yoğun bir seferberlik içine gireceklerdi. İlerde İsrail'in ilk cumhurbaşkanı olacak olan Chaim Weizman, 2 Kasım 1914'te İngiliz hükümetine, "Süveyş Kanalı'nda jandarmalık" görevini rahatlıkla ve severek deruhte edeceklerini ve karşılığında da Filistin'in İngiltere mandası altına girip, Yahudi göç ve yerleşimine müsaade edilmesini teklif edecekti.

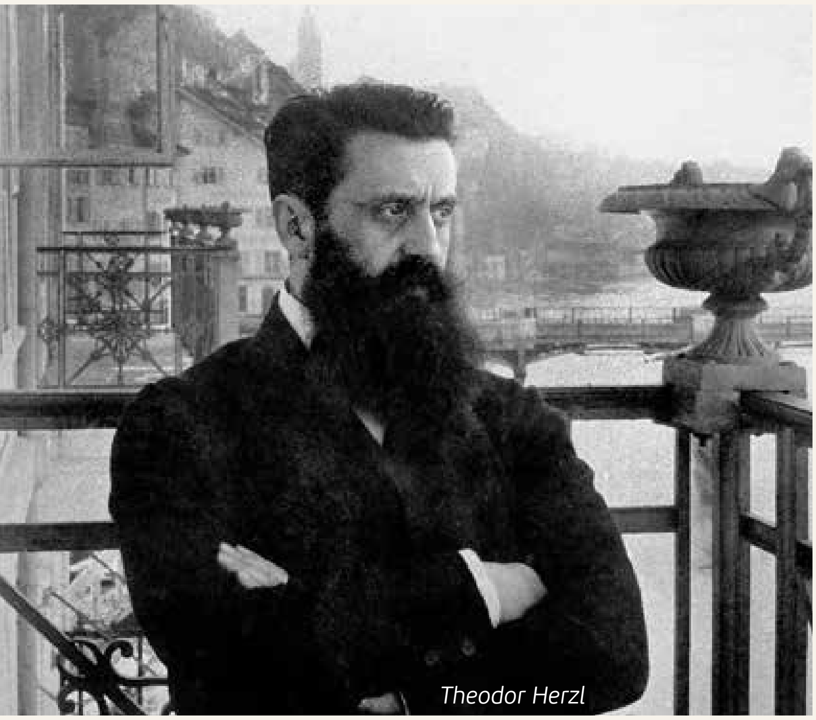
Malum teklifi yaparken en sağlam istinadı, T. Herzl'in şu teziydi: "Eğer biz Filistin'de olursak, gelecekte Osmanlı İmparatorluğu parçalanınca bütün o bölgede İngiliz hâkimiyeti bizim yardımımızla kurulabilecektir." Weizman ayrıca, İtilaf Devletlerinin harbi kazanmaları için dünya Yahudilerinin diplomasi, para, silah, asker ve casusluk gibi her türlü yardımda bulunmaya hazır olduklarını da İngiliz hükümetine açık bir teminat olarak vermişti.

Çanakkale'de Siyon Katır Alayı'nın Ne İşi Vardı?

Osmanlı'nın harpten mağlup ayrılması uğruna İngiltere'nin desteklenmesi doğrultusunda harcadıkları çabalarla yetinmeyen Siyonistler, gönüllü birlikler teşkil edip bizzat savaşa iştirak ederek, müttefiklere aktif katkıda bulunmak sûretiyle de gayret göstereceklerdi. Harbin, Osmanlı'nın yenilgisiyle sonuçlanacağını tahmin eden Vlademir Jabodinsky ve etrafındaki Siyonistler, devlet çökerken Yahudilere de Filistin'in mirastan pay olarak düşebileceğini düşünüyor ve bunun yolunun da savaşa katılıp, İngiltere'ye fiilî şekilde yardım etmekten geçtiğine inanıyorlardı. Jabodinsky, 1917'de yayınlanan "Turkey and the War" adlı kitabında, bunu şöyle açıklayacaktı: "Mirasın paylaşılması için önce mirası bırakanın ölmesi gereklidir. Osmanlı Devleti'nin yıkılmasını isteyen, Türk ırkının düşmanı değil, aslında dostudur."

> "Birçok Yahudi, Türkiye'nin yenilgisinin Filistin'de bir Yahudi özerkliğine yol açmasını umuyordu. Yahudiler, Müttefik ordularında görev alarak Türklerin bozguna uğratılmasını önemli bir amaç hâline getireceklerdi."

Emmanuel Carasso

Theodor Herzl

Teşebbüse geçen Siyonistler, Mısır'daki İngiliz komutan General Maxvell'e müracaat edip, Osmanlı'ya karşı İngiliz birlikleri arasında gönüllü olarak savaşabileceklerini bildireceklerdi. Maxvell de bir "Katır Alayı" kurarak, Çanakkale'de cephe gerisinde askerî malzeme taşıyabileceklerini söylemişti. Osmanlı Devleti'ne karşı gönüllü Siyonistlerden oluşacak birlik kurarak çarpışmak fikrini ilk kez ortaya atan Jabodinsky'e göre, yüzyıllardır dünyanın dört bucağına dağılmış, zor şartlar altında yaşayan Musevilerin millet olmaya hak kazanabilmeleri, ancak askerî bir disiplin kazanmaları ve savaşta ön saflarda çarpışıp kendilerini tüm dünyaya kabul ettirmeleriyle mümkün olabilecekti. Bu amaca ulaşabilmek için sembolik de olsa, uygun bir zamanda girişilecek bazı çabalarla İngiltere'nin doğal müttefiki olduklarını kanıtlamak gerekiyordu.

Yahudi birliği oluşturulması hususunda yoğun gayret gösteren bir diğer Siyonist lider de Joseph Trumpeldor'du. Trubpeldor, Jabodinsky'den farklı olarak, gönüllü birliğin ille de Filistin'de Osmanlı'ya karşı çarpışması gerekmediğini, hangi cephede olursa olsun İngiltere yanında yer almanın daha gerçekçi olduğu görüşündeydi. Sonuçta bir Siyon birliği oluşturmakta mutabık kalan iki lider bunun için, Osmanlı Devleti tarafından İngiltere lehine casusluk ve gizli yollardan silah biriktirme faaliyetinde bulunmalarından ötürü Filistin'den Mısır'a sürgün edilen göçmen kamplarındaki Musevileri kullanmak üzere kolları sıvadılar. Nihayet 23 Şubat 1915'te, İskenderun'da temelleri atılan gönüllü "Siyon Katır Alayı" (Zion Mule Corp) askerî eğitimi tamamladıktan sonra, İngiliz Albay John Henry Patterson komutasında 500–600 asker, 750 katır ve 20 subaydan mürekkep bir biçimde Gelibolu'ya intikal etmek üzere 17 Nisan 1915'te gemilere bindirildiler. Patterson, "İngilizlerin zaferi bizim de zaferimizdir!" sloganıyla birliğe komuta ediyordu. Katır Alayı'nda, İngiliz ve Siyon bayrağı beraber taşınıyordu. Daha çok geri hizmetlerde kullanılan alay, Nisan 1915'te Çanakkale Cephesinde Osmanlı ile çarpıştı ve 6 ölü, 40–50 yaralı verdi.

Çanakkale'deki İngiliz komutan Hamilton, hatıratında Katır Alayı ve bu sembolik birlikten İngilizler ve Siyonistlerin hedefledikleri karşılıklı beklentiler hususunda şu önemli bilgileri aktarmıştı: "Wardian kampındaki Suriyeli Yahudi mülteciler alayını denetledim. Bu birlik sadece malzeme taşımayla görevli katırlardan sorumluydu. Denetimim sonunda Yahudilerden faydalanacağıma inandım. Mamafih, bu birlikler "Siyonist Alayı" hâline getirilmeye çalışılıyordu. Yahudilerden çıkarlarımıza uygun şekilde istifade edebilirdik. Onları çıkarlarımız için istismar edip, Yahudi gazetelerin ve bankerlerin çabalarını sağlardık. Yahudi gazeteciler davamıza renk katar, Yahudi bankerler de kesemize para yağdırırdı."

Yahudilere göre Katır Alayı, İngiltere kamuoyu ve hükümet nezdinde, Siyon amaçları yönünde müspet bir havanın esmesine ve davalarının benimsenmesine yol açmıştı. Öyle ki birlik bizzat General Hamilton tarafından takdirnameye lâyık görülmüştü. Siyonistler bunu, müttefikler cephesinden bekledikleri "siyasî ödüllerin müjdecisi" olarak telâkki ediyorlardı. Hatta

İsrail'in temellerinin atıldığı 2 Kasım 1917'deki Balfour Deklarasyonu'nun ilânının önünü açtığını ve harbin sonunda toplanan Paris Barış Konferansı'nda Batılı Devletlerin "Siyonizm davası" lehinde tavır almalarını sağladığını savunuyorlardı. Jabodinsky, yıllar sonra kaleme aldığı anılarında bu gerçeği şöyle tasdik edecekti: "Eğer biz, 2 Kasım 1917'de Balfour Deklarasyonu ile Filistin'de yurt edinme konusunda söz aldıksa, buna ulaşan yol Gelibolu'dan geçmiştir."

Görüldüğü üzere Çanakkale Mahşerinde, Mehmed Akif'in "Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ" dediği birleşik Haçlı gürûhu kanadında, bizimle çarpışanlardan biri de maalesef bir kısım Siyonist Yahudilerdi.

Filistin Cephesinin Çökmesinde Yahudi Birliği Kral Askerleri'nin Rolü

Çanakkale Harbi'nden sonra Katır Alayı, Kudüs ve Filistin'i Osmanlı'dan almak için İngilizlerin safında bir defa daha boy göstermiştir. Ancak bir müddet sonra lağvedilen alayın yerine, Sina-Filistin cephesinde savaşmak üzere Weizman'ın emriyle yine Vlademir Jabodinsky'nin organizatörlüğünde, "Kral Askerleri" ismiyle 5000 kişilik 4 alay tesis edildi. Filistin'deki Museviler, Katır Alayı'ndan sonra Kral Askerleri'ni de şu ifadeyle taltif etmişlerdi: "Çanakkale'deki Siyon Katır Alayı oğlumuzdu, bu Siyon lejyonu ise torunumuzdur!" Kral Askerleri'nin, Sina ve Filistin'in İngilizlerce işgalinde büyük rolleri dokunmuştu. General Bartholomew, Ürdün'ün İngilizlerin eline geçmesi ve Şam yolunun açılmasında adı geçen askerlerin kendilerine olağanüstü faydalar sağladığını, "Büyük bir kahramanlık misali vererek savaştılar." sözüyle teslim etmişti.

Yahudi kökenli İngiliz Tarihçi Martin Gilbert ise, aynı mevzuda şu mühim bilgiyi nakletmektedir: "Birçok Yahudi, Türkiye'nin yenilgisinin Filistin'de bir Yahudi özerkliğine yol açmasını umuyordu. Yahudiler, Müttefik ordularında görev alarak Türklerin bozguna uğratılmasını önemli bir amaç hâline getireceklerdi. Allenby ordusu, Kudüs'ün kuzeyine doğru hareket etmeyi beklerken, 5000 Filistinli Yahudi silahaltındaydı." Bu bahisle alakalı, İsrail'in kurucu kadrolarının, Osmanlı'yı Filistin'den atmak amacıyla İngiliz askerî üniformasıyla Türklere karşı harp ettiklerine de -bizzat Yahudi tarihçilere dayanarak- temas etmeden geçemeyeceğiz. Oluşturulan birliklerle yukarıda sözünü ettiğimiz hususların dışında Siyonistler şunları da hedefliyorlardı: İlki, İsrail kurulduğu zaman bu birlikler, Araplara karşı koyabilecek bir Yahudi ordusunun çekirdeğini teşekkül ettirmeye yardımcı olacaktı. Diğeri de, birliklerin Yahudileri resmen temsil etmesi ve bir Yahudi bayrağı altında savaşmasıydı ki bu, devletleşme sürecinde İsrail'in fiilen tanınmasını garanti edecek çok önemli bir adım olarak işe yarayacaktı.

Filistin'in Düşmesinde Siyonist Nili Cemiyeti'nin Casusluk Faaliyetleri

Siyonist Yahudilerin harp anındaki en büyük icraatlarından biri de Sina-Filistin-Suriye cephesinde İngilizler adına casusluk yapmalarıydı. Filistin'in her yerinde, Aleksander Aronsohn'un öncülüğünde Yahudi aydınlar tarafından kurulan Nili Cemiyeti (Nili Society) İngiliz istihbarat örgütüne gönüllü olarak fevkalâde ehemmiye-

ti haiz casusluk faaliyetinde bulunuyordu. İngilizlerin Filistin Cephesi başkomutanı Allenby, giriştiği hareketlerin başarıyla neticelenmesinde bu cemiyetin hayatî önemdeki istihbaratlarından büyük ölçüde faydalanmıştı. Yahudi tarihçi Martin, buna şöyle işaret etmektedir: "Filistin Yahudi'si Aleksander Aronsohn, Türkleri Filistin'den çıkartmanın bir yolunu bulmak amacıyla İngilizlere hizmet sundu. Ailesi, Filistin'de bir casus şebekesi kurmuştu. Şebekeyi İngilizlerin hizmetine verdi. Gazze ve Birüssebi arasında çöldeki su kaynaklarını iyi biliyorlardı. Bu bilgi, İngiliz kuvvetleri ileri harekâta geçecekleri vakit, çok işe yaradı."

Görgü şahitlerinden General Cevat Rıfat (Atilhan) yakalanan çok sayıda Yahudi casusun Şam'a sevk edilip Dîvân-ı Harb'te yargılandığını zikretmektedir. Medine müdafii Fahreddin Paşa da hatıralarında hadiseden şöyle bahsetmektedir: "Lawrens, bizim nereden ve ne zaman geleceğimiz hakkında bilgiyi, geceli gündüzlü muhabere hâlinde bulunduğu Yahudi casuslarının merkezi hâlindeki İngiliz makamlarından alarak hareket ediyordu. Yahudi casuslar, Filistin'in her tarafında olduğu gibi ta Amman dolaylarına kadar sızmışlardı." Hatta Suriye'deki 4. Ordu komutanı Cemal Paşa yoğunlaşan casusluk vakalarından ötürü Yahudileri Filistin'den tehcire (göçe) tâbi tutmak zorunda kalacaktı.

Siyonistlerin de burada sözünü ettiğimiz gayretleri sonucunda, Osmanlı Cihan Harbi'nden mağlup çıkmış ve 1918'deki Mondros Ateşkesi ile fiilen dağılma sürecine girmiştir. Filistin'de ise, Milletler Cemiyeti'nin kararıyla İngiliz manda idaresi ihdas edilmiş; başına da İngiliz vatandaşı Yahudi Siyonistlerden ve Balfour'un mimarlarından Herbert Samuel atanmıştır. William Ziff, "2 bin yıl sonra Filistin'e gelen ilk Yahudi yönetici" ifadesiyle tavsif ettiği Samuel'in gelişini Yahudilerin "yeni bir Musa sevinci ve çılgınlığıyla karşıladıklarından" söz etmiştir. Artık İsrail'in inşâsı için bir mani kalmamış, her türlü şart ve zemin elverişli bir kıvama getirilmişti.

Tarihin Sunduğu Hakîkatler ve İzlenmesi Gereken Yol

Zikrettiğimiz mühim malumatlar gösteriyor ki, Osmanlı'nın Siyonist ihanete kurban gittiği katî tarihî bir hakikattir. Katî olan bir başka acı gerçek de şudur: Sultan II. Abdülhamid'in şahsında Osmanlı, yıkılma pahasına Filistin'e sahip çıkıp, Siyonizm'in tahakkümünü bertaraf etmeye çalışmış; bunu millî ve dinî bir dava ciddiyetinde benimseyerek tavizden şiddetle kaçınmıştır. Dün Osmanlı'nın yıkılışında başrollerde olan Siyonistlerin, bugün de "Nil'den Fırat'a Büyük İsrail" hedefi doğrultusunda Filistin'i, İslam Âlemini ve nihayet Türkiye'yi tehdit ettiği, akl-ı selim sahipleri için malum olan bir başka ürkütücü vakadır. Dolayısıyla İslâm Dünyası ve Türkiye'den beklenen, Siyonist Yahudi'den dost ve menfaat olmayacağını tarihin şahâdeti dâhilinde tekrar kavrayıp, Osmanlı'nın Filistin'de sergilediği hassas ve duyarlı politikanın mirasçısı olduklarını göstermeleridir.

Son olarak diyoruz ki, tarih, Avrupa'da zulme ve tazyike maruz kalıp kaçacak ve sığınacak bir yer ararken, kapılarını ardına kadar açıp kol kanat gerdiği Musevilere, ülkesini bir selâmet cenneti olarak sunan Osmanlı'yı çökertmede, Siyonistlerin meş'um ihanetini zaman durdukça unutmayacak ve unutturmayacaktır. Siyon emperyalizmi uğruna Osmanlı'ya ve Filistin'e yaptıkları da elbet bir gün kendilerine geri dönecek ve hesabı sorulacaktır.

Kaynakça

Kazım Karabekir, Cihan Harbine Neden Girdik?, C. 2, İstanbul, (Tarihsiz); Süleyman Kocabaş, Tarihimizde Komplolar, İstanbul, 1997; Yaşar Kutluay, Siyonizm ve Türkiye, Konya, 1967; Mim Kemal Öke, "Çanakkale Savaşlarında Siyonist Alayının Faaliyetleri", Yeni Forum Dergisi, 15 Haziran 1984, Sayı: 115; Genel Kurmay Başkanlığı, Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi Hicaz, Asir, Yemen Cepheleri ve Libya Harekâtı (1914-1918), c.5, Ankara, 1978; Hamilton, Gelibolu Günlüğü, Çev: O. Özdeş, İstanbul, 1972; Mete Tuncoku, "İsrail'in Kuruluşuna Varan Gelişmeler İçinde Çanakkale Savaşlarının Önemi", Belleten, Nisan 1991, Sayı: 212; Cevat Rıfat Atilhan, Filistinde Yahudi Casusları, İstanbul, 1947; Feridun Kandemir, Peygamberimizin Gölgesinde Son Türkler (Fahreddin Paşanın Hatıraları), İstanbul, 1974.

Kardeşlik

Bütün âlem hep el ele,
Verelim kardeş kardeşe...
Göğsümüzü her müşküle,
Gerelim kardeş kardeşe...

Bırakalım seni-beni,
Terk edelim haset-kini,
Dokuyup aşk kilimini,
Serelim kardeş kardeşe...

Ömür koza, can kelebek,
Ne kadar hür gezinecek?
Mutluluğu çiçek çiçek,
Derelim kardeş kardeşe...

Çerkez-Türkmen... Sıra sıra,
Tek bayrak altında dura!
Rüyaları hep hayıra,
Yoralım kardeş kardeşe...

Tebliğ eden kalmaz geri,
Yol gösterir ışık eri!
Yaralanmış gönülleri,
Saralım kardeş kardeşe...

Vermeyiz sünnetten fire,
Rotamız hep Rabb'e göre,
Varılmayan menzillere,
Varalım kardeş kardeşe...

Silip cehlin çamurunu,
Bulup Kur'ân'ın nûrunu,
İnançla kalp hamurunu,
Karalım kardeş kardeşe...

Ayırmayıp batısını,
Yumuşatıp katısını,
Umutların çatısını,
Kuralım kardeş kardeşe...

Bakmadan mezhebe, kana,
Dost kalacak hep yan yana,
Celil Hakk'ın dîvânına,
Duralım kardeş kardeşe...

Halil GÖKKAYA

Rasul KESENCELİ

Hakîkî Dosta / Sevgiliye **Bende Olmak**

"Dertlerimi, sıkıntılarımı yalnızca sevdiğime/yârime arz ederim senden gayrısı hiçbir derdime çare değildir. Çünkü benim derdim gönül derdidir. Çaresiz derdime ancak çare sevdiğimdedir. Gönül derdinin dermânı ise tabîb-i hâzık olan mürşid-i kâmildir."

1. Beyit

Kime arz-ı hâl edem sen var iken ey serv-i nâz

Çâresiz derd-i dile sensin tabîb-i çâre-sâz

(Ey servi boylu sevgili! Sen varken hâlimi kime arz edeyim. Çaresiz gönlümün derdine çare bulan tabip yalnızca sensin.)

Dertlerimi, sıkıntılarımı yalnızca sevdiğime/yârime arz ederim senden gayrısı hiçbir derdime çare değildir. Çünkü benim derdim gönül derdidir. Çaresiz derdime ancak çare sevdiğimdedir. Gönül derdinin dermânı ise tabîb-i hâzık olan mürşid-i kâmildir. Mürşitlerin dünya derdi olmadığı gibi dünyevî beklentiler içinde olanlarla da işleri olmaz. Onlar âhiret derdine düşenlerin elinden tutarlar ve onları Hakk'a ulaştırmak için yol gösterirler. Mürşid-i kâmillerin amacı insanların âhiretlerini kurtarmaktır, bu doğrultuda hizmetlerini, gayretlerini sürdürürler.

Osmanlı Devleti'nin meşhur ilim adamlarından Zembilli Ali Cemali II. Bâyezîd, Yavuz Selim ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemlerinde şeyhülislâmlık yapmıştır. Âlim, âbid, zâhid ve mutasavvıf olan Zembilli Ali Cemâlî, Şeyh Muslihiddin Ebu'l-Vefâ (k.s.)'nın hizmetlerine girip tasavvufta kemâle ermiştir. Şu hatırayı nakledelim.

Yavuz Sultan Selim Han Topkapı Sarayı hazinesi görevlilerinden yüz elli kişinin sorumsuz davranışlarından dolayı cezalandırılmalarını emretmişti. Zembilli Ali Cemâlî bu kararı duyunca derhal Dîvân-ı Hümâyûn'a koştu. Vezirler ayağa kalkıp saygı ile karşıladılar. Çünkü şeyhülislâmlar dîvân heyetine dâhil olmadıkları gibi davet olunmadıkça saraya gitmezlerdi. Vezirler şeyhülislâma dîvâna niçin geldiğini sordular. Şeyhülislâm ise padişahla görüşmek istediğini belirtti. Durum padişaha arz edildi. Yavuz Selim'in huzuruna çıkıp hürmet göstermesinden sonra padişaha "fetva vazifesinde bulunanların bir işi de padişahın âhiretini korumak, onları dinen hatalı olan şeylerden sakındırmaktır. Yüz elli kişinin cezalandırılmasına dair padişah fermanı çıktığını duyduk böyle ağır cezalandırılmaları için dinen bir sebep teşkil edilmiş değildir. Bunların afv buyrulması rica olunur." Bu sözlere kızan padişah; "Bu iş saltanatın gereğidir âlimler

"Hakîkî dost; halka ve Hakk'a hizmette istikamet üzeredir. Şahsî istek ve arzular ile hareket etmez nefsanî isteklere gem vurur. Ebedâ âlemde birlikte olmak için bir araya gelirler, yalnızca birbirlerini Allah için severler."

böyle işlere karışırsa devlet idaresi kargaşaya uğrar. Sorumsuzluklara göz yummak, beğenilecek bir tutum değildir. Bu işlere karışmak sizin vazifeniz değildir." dedi. Bunun üzerine Zembilli Ali Cemâlî; "Gerçekten de padişahların işlerinde müstakil olmaları, müdahalelerin dışında kalmaları gerekir; fakat işlerinde müdebbir, tecrübeli, kemal ehli olanlarla müşâvere etmeleri zarûrîdir. Aksi hâlde memleketin zararınadır. Benim müracaatım saltanatınız işlerine müdahale değildir, belki âhiret işlerinize hizmet olup bunu böyle söylemek bana lâzımdır, benim vazifemdir. Bunların kanından geçerseniz ne âlâ, geçmezseniz Allah indinde mes'ulsünüz." cevabını verdi. Celalli bir hükümdar olmakla beraber ismi gibi akl-ı selimi olan Yavuz bu doğru sözü kabul etti ve "Affettim!" dedi. Böylece dünya işlerini sultan yürütürken âhirete müteallik eden işler ise işin ehline bırakılmış oldu.

2. Beyit

Pâdişâhım bâb-ı ihsânından isterim atâ

Nâ-ümîd-i lutfun olmam eylerim her dem niyâz

(Ey padişahım! İhsan kapından lütuf isterim. Lütfundan ümidimi hiçbir zaman kesmem, her an yalvarır, dua ederim. Sultanım ihsanın da lütfun da sınırsızdır.)

Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.) her canlıya hizmet eder, yardım eder, işsiz insanlara kendisine müracaat eden her insana her konuda yardımcı olurlar ve şöyle buyururlardı: "Biri gelip de, Efendim ben işsizim çalışmaya işe ihtiyacım var. Çoluk çocuk aç ekmek götürmek istiyorum

dediğinde o kişi benim mihrabım olur, gözümden çıkmaz. Ne zaman işe girer, evine ekmek götürmeye başlar, karınları doyar o zaman gönlüm rahatlar." buyurdular.

Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)'nin bir sohbetlerinde anlatmış olduğu lütuf ile ilgili şu güzel örneği arz edelim: Araplar arasında cömertliği ile tanınmış Hatem'in kabilesi savaşta esir düştü. Esirler arasında Hâtem'in kızı da vardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelerek dert yandı ve şöyle dedi:

"Yâ Rasûlallah, cömertliği ile ün salmış, babam Hâtem öldü, kardeşim kaçtı, ben pek çaresiz kaldım. Hürriyetim için sana sığınıyorum."

Bostan ve Gülistan eserlerinin sahibi Sadi Şirazî bunu konuyu anlatarak şöyle der:

Hâtem'in kızıyım, dedi bir kadın.
Duydun elbette Hâtem'in adın
O nama hürmetten ey âlicenâb
Beni affeylemek etmez mi icab

Peygamberimiz onun dileğini kabul etti ve onu serbest bıraktı. Fakat o bununla yetinmedi, yalvarmasına devam etti, bütün kabilenin affını istedi.

"Yalnız beni kayırma, arkadaşları benden ayırma." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) onu kırmadı, bütün kabileyi serbest bıraktı.

3. Beyit

Dostluğun devlet yeter bana iki âlemde ger
Cümle âlem olsalar düşmânım etmem ihtirâz

(Senin dostluğun iki âlemde devlet olarak bana yeter. Cümle âlem düşmanım olsa yine de korkmam, çekinmem, endişelenmem.)

Hakîkî dost; halka ve Hakk'a hizmette istikamet üzeredir. Şahsî istek ve arzular ile hareket etmez nefsanî isteklere gem vurur. Ebedî âlemde birlikte olmak için bir araya gelirler, yalnızca birbirlerini Allah için severler. Hakîkî anlamda dostluk; nefsi kötülüklerden arındırmaya yardımcı olan, sâlihlerin ahlâkıyla ahlâklanmaya vesile olan ilişkiler tesis etmenin adıdır. Sağlam dostluklar sayesinde inananların kalbi güç kazanır, Allah'a imanları artar. İki âlemde de sevdiği için yaşar. Bu konuda çevresindekilere örnek olabilecek bir konumda bulunur. Allah'ı ve âhireti hatırlar ve hatırlatır. İşte bu merkezde hakîkî dostluğa, hakîkî sevgi ve muhabbete erişilir. Bundan gayrisi ise boştur, laf-ı güzaftır. Hakîkî dost ile/yâr ile birlikte olduktan sonra tüm dünya/cümle âlem/tüm insanlar düşman dahi olsa hiçbir korku, kaygı, endişe taşımaz insan. Çünkü hakîkî dostun, sevgilinin dostluğunu kazanmıştır. Bu dostluk iki âlemde de yeterlidir. Kim ne yaparsa yapsın, hangi hesap ve kaygı içerisinde olursa olsun fark etmez, hakîkî dost ile birliktelik sağlanmıştır. Hiçbir menfaat, hesap ve kaygı bu birlikteliği bozamaz çünkü gönüller, rûhlar beraberdir. Bu birliktelik ervâhı âlemden berzah âlemine kadar kesintisiz sevgi dairesi içerisinde kalmıştır. Bu dairede süreklilik, sınırsızlık ve ebedîlik kavramları birbiri ardınca deveran eder.

4. Beyit

Eşiğin Kâ'bem ü hem kıblem cemâlindir senin

Secde-gâhımdır kaşın mihrâbı eylerim namâz

(Senin eşiğin Kâbe'm, yüzün kıblemdir. Kaşının mihrabı secde ettiğim yerdir, namazımı orada kılarım.)

Bu beyitte sevgilinin güzelliği tasvir edilirken dinî kavramlar çok güzel bir şekilde kullanılmış, çok güzel bir şekilde tasvir edilmiştir. Kelime ve kavramlar o kadar iyi bir şekilde sevgilinin güzelliği içerisinde teşbih edilmiştir ki sevgili ile yekvücûd olunmuş, ahenk birlikteliği sağlanmıştır.

Bu beyitte eşiğin Kâbe yüzün kıble olarak teşbihi âşığın sevgilinin bulunduğu mekân ile bütünleşmesi bu mekândan ayrı kalmadığının göstergesidir. O güzellik Kâbe'si etrafında tavaf eden sâdık bir âşıktır. Kaş, eğriliği ise mihrabı andırır. Kaş-mihrab benzetmesi edebiyatımızda çok yaygın kullanılmıştır. Kaş, mihrab olunca âşık o mihrab karşısında secde eder. Secde ânı sevgiliye en yakın andır, kavuşmadır. Birlikte olma zamanıdır. Âşık ise sadece maşûkun kaşlarının mihrabı karşısında eğilir. Onun için bütün ibâdetler bir yana secdeye varmak sevdiğinin önünde eğilmek bir yanadır. Kaş, mihrap olunca sevdiğinin kaşına (iki kaşının arasına) secde etmek âşık için vuslat nişânesidir. İnsan evrenin ekseni olması dolayısıyla âlemdeki diğer varlıklardan farklı bir konuma yükselmesinin sırları ise bu beyit içerisinde tüm gizemini muhafaza etmektedir.

5. Beyit

Bu Hulûsî âsitânında zelîl bir bendedir

Bendene ihsânını ister çok eyle ister az

(Bu Hulûsî, senin eşiğinde sana bağlı bir köledir, ihsanından ister az ver ister çok ver bu kölen senin kapında bir bendedir.)

Bir mürşid-i kamil'e bağlı olmak bütün dünya makamlarından daha yüce bir makam ve zenginliktir. Bir Allah dostunun bendesi (kölesi) olmak, onun eteğinden sımsıkı tutmak, bırakmamak gerekir. Bir hatırayı nakledelim; ziyârete gelenlerden biri Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)'ye sordu; "Efendim, Nakşbendî Tarîkatı'nın Ebu Bekir Sıddîk-ı Azam (r.a.) Efendimiz'den geldiğini, Kadirî Tarîkatı'nın ise Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'den geldiğini söylüyorlar, doğru mu?" Osman Hulûsi Efendi Hazretleri; "Evet oğul, Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz hicrete giderken, ilk defa Gar-ı Şerif-te Ebu Bekir Sıddîk-ı Azam (r.a.) Efendimiz'e ders tarif ettiler. Oğul bugün size telkin edilen dersin, harfiyle aynısı. Mağarada olduğu için hafî zikri tarif ettiler. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'e de genç olduğu için cehrî zikri telkin ettiler. Hz. Ali (r.a.) yolda giderken bile cehrî zikir çekerdi. Oğul bütün tarîkatlar bizde birleşir. Ecdadımızdan dolayı. Oğul yeryüzünde tarîkat çok, fakat işin ehlini bulmak lâzım." diye buyurdu. Sonrada şöyle buyurdular: "Oğul Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz Mescid-i Nebî'de hutbe irad ederken ashab-ı kirama şöyle buyurdu: "Ey ashabım, bana yakın gelin, bana yaklaşın. Mescidime açılan kapılardan, Ebu Bekir Sıddîk'ın kapısı hariç, diğerlerini kapatın diye buyurdular. Oğul bugünkü tasavvufçular, Nakşbendî Tarîkatı'nın haricindeki, diğer tarîkatların ketmolacağını, Nakşbendî Tarîkatı'nın ise kıyamete kadar bâkî kalacağını rivayet ederler." diye buyurdular.

"Hakîkî dostun, sevgilinin dostluğunu kazanmıştır. Bu dostluk iki âlemde de yeterlidir. Kim ne yaparsa yapsın, hangi hesap ve kaygı içerisinde olursa olsun fark etmez, hakîkî dost ile birliktelik sağlanmıştır. Hiçbir menfaat, hesap ve gaygı bu birlikteliği bozamaz çünkü gönüller, rûhlar beraberdir.

İlâhî aşkla mayalanan, mânevî coşku seline kapılan ve ilâhî güzellikleri temâşa eden, aradığını Hakk'a kullukta bulan Seyyid Osman Hulûsi Efendi için sevgiliye bende olmak Cenâb-ı Allah'ın çok güzel bir ihsanıdır.

Zekât İbâdeti ve
Zekât Vermeyenlerin Durumu

"Yüce Allah, bütün ilâhî dinlerde inananlara yardımlaşma ve dayanışmayı emretmiştir. Son ilâhî kitap olan Kur'ân-ı Kerim'de ise yardımlaşma ve dayanışmayı bir müessese hâline getirmiş ve zenginlere, fakir ve yoksullara yardım etmeyi farz kılmıştır."

Yüce Allah Tevbe Sûresi 34-35. âyetlerde şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! (Biliniz ki), hahamlardan ve rahiplerden birçoğu insanların mallarını haksız yollardan yerler ve (insanları) Allah yolundan engellerler. Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele! (Bu altın, gümüş ve paralar) cehennem ateşinde kızdırılıp bunlarla onların alınları, yanları ve sırtları dağlanacağı gün (onlara denilir ki): "İşte bu kendiniz için biriktirdiğiniz servettir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin (azabını) tadın!"

34. âyette Yahudi âlimleri ve Hıristiyan rahiplerinin çoğunun dini istismar ederek insanların mallarını haksız yere yedikleri ve insanları Allah'ın yolundan alıkoydukları belirtilmektedir. Nitekim âyette geçen "ahbâr" kelimesi "hibr" kelimesinin çoğulu olup Yahudi bilginleri anlamına gelmektedir. "Ruhbân" kelimesi ise "râhib" kelimesinin çoğulu olup "Hıristiyan din adamları" anlamına gelmektedir.

İnsanların mallarını haksız yollarla yemelerine; insanlar arasında verdikleri hükümlerde rüşvetle muâmelede bulunmaları, fâizle işlem yapmaları, insanların günahlarını affetmelerine karşılık para almaları, insanlardan aldıkları para karşılığında haramı helâl, helâlı haram kılarak fetvâ vermeleri gibi davranışları örnek olarak verilebilir. İnsanları Allah yolundan alıkoymalarına ise, insanları doğru bir şekilde Allah'ı bilmelerine ve ibâdet etmelerine ve son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.)'e iman edip ona tâbî olmalarına engel olmaları örnek olarak zikredilebilir. Yüce Allah, Yahudi ve Hıristiyan din bilginlerinin bu türlü yanlış davranışlarını örnek vererek bütün Müslümanlara ve özellikle de Müslüman âlimlere uyarıda bulunmaktadır.

34. âyetin baş tarafında Yahudi âlimleri ve Hıristiyan rahiplerinin kötü hâllerinden bahsedildiği için bazı İslâm âlimleri bu âyetlerin Ehl-i Kitap hakkında inmiş olduğunu söylemişlerdir. Ancak doğru olan görüşe göre bu âyetler hem

"yardımlaşma ve dayanışma bütün ilâhî dinlerde inananlara emredilen önemli bir husustur. Son ilâhî kitap olan Kur'ân-ı Kerim'de de yardımlaşma ve dayanışmaya önem verilmiş ve bu konuyla ilgili infak, sadaka ve zekât gibi kavramlar kullanılmıştır."

Ehl-i Kitap hem de Müslümanlardan malının zekâtını vermeyenler hakkında inmiştir.

Bu âyetlerde altın, gümüş ve paraları yığıp biriktiren, onları Allah yolunda harcamayanların âhiretteki cezâları açıklanmaktadır. Âyetlerde ifade edildiği üzere mallarındaki fakirlerin hakkı olan zekâtı vermeyenlerin âhiretteki cezâları çok ağır olacaktır. Çünkü Allahu Teâlâ onlar için elim bir azap hazırlamıştır. Dünyada mal ve serveti hırsla yığıp biriktiren ve malının zekâtını vermeyenlerin, altın, gümüş ve paraları cehennem ateşinde kızartılıp onların alınlarına, yanlarına ve sırtlarına basılmak suretiyle dağlanacaklardır. Zira onlar, mallarındaki fakirlerin hakkı olan zekâtı vermemişlerdir. Onlara hesap gününde, *"İşte bunlar, dünyada iken kendiniz için yığıp biriktirdiğiniz servetinizdir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin (azabını) tadın!"* denilecektir.

Yüce Allah, bütün ilâhî dinlerde inananlara yardımlaşma ve dayanışmayı emretmiştir. Son ilâhî kitap olan Kur'ân-ı Kerim'de ise yardımlaşma ve dayanışmayı bir müessese hâline getirmiş ve zenginlere, fakir ve yoksullara yardım etmeyi farz kılmıştır. Dolayısıyla yardımlaşma ve dayanışma konusunda Kur'ân-ı Kerim'de infak, sadaka ve zekât kavramlarının sık sık kullanıldığını görmekteyiz. İnfak ve sadaka kavramları genel mânâda bütün yardımları kapsadığı halde, zekât kavramı ise özellikle zenginlerin mallarından 1/40, yani % 2.5 miktarı çıkarıp fakir ve yoksullara vermeyi ifade etmektedir. Nitekim Yüce Allah, Meâric Sûresi 24 ve 25. âyetlerde, *"Onların mallarında hem isteyen, hem de istemekten utanan yoksul için, belli bir hak vardır..."* buyurmaktadır.

İbâdetler, mâlî, bedenî ve hem mâlî hem de bedenî olmak üzere üç kısımdır. Meselâ Namaz, bedenî bir ibâdet iken, zekât ise mâlî bir ibâdettir. Hac da hem mâlî hem de bedenî bir ibâdettir. İnanan insan, namaz kılmak sûretiyle Allah'ın lütfettiği sağlık ve sıhhatli bedenin şükrünü yerine getirmektedir. Zekât vermek suretiyle ise, Allah'ın ihsan ettiği mal ve servetin şükrünü yerine getirmektedir. Zekâtı verilen mal, temizlenmekte ve bereketlenmektedir. Nitekim Yüce Allah, Tevbe Sûresi 103. âyette Peygamberine, *"Onların mallarından zekatı al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları arıtıp yüceltirsin..."* buyurmaktadır. Demek ki, zekât hem malın temizlenmesine hem de insanın günahlardan arınmasına vesile olmaktadır.

34. âyette kenz olarak ifade edilen "biriktirilmiş mal"dan kasıt hakkında İslâm âlimleri farklı yorumlar yapmışlardır:

Abdullah b. Ömer, İkrime, Süddî ve İmamı Şâbî'ye göre "biriktirilmiş mal"dan kasıt, kendisinden zekât vermek farz olduğu hâlde zekâtı verilmeyen maldır. Zekâtı verilen mal ise kenz/"biriktirilmiş mal" sayılmaz.

Câde b. Hubeyre'nin Hz. Ali'den rivâyet ettiğine göre "biriktirilmiş mal"dan kasıt, dört bin dirhem miktarını aşan maldır. Müslüman bu malın zekâtını verse de vermese de bu miktar mal kenz/"biriktirilmiş mal" sayılır. Bu miktardan fazlasının Allah yolunda infak edilmesi gerekir.

Sahâbe-i kirâmdan Ebû Zer Gifârî'ye göre ise, "biriktirilmiş mal"dan kasıt, sahibinin ihtiyacından arta kalan maldır. Müslümanın kendi

ihtiyacından arta kalan malı Allah yolunda infak etmesi gerekir.

Bu görüşlerden en isabetli olanı Taberî'nin de tercih ettiği gibi Abdullah b. Ömer'in görüşüdür ki, zekâtı verildiği sürece insan, dilediği kadar mal biriktirebilir. Zekâtı verilen mal kenz sayılmaz. Zekâtı verilmeyen mal kenz sayılır ve sahibi âhirette şiddetli bir cezâya çarptırılacaktır.

Netice olarak diyebiliriz ki, yardımlaşma ve dayanışma bütün ilâhî dinlerde inananlara emredilen önemli bir husustur. Son ilâhî kitap olan Kur'ân-ı Kerim'de de yardımlaşma ve dayanışmaya önem verilmiş ve bu konuyla ilgili infak, sadaka ve zekât gibi kavramlar kullanılmıştır. İnfak ve sadaka genel mânâda bütün yardımlar için kullanılırken, zekât ise, İslâm'ın beş şartından biri sayılmış, Kur'ân-ı Kerim'de tam sekiz âyette, *"Namazı kılınız, zekâtı veriniz."* şeklinde namazla beraber emredilmiştir. Zekât, İslâm dininde zenginlerin kendi inisiyatiflerine bırakılmış bir husus değildir. Âyette, *"Onların mallarında hem isteyen, hem de istemekten utanan yoksul için, belli bir hak vardır..."* ifadesi kullanılarak yerine getirilmesi kesin olarak emredilen bir hak olarak nitelendirilmiştir.

Zekâtı verilmeyen mallar, kenz/"biriktirilmiş mal" olarak nitelendirilmiştir. Mallarındaki fakirlerin hakkı olan zekâtı vermeyenler ise âhirette elem verici bir azapla tehdit edilmişlerdir. Mallarındaki fakirlerin hakkı olan zekâtı vermeyenlere, hesap gününde, *"İşte bunlar kendiniz için yığıp biriktirdiğiniz servetinizdir. Artık yığmakta olduğunuz şeylerin (azabını) tadın!"* denilerek şiddetli bir azaba çarptırılacaklardır. Dünyada biriktirip yığdıkları altın, gümüş ve paraları cehennem azabında kızartılıp alınlarına, yanlarına ve sırtlarına basılarak azap edileceklerdir.

Allahu Teâlâ böyle bir azaba duçar olmaktan bizleri ve bütün Müslümanları muhafaza eylesin. Âmin.

Dipnot

**Prof. Dr. Mehmet SOYSALDI, Nevşehir Üniversitesi*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Bilal KEMİKLİ*

Eksik Gören Eksiktir

Şehrin süslerinden birisi, belki de en önemlisi meczupları ve delileridir… Onlar olmasa, sanki tuvale yansıyan şehir resminde bir şeyler eksik kalacak. Ama birçoğumuz bu ''eksik kalma'' hâlinden habersiziz; hatta onları fazlalık, aklı ermeyen zevat, dolayısıyla da hayat içinde olmasalar da olur nazarıyla tezyif edenlerimiz de vardır. Akıl nimetlerin en değerlisi… Akıl nimetinin şükrü de zordur. Meczup, deli yahut halk arasındaki tabiriyle kırk altılıklar. Âşıklar. Dîvâneler. Mecnûnlar. Sanıyoruz ki, şehri süsleyen bu sıfatları haiz insanlar bize bahşedilen akıl nimetinden tümüyle mahrumlar… Öyle vehmediyoruz. Oysa şimdi, Müstesna Deliler Albümü, Eski İstanbul'un Delileri: Pazarola Halil Bey, Deliler: Osmanlı'nın Muhteşem Süvarileri, memleketin dâhîleri ve delilerini bir araya getiren Marmara Kıraathanesinin hikâyesi olan Dâhîler ve Deliler isimli kitapları, en önemlisi Türkçeye kazandırılan Akıllı Deliler kitabını hatırlama zamanıdır. Hiç olmadı Erasmus'un Deliliğe Övgü kitabını analım.

Bu zikrettiğim kitaplar size daha başka pek çok eseri, hikâye ve romanı, hatta şiiri hatırlatmış olmalıdır… Evet, öyle sanıyorum ki pek çok mesnevî, menakıpnâme çıkıp geldi akıl aynanızda yansıdı; delilikle dâhîliğin, delilikle velîliğin akrabalığına şehadet ettiniz. Şimdi sanıyorum, bu şehâdetle meczuplar ve delilerin ''şehrin süsü'' olduğu fikri size sıcak gelmiştir. Öyledir; şehrin süsü… Belki aklınıza şu soru gelmiş olmalı: Hocaya ne oldu da bugün delilerden ve meczuplardan, şehrin süslerinden bahis açıyor? Akıl defterini dürüp deryaya mı atacak? Bir ön hazırlık mı bütün bunlar? Bilemem, hak âkıbetimizi hayreylesin, akıl nimetinin farkına varıp onu yerli yerince kullanmayı ve zekâtını her daim vermemizi nasip eylesin… Zira akıl, teklif demektir, sorumluluk demektir. Fakirin bu konuda düşünmesine, delileri mesele edinmesine ve delilik üzerine düşünmesine sebep olan yaşanmış bir hâldir. Bu "hâl" kelimesine de takılıp kalmamanız için meseleyi izah edeyim.

> "Efendim, Tavşanlı'nın bir süsü var: Protokol Recep… Recep'i geçen akşam tanıdım. Bir konferans vesilesiyle gittiğim şehirde, akşam konferans salonuna intikal ettiğimde geldi, ''hoş geldin'' dedi, protokolün gereği ne ise onu yapıp yer gösterdi."

Efendim, Tavşanlı'nın bir süsü var: Protokol Recep… Recep'i geçen akşam tanıdım. Bir konferans vesilesiyle gittiğim şehirde, akşam konferans salonuna intikal ettiğimde geldi, ''hoş geldin'' dedi, protokolün gereği ne ise onu yapıp yer gösterdi. Fakir oturdum gösterilen yere… Sonra İlçe Müftüsü geldi, ona da aynı temennâlar, aynı hizmet. Kaymakam Bey geldi aynı muamele… Yer gösteriyor, hemen o gösterdiği yerde siz oturuyorsunuz, o da yanınıza gelip oturuyor. Eşraftan biri gelince yerinden kalkıp, ona yer veriyor. Böylece teşrifatçılığını tamamlayıp, kendine de protokolde muhkem bir yer bulup, oturuyor. Ne yalan söyleyeyim, ev sahibi belediyenin görevlilerinden sandım… Ancak tavır ve davranışları, bildik ''memur sıfatına'' pek denk düşmüyordu. Onu tanımadığımı ve yaptıklarını anlamaya çalıştığımı gören Müftü Bey birazcık malumat verdi, adının Recep olduğunu söyledi… Sonra Kaymakam Bey, ''bu bizim Protokol Recep'imiz'' diyerek onu sıfatıyla tanıtmış oldu. Şehre gelen herkesi tanıyor, bütün meclislerde bulunuyor, yapması gereken ne ise yapıyormuş… Bu akıllı deli, dedim; öyle sıradan bir deli değil. Konferansı dikkatle dinledi, takip ettim söylediklerim onda yankılandı. Program sonrası gelip usule uygun tebrik de etti. Fakat daha sonra salondan dışarı çıktığımızda, devreler aslına rücû etti. Bir mekâna gidip hasbihal edecektik dostlarla öyle konuştuk, anlaştık. Lakin Recep, yanımızdan hiç ayrılmıyor, adeta bitişik nizamda hareket ediyor. Recep'e dönüp hem teşekkür

sadedinde ve hem de kendi halimizde kalma niyetiyle ''artık sen gidebilirsin, sağ ol!'' demek durumunda kaldım. Böylece onu uzaklaştırma niyetimi ihsas etmiş, yol vermiş oldum... Fakat daha yanımızdan ayrılırken fark ettim, şehrin süsüne yol vermenin onun gönlünü kırmak anlamına geldiğini. Öyle ya ben oracıkta misafirdim, o ise ev sahibi... Hem, onun diline vâkıf asıl ev sahiplerinden birileri çıkıp onu usulüne uygun bir şekilde sükûnet ve sühûletle evine sevk edebilirlerdi. Ben ev sahiplerinin misafirlerinin yanında evin çocuğunu ikaz etmekten çekineceklerini vehmederek üzerime düşmeyen bir görevi almış, güya ''akıllılık'' yapmıştım.

Protokol Recep mahzun mahzun biraz uzaklaştı... O mahzun hâli fark ettiğimde gönlüme darlık düştü. Sağ olsun ehl-i dil olan Müftü Bey, çay faslına doğru giderken onu çekildiği köşeden bulup çağırdı ve araca aldı. Keyfi yerine geldi Recep'in. Aynı araçla mekâna giderken, gayet edepli, dikkatli ve fakat biraz ürkek, biraz kırgın ve çekingen... Fırtına öncesi sessizlik. Bir yerde laf gelecek Recep patlayacak diye düşündüm. Daha doğrusu onu konuşturup, içinde biriktirdiği öfke ateşini dışarıya vurmasını arzuladım. Şehrin süsünü böyle kırgın bırakıp gidemezdim. Taş atılacaksa atılmalı, ama baş yarılmamalıydı... Sanki o atılacak taşta, mantık dizgesi içinde forma dönüşerek değişip dönüşmeden ortaya çıkacak saf bir hikmet arama iştiyâkı da hissettim.

Tavşanlı'nın nezih mekânlarından Ayyıldız'da çay faslı ve hususî sohbet başladığında, masanın kenarına sığınan Protokol Recep konuşmaları sükûnetle dinledi, çaylar içti, çaylar söyledi... Konuşup, hâlleşirken, bir yandan da göz ucuyla Recep'i temaşa ediyorum. Göz göze gelmiyoruz; lakin onun da konuşmak için fırsat kolladığını hissediyorum... Ve nihayet bir fırsat bulup ''konferansı çok uzattın, çok farklı konulara girdin'' yollu kendine uygun bir lisan ile içinde biriktirdiği öfkeyi masanın ortasına boşalttı. Masada bulunan dostlarımız bir yandan ''delidir ne yaparsa yeridir'' nazarıyla mütebessim, öte yandan da ona ''konuştuğun kâfî'' edasıyla nazar edip sözü ve sohbeti yeniden konuşulan mevzuya evirdiler. Lakin Recep'in bu riyadan, gösterişten ve hesaptan âzâde sözleri bana derin bir tefekkür fırsatı sundu... O anda konuşulması gereken ne ise, konuştuk, hâlleştik, dertleştik. Ama ayrılırken Recep'in koşarak bineceğim aracın kapısını açıp, salondaki o ilk hâliyle temenna etmesi, uğurlaması, kalben kucaklaması... Konuşarak, kendine mahsus hâl ile içindekini dökerek öfke ateşini söndürmesinin neticesiydi. Vedalaşıp yola koyulduğumuzda aklımda onlarca soru vardı... O soruları bir kenara bırakıp, daha derin ve anlamlı bir söyleyişle, ''meczuplar ve deliler şehrin süsleridir'' dedim, ''süsleri''; Halil Cibran'ın ifadesiyle, maskelerden âzâde olmuş saf renkler... O veda yolunda kendime dönüp içimdeki şehrin sokaklarında şöyle haykırdım: ''Bu hayat sahnesinde ne hiçbir kimse lüzumsuz ne de eksiktir; hepimizin rolleri var. Sahnede eksik gören, eksiktir...

Dipnot

**Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ, Uludağ Üniversitesi*

Bir'sin Allah'ım

Âlemi ervahtan tanıdık bildik
Küllü şeyin kadir birsin Allah'ım
Üfledin ruhlara topraktan geldik
Toprağa rücu et dersin Allah'ım

Beni sensiz çölde ıssız bırakma
Ol Resul hatrına, nârına yakma
Şu zalim nefsimi peşime takma
Şeytan bir kuyuya girsin Allah'ım

Sırat-ı müstakim ehlinden oldur
Gidecek yön mü var en doğru yoldur
Bu garip emrinde bir edna kuldur
Rahmeyle murada ersin Allah'ım

Küllî iradenle dünya dönüyor
Semada yıldızlar yanıp sönüyor
Güneyde sıcak var, kuzey donuyor
Kim bunlara cevap versin Allah'ım

İlahım diyenler sinekten öldü
Musa'yı geçirip denizi böldü
İslâm'dan öncesi insanlık çöldü
Her zaman her yerde varsın Allah'ım

Yağmurlar indirdin toprağın canı
Devri devran ettin damarda kanı
Gösterdi herkese Nuh'un tufanı
İnkârcıyı azabın sarsın Allah'ım

Hilkati elin var, başında saçın
Hâlini sordun mu doyarken açın
Tevazu ederken, kibirden kaçın
Sen ehli kibire, nârsın Allah'ım

Ramazan PAMUK

Evvel'e Yolculuk;
İrfan, Felsefe, Edebiyat Konuşmaları

Gerçek sevgi her daim ter ü taze solmayan bir çiçektir. Dönüşen, değişen, daha doğrusu oluşmaya çalışan şeyler aşkın nesnesi olamazlar. Eğer olur derseniz beraberinde hüzün, çile, ıstırap, ihanet, kaybetme ile karşılaşmaya da hazırlıklı olmalısınız. Bu kesret çarşısında insan maalesef sun'î yollarla yalnızlığını gidermeye çalışmaktadır. Hayatin gayesi aslında bu parçalanmış kimliği tamamlama mücadelesinde ortaya çıkar.

Mahmud Erol Kılıç'ın soru cevap şeklinde kaleme aldığı "Evvel'e Yoculuk; İrfan, Felsefe, Edebiyat Konuşmaları" adlı eseri tasavvufa ilgi duyanların, bu alanda çalışma yapanların daha fazla ilgisini çekeceğini düşündüğüm bir eseridir.

Güzel, akıcı, anlaşılır bir dile sahip olan eser, ciddî meselelerin genel hatlarıyla işlendiği küçük hacimli okunası bir kitaptır.

İrfan düşünce geleneğini anlamak için okunması gereken eser "insan" olma gayretinin, olmanın, medeniyetimizin ve geleneğimizin "insan" kökeninin kusursuz tarifleri, derdi bilmek, bulmak ve olmak olan için okumamız gerekir.

Eser hakkında önsöz bölümünde şu bilgilere yer verilmiş: "Hikmetin dili sembol ve sükûttur lâkin "aşk söyletir/dert ağlatır" sırrından hareketle Muhammedî nurun çeşitli düzeylerdeki tecellilerinden söz açan böylesi bir konuşmanın ülkemizin nadide bilgin ve araştırmacılarından Prof. Dr. Mahmud Erol Kılıç'la yapılması kaçınılmazdı.

İrfan düşünce tarihinin en yetkin araştırmacılarından Kılıç'la özellikle Magripli büyük bilge Muhyiddin ibnü'l-Arabî'yi eksene alarak ve sûfîlik düşüncesi merkezinde felsefe, edebiyat, sanat, politika konuştuk.

İlahî aşkın sırlarından Peygamber Efendimiz (s.a.v.) 'in hakikatinden hermetik bilgelikten kadim Yunan'daki "Sophia"dan nazarî tasavvufun tarihinden Şeyhu'l-Ekber'in zengin dünyasından Kur'ân'ın te'vil ve tefsirine ilişkin yöntemlerden ve sırlardan söz ettiğimiz bu sohbette Kılıç tasavvufun bütün semavî öğretilerin bâtınî boyutu olduğunu söylerken irfan ve hikmet gelenekleri arasındaki farkı da vurgulamayı ihmal etmiyor."

Kitabın soru cevap şeklinde olması akışı hızlandırıyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi tasavvuf meraklılarının kesinlikle okuması gereken bir eser.

Mahmud Erol Kılıç hiç şüphesiz ülkemizde bu alanın uzmanı. Eskilerin deyimiyle de hem mektepli hem alaylı. Yani bu alanın uzmanı olduğu gibi bu hâle (ilm-i hâl) de sahip bir kişilik olunca eser, her cümlesi ayrı bir şekilde düşünülüp incelemeye değer; bir ya da bir kaç günde okunabilir bir kitaptan ziyade daha çok insanın yaşamı boyunca okuması gereken bir kitap niteliğinde karşımıza çıkıyor.

Sufi Kitap

Tel: 0212 511 24 24

Aydın BAŞAR

Göynük'te Bir Gönül Sultanı

"Akşemseddin Hazretleri'nin türbesinde sadeliği, samîmîyeti, sevimliliği, tatlılığı hissederken nedendir bilinmez türbenin yanındaki mezarlar beni biraz gülümsetti."

2024 Ağustos'un ilk günleri, yıllardır hep görmek istediğim Göynük'e gitmek etmek nasip oldu. Oraya adımımızı atmamızla beraber daha önce fark edemediğim bir duygu kapladı içimi. Osmanlı'yı ben bize biraz uzak zannederdim, eskide kalmış sanırdım. Gerçi şehirlerimizde Osmanlı'nın izlerini görsek de Osmanlı'nın devamı olduğumuzu en canlı bir şekilde Göynük'te hissettim.

Göynük'ün en fazla tarihî konakları meşhur. O konakların arasında çok sevimli küçük tarihî mescitler var. Her bir yapı bir sanat harikası. Teyzelerin giydiği şalvar ve üzerlerindeki desenli beyaz geniş örtü bu yörenin halkının estetik bir zevki olduğunu gösteriyor. Fakat iki gün boyunca bu teyzelere bir kere rastladık.

İlk İşimiz

Göynük'teki ilk işimiz tabi ki Akşemseddin Hazretleri'nin türbesini ziyaret konusuna dikkat çekmek isterim. Müslümanlar öyle her yere tatile gidemez. Hele deniz kenarlarına, şeytanî turizmin yaygın olduğu yerlere hiç gidemezler. Müslümanların elbette ki karmaşık şehir hayatındaki stresten kurtulacağı, kafa dinleyeceği, istirahat edeceği geziler yapması hakkıdır.

İşte bu noktada büyüklerimizin kabir ve türbeleri bizler için çok güzel bir seyir güzergâhı oluyor. Biz denedik çok güzel oldu... Yok şu tabiat harikası yok şu bilmem ne deyip de uygun olmayan yerlere giderseniz de siz bilirsiniz. Fakat bizim bu önerimiz alternatif bir tatil önerisi de değildir, asıldır çünkü. Müslümanın gezisi, tatili, istirahati -artık ona ne diyorsanız- meşrû dairede olur. Diğer türlüsü bizim için alternatif bile olamaz.

Nitekim bizim gezimiz de Akşemseddin ile başlayıp, Bolu'da Hayreddin Tokadî ve Kastamonu'da Şaban-ı Velî ile devam etti. Rabb'imize hamd ediyoruz ki bize gerçek güzellikleri gösterdi. Velilerle gönül bağımızı tazelettirip bize manevî bir huzur verdi. Velilerin olmadığı bir hayatın ne kadar da tatsız tuzsuz

olduğunu, tasavvufî meşrebe sahip olanlar çok iyi bilirler. Rabb'im bu toprakları evliyâsız bırakmasın.

Kızlarını Seven Babalar

Akşemseddin Hazretleri'nin türbesinde sadeliği, samîmîyeti, sevimliliği, tatlılığı hissederken nedendir bilinmez türbenin yanındaki mezarlar beni biraz gülümsetti. Bu mezarlar Akşemseddin Hazretleri'nin kızlarına aitti ve türbe ile tamamlayıcı bir görüntüye sahipti. Kabirde dahi babalarından ayrılmamışlardı. "Mübarek kızlarını da ne çok seviyormuş." diye içimden geçirmekten kendimi alamadım ve onlara da ayrıca Fâtihalar gönderdim.

Benim dedeciğim annemi ve teyzelerimi çok sever, onlara çok iyi davranırdı. Bir de zaman zaman whatsap grubunda sesini duyduğum çok sevdiğim büyüğümüz muhterem Prof. Dr. Yusuf Ziya Kavakçı Hocamızın kızlarını çok sevdiğini bildiğim için orada sürekli hocamız aklıma geldi. Kızlarını seven babaların yumuşak huylu ve halim selim olduklarını tahmin ediyorum. Özellikle kız çocukları için baba sevgisi çok daha büyük öneme sahip.

Belki bana; "Neden kız erkek ayrımı yapıyorsun." diyebilirsiniz ama dinimizde kız çocukla-

rı için ayrı bir başlık açılmış. Yüce Kur'ân'ımız kız çocuklarının sevilmediği bir dünyada nâzil olmuş. Nitekim Kur'ân'ımızda câhiliye Arapları şöyle vasf ediliyor: *"Onlardan birine (bir) kız çocuğu olduğu müjdelense suratı kapkara kesilir. İçini öfkeyle karışık bir hüzün kaplar. Aldığı kara haberden dolayı tanıdıklarına görünmekten kaçınır. Aşağılanmaya katlanarak onu alıkoysun mu, yoksa toprağa mı gömsün diye düşünür. Baksana, ne kötü hüküm veriyorlar!"*[1]

Kızlarını seven babaların en güzel örneği; *"Kızım benden bir parçadır. Onu sevindiren beni de sevindirir, onu üzen şey beni de üzer."*[2] buyuran Peygamber Efendimizdir (s.a.v.)'dir. Yine Peygamber Efendimiz farklı rivayetlerde bir, iki veya üç kız çocuğunu edebiyle en güzel biçimde yetiştirip büyüten kişilerin cennete gireceği müjdesini vermiştir. Günümüzde kadınlar üzerinde oynanan oyunların aşılması ve kız çocuklarının iyi bir şekilde yetiştirilebilmesi için bu konu stratejik bir öneme sahiptir.

Güllü Dondurma

Göynük sokaklarını gezerken bir taraftan da vaiz Mustafa Çınar Hoca'mın tavsiyesi üzerine güllü dondurma arıyorduk. Nedense hocamıza nerede satıldığını sormaya biraz çekinmiş, biraz da biz buluruz havasına girmiştim. Yine aynı şekilde oradaki insanlara da sormaya çekindim. Maalesef internette yaptığım aramada da bir sonuca ulaşamadım. Bir ümitle girdiğimiz dondurmacıda güllü dondurma olmadığını anlayınca ayıp olmasın diye azıcık bir şey aldım.

Güllü dondurma fikri bize çok cazip gelmişti çünkü içinde "gül" vardı. Gülün adı bile insanları alıyor bir yerlere götürüyor. Neyse efendim, biz güllü dondurmadan umudu kesince yatsı için Akşemseddin Camii'ne geçtik. Abdest alırken ismi kısacık bir genç arkadaşla tanıştım. Kamu yönetimini bitirmiş, yüksek lisans yapmış, doktoraya başlamak üzereymiş... Âdeta bir atom karınca gibi kendisi; Çin'e gitmiş Çince öğrenmiş, üniversitenin bir kısmını Malezya'da okumuş. Ve daha başka marifetleri de var.

Velilerin Hatırı

Genç kardeşim Üsküdar'da oturduğunu söyleyince, bazı Allah dostlarını tanıyıp tanımadığını sordum. Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretlerini anmadan olmazdı elbette ki. Çeşitli vakıf ve derneklerde hizmet ettiğini öğrendim. Aktif, sempatik ve cana yakın bir arkadaştı. Namazdan sonra eşi eşimle tanışıp sohbet ettiler, biz de ayrı bir yerde oturup sohbet ettik. Bir de sevimli bir buçuk yaşında küçük kızları vardı.

Namazdan önce genç kardeşimiz boş bir yer bulamadığını, arabada kalacaklarını söylemişti. Ben de yüzüne karşı; "Yaz günüdür bir şey olmaz, sabah namazına kadar üç beş saat kalırsınız." desem de küçük çocuk olduğu için bu duruma üzülmüştüm. Namazdan önce kaldığımız pansiyonu aramış fakat yer olmadığını öğrenmiştim. Böyle durumlarda insan; "Vicdanen üzerime düşeni yaptım." deyip de geri çekilmemeli, iyilik için de bir mücadele vermelidir.

Namazda ve namaz sonrasında bir yer bulmaları için onlara duâ ettim. Namazdan sonra türbenin yakınlarında otururken gönlümden aynen şunlar geçti: "Biz velilerin kerametlerinin hak olduğunu biliyor ve iman ediyoruz. Nitekim geçmişte de velilerin kerametleri ile karşılaştık. Velîlerinden bir şüphemiz yoktur, onların velâyetlerini de deneyecek değiliz. Biz biliyoruz ki Akşemseddin Hazretleri bir velîdir. Ya Rabbi onun yüzü suyu hürmetine bu sorunumuzu çöz." İşte böyle Mevlâ'mıza arz ettik hâlimizi, başka ne yapabilirdik ki...

Aradan saatler geçti biz o kardeşimizle gece 12'ye kadar caminin avlusunda sohbet ettik. Sohbet ne kadar uzarsa arabada kalacakları vakit kısalır diye düşünüyordum. Çocuk uyuyunca, bizden ayrıldılar ve arabaya geçtiler. Ben ve hanım yakındaki bir başka pansiyona yer olup olmadığını sormaya gittik. Yer yoktu fakat oradaki beyefendi bizi başka bir yere yönlendirdi.

Bunun üzerine gece yarısı kulenin olduğu yokuşa doğru yürüdük. Bütün dükkânlar kapalı ve artık her şey gece modundaydı. Aradığımız yeri bulmuştuk. Yatağından kalkmış bir amcamız esneyerek yanımıza geldi ve gecelik kiralayacağı konak odasını bize gösterdi. Tam bir Göynük konağıydı ve bomboştu. Biz de genç kardeşimizi arayıp bir yer bulduğumuzu söyledik. Bir müddet sonra konum attığımız yere geldiler ve konağa yerleştiler.

Dondurma İkramı

Efendim gezmekmiş, tatilmiş şöyle dursun öyle bir vicdan huzuru ile oradan ayrıldık ki artık biz de yatağımızda rahat yatabilecektik. Gecenin geç saatiydi ama film bitmemişti henüz. Daha Akşemseddin Hazretleri'nin ikramını yememiştik. İnsan olmayan bu yollarda eve doğru yürürken, kapısı yarım açık bir dükkâna rastladık. Şöyle bir kafamızı kaldırdığımızda; "Ömer Usta Dondurmaları" yazısını gördük. Sabahtan beri aradığımız yer burasıydı ve gecenin bu saatinde açıktı.

Kafamı içeri sokup "Selamun aleykum güllü dondurmanız var mı?" dedim. Beyefendi; "Evet var ama bu saatte satış yapmıyoruz." dedi. Sabahtan beri "güllü dondurma" deyip durduğumuzu söyleyince, biraz da yaşadıklarımızdan bahsedince fikrinden vazgeçti ve "Öyleyse verelim." dedi. Bu arada biraz sohbet ettik. Dükkânı hanımı işletiyormuş, bugün eve gitmeden çocuklarla biraz top oynarken, hanımı dondurma dolabındaki buzları temizlemesini rica etmiş. O da gecenin bu vaktinde bunun için buradaymış.

Bizi gece vakti bu hayırlı işe vesile eden Rabb'imiz dondurmacı beyefendiyi de dükkâna sevk etmiş. Kader tecellîlerini seyretmek de ayrıca bir huzur veriyor doğrusu. Dondurmaların çeşidini bilmediği için hanımını telefonla arayıp öğrendikten sonra bize verebildi. Tabi biz Akşemseddin Hazretleri'nin civarındaydık ve bu dondurmaları da onun bir ikramı niyetiyle yedik. Hayatımızda yediğimiz en güzel dondurmalardan biriydi diyebilirim.

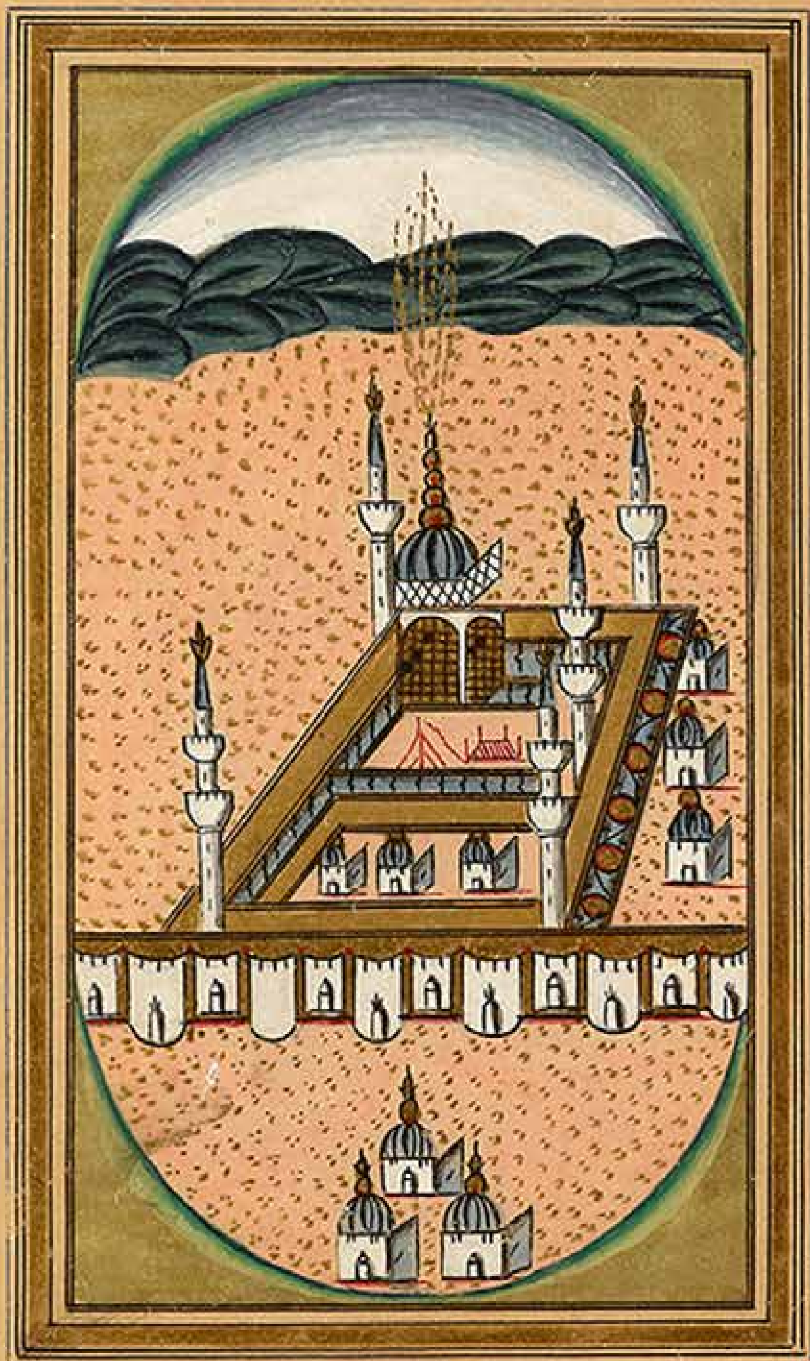
Efendim bu gibi şeyler Mevlâ'nın bir rast getirmesidir. Subjektif şeylerdir, hiç kimseyi bağlamaz, yalnız bize özel duygulardır. Fakat velîlerin güzellikleri bâbından olduğu için paylaşmayı tercih ettim. Merhum Ahmet Hatipoğlu'nun bir ilâhîsinde; "Sır evliyânın nimet Hüdâ'nın" diyordu. Başka söze hâcet var mı? Evliyâullahı seven yârâna, dost ve azîzâna selâm olsun.

Dipnot

1.Nahl, 58-59

2.Müslim, 44, Fedailü's Sahabe, 15

Hamit DEMİR*

Muhammed'den Razı Ola
Muhammed (s.a.v.)

Hayatı hakkında neredeyse hiçbir bilgi bulunmayan Muhammed adlı şair, mesnevî türünde yazdığı Işknâme adlı eseri ile bilinmektedir. Bu eserden anlaşıldığına göre 14 veya 15. yüzyılda yaşayan ve sıkıntılı bir hayat süren şairin gönlü, Kâbe hasreti ile yanmaktadır. Hac niyeti ile çıktığı yolda Mısır'da Kıpçak Türkçesi ile yazıldığı tahmin edilen ve dîbâcesi (önsözü) olmayan bir eserle karşılaşmıştır. Bu eseri manzûm tercüme etmek istemiş ve adına Işknâme demiştir. Işknâme, Türkiye Türkçesini yansıtması bakımından önemli görülmüştür. Mesnevî tertibine uygun olarak tevhid ile başlayan eserde 41 beyitlik na't-ı şerif yer almaktadır:

Nebî kim ol kamû işte emîndir
Vücûdu rahmeten li'l-âlemîndir

(Nebî (as) bütün işlerde güvenilirdir. Varlığı, âlemlere rahmettir.)

Hz. Peygamber (s.a.v.) kavmine risâletini açıkladığında, insanların ona inanmalarının en temel sebebi, kendisinden yalan sâdır olmayışı idi. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v.) güvenilirliğini teyid etmek için Safâ Tepesine çıkıp Mekkelilere şöyle seslenmişti: *"Size şu dağın arkasından atlılar çıkacağını haber versem bana inanır mısınız?"* Müşrikler, "Senin hiç yalanını duymadık" dediklerinde Resûlullah nübüvvetini şu sözlerle açıklamıştı: *"Öyleyse (haberiniz olsun ki) ben, şiddetli bir azap öncesinde sizin için (gönderilmiş) bir uyarıcıyım."*

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in pek çok mucizesi varken ve Kur'ân-ı Kerîm'de diğer peygamberler mucizeleri ile zikredilirken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yüce ahlakı ile övülmesi, bu bağlamda zikredilmelidir. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.)'in müşrikler arasında bilinen en temel ahlâkî özelliği güvenilir olmasıdır. Bu sebeple kendisine Muhammedü'l-Emîn denmiştir. Muhammed Emin isminin, milletimiz arasında yaygın olarak kullanılmasının arkasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ismiyle müsemma, sıfatlarıyla muttasıf olma temennisi vardır.

> "Hz. Peygamber (s.a.v.) kavmine risâletini açıkladığında, insanların ona inanmalarının en temel sebebi, kendisindenyalansadırolmayışıidi."

Risâlet tahtının sultânı odur
Tarîkat bahtının keyvânı odur

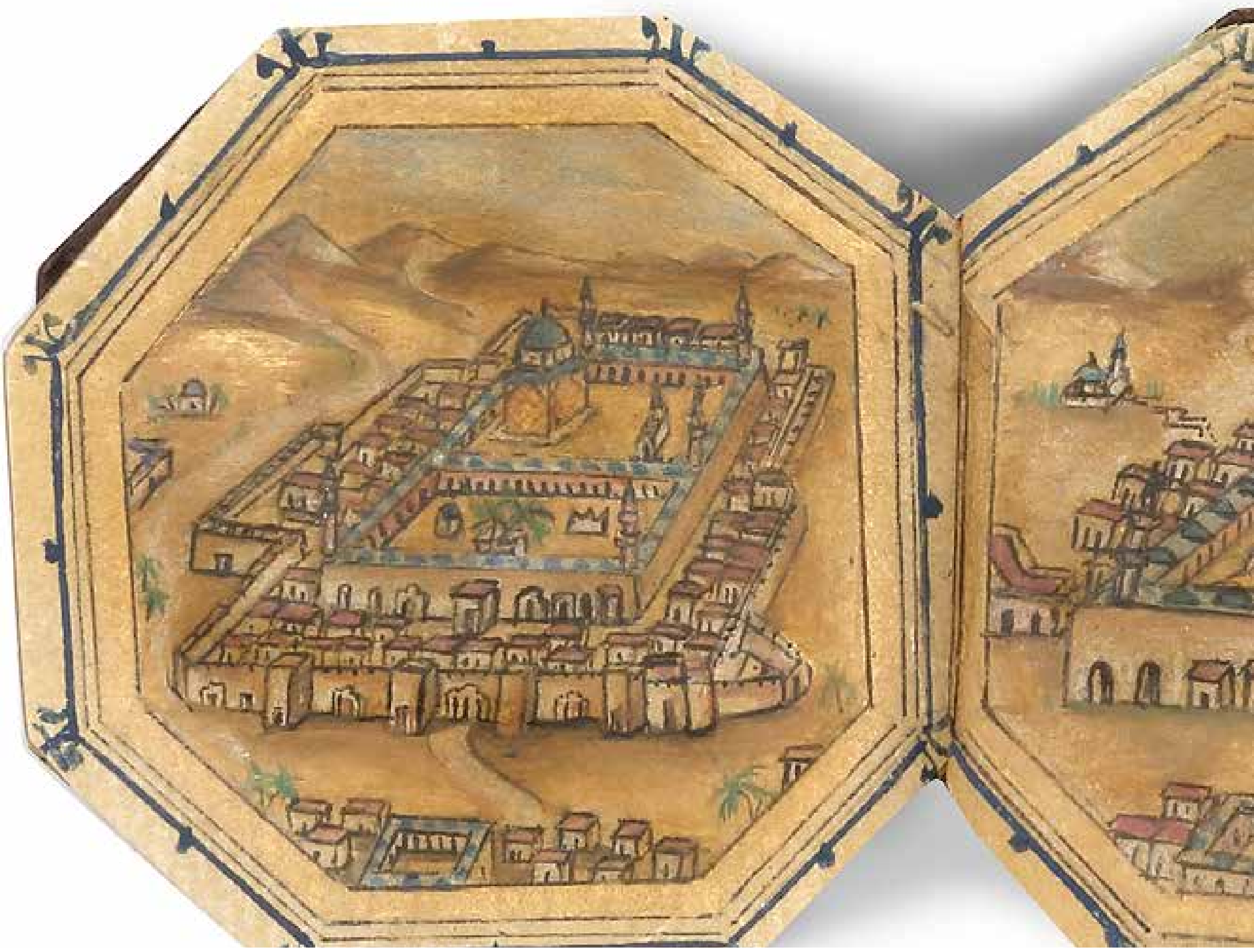
(Peygamberlik tahtının sultanı odur, tarikat âleminin zühâli odur.)

Bilindiği üzere Hz. Peygamber (s.a.v.) son peygamberdir ve kıyamete kadar onun şeriatıyla hükmedilecektir. Risâlet tahtının sultanı olması bu anlamdadır. Bizce beyitte daha dikkat çekici olan tarikat bahtının keyvânı terkibidir. Keyvân, zühal yıldızı yerine kullanılan bir kelime olmakla beraber şairin zihnindeki mânâ, feleğin hazinedârı olsa gerektir. Şu hâlde beytin ikinci mısraında; bütün tarikatların maddî terbiye metotlarını ve manevî feyizlerini Hz. Peygamber (s.a.v.)'in varlığına muhtaç olduğu anlatılmaktadır.

Kamû ten toprak u taş u kiyâdır
Onun cism-i şerîfi kimyâdır

(Bütün bedenler toprak, taş ve ottan ibarettir. Onun şerefli cismi kimyâdır.)

Bu beyitte şair diğer insanlar gibi biyolojik özelliklere sahip olmasına rağmen Hz. Peygamber (s.a.v.)'in diğer insanlardan farklılığını öne çıkarmaya çalışmaktadır. Tam bu demde "Peygamber de bizim gibi bir beşerdi." iddiasını delillendirmek için *"Ben de sizin gibi bir beşerim."* âyetinin parçacı bir yaklaşımla zikredildiği vurgulanmalıdır. Zira ilgili âyetin devamında "Bana tanrınızın tek bir ilah olduğu vahyedilmiştir." denmek suretiyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in farklılığı açıkça beyan edilmiştir. Ayrıca Hûd (a.s.)'ın da kavminin inkarcıları tarafından "Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz." sö-

züyle inkâr edildiği burada zikredilmelidir. Neticede kendisine vahyedilenle vahyedilmeyenin bir olmayacağı açıktır ve ümmet-i Muhammed, peygamberini kendi beşerî varlığı ile asla bir tutmamalıdır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Cenâb-ı Hakk ile olan hususî ilişkisi sebebiyle zâhiren beşer özelliklerine sahip olsa da onun varlığı, ilâhî rahmetin bir tecellîsi olarak insanları, toplumu ve âlemi dönüştüren bir keyfiyete sahiptir. Mevlânâ'nın "İnsan gözden ibarettir." sözünden hareketle ifade edilmelidir ki bu dönüşümün en temel aracısı gözdür. "Nazarı sana fayda vermeyenin sözü de fayda vermez." fehvasınca Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tebliğini kabul edenler aynı zamanda nazarına muhatap olanlardır. Sahabe tanımlarında Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görmenin öne çıkarılması göz temasının önemini ortaya koyması bakımından önemlidir. Elbette sadece nazara muhatap olmak yeterli olmayıp nazar sahibini taleplerinin yerine getirilmesi de önemlidir. Neticede Hz. Peygamber (s.a.v.)'in nazarına muhatap olan ve sözüne uyanların inançları, amelleri, fikir ve duyguları değişmiş; O (s.a.v.) insanlık tarihinin en büyük devrimcisi olmuştur.

Hayâli rehnümâdır yoldan azana
Muallimdir sözü doğru yazana

(Hayali yolunu şaşırana yol gösterici, sözleri doğru yazanlara öğreticidir.)

Bu beyitte dikkat çekici olan husus, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i düşünmenin insanı hidayete ve istikamete sevk etmesidir. Zira tasavvuf erbâbının terbiye metotlarından biri olan rabıta, burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şahsındadır. Rabıta, tefekkür için insana güzel bir tercih sunmak ve ruhları Allah'a ulaştıracak sebeplere bağlamaktır. Varlıkların en güzeli ve Allah'a ulaştıracak vesilelerin en özeli olan Peygamber

Efendimiz (s.a.v.)'i zâtı ve sıfatlarıyla düşünmek, dindarlık tecrübesini olumlu etkileyecektir.

Dilim eyder ise na'tın sezâdır
Geri özrün diler ise revâdır

(Dilimden na't dökülmesi, tabîdir. Sonra bunun için özür dilemem de tabîdir.)

Şaire göre kişinin sevdiğini anması ne kadar normalse Hz. Peygamber (s.a.v.)'i methetme işinin hakkını verememek o kadar normaldir. Bu sebeple bir yandan na't-ı şerif yazarken öte yandan na 't-ı şerif yazdığı için Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şahs-ı manevîsinden özür dilemektedir. Şair kendi durumunu anlatmak için şu kıssayı nakleder: Hz. Yusuf köle pazarında satılırken alıcılar, adeta yarışırcasına fiyat artırmaktadır. Tam bu esnada bir koca karı elindeki değersiz iki parça ipi vererek, müşteri olmuştur. Bunca teklife rağmen iki parça iple müşteri olmasının abesliği kendine hatırlatılınca şu cevabı vermiştir: Metâım ger kamûnun kemteridir/Desinler Yûsuf'a bu müşterîdir. Buna göre şair Hz. Peygamber (s.a.v.)'i övmek için gerekli birikime sahip olmasa da övmüş olmak için na't-ı şerif yazmaktadır. Bugün şair Muhammed'in mezkur na'tını konu ediyor olmamız, şairin maksadının gerçekleştiğini göstermektedir.

Hüdâvendâ Rasûlün hürmetiçün
Kabûl eyle dileğin ümmetiçün

(Ey Allah'ım! Rasûlün hürmeti için, ümmeti için yaptığı duayı kabul et.)

İnâyet eylegil tâ kim muhalled
Ola râzı Muhammed'den Muhammed

(Kesilmez bir lütufta bulun ki Muhammed (s.a.v.), Muhammed'den razı olsun.)

Son iki beyitte şair duaya yönelmekte ve affedilmeyi ummaktadır. İlk beyitte Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ümmeti için yaptığı dua, hatırlatılmaktadır: *"Her peygamberin mutlaka kabul edileceği vaad edilen bir duâsı vardır. Diğer peygamberler o haklarını bu dünyada kullandılar. Ben ise duâmı kıyamet günü ümmetime şefaat etmek üzere sakladım. Ümmetimden Allah'a şirk koşmadan ölenler inşaallah bu duâya nâil olacaklardır."* İkinci beyitte ise bu duanın şairin şahsındaki tecellîsi söz konusudur. Buna göre adını Hz. Peygamber (s.a.v.)'in adından alan şair Muhammed, Cenâb-ı Hakk'ın lutf u ihsanı ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kendisinden razı olmasını ümit etmektedir.

Es-salâtü ve's-selâmu Yâ Şefî'a'l-müznibîn.

Dipnot

**Dr. Hamit DEMİR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi*
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

M. Nuri YARDIM

D. Mehmet Doğan:

"Batılılaşma İhaneti İki Asırdır Sürüyor"

"D. Mehmet Doğan, Türkçemize gerçekleştirilen suikast ve ihanetleri asla affetmedi. Dilimizi kısırlaştırmak isteyenlere karşı büyük bir savaş başlattı. Makaleler yazdı, eserler kaleme aldı. İş başa düşünce, üşenmedi, oturup sözlük yazdı."

Türkiye Yazarlar Birliği Kurucu Başkanı D. Mehmet Doğan vefât etti. Ebedî âleme göç etmesi başta yakınları olmak üzere bütün dostlarını, edebiyat, sanat, kültür ve basın dünyasını üzdü. Elbette bir mü'minin vefâtı, diğer Müslümanları üzer, üzmeli. Hüzne sevk etmeli. Ancak kanaatimce o, hayatı aşk, şevk, gayret ve bereketle yaşadı. Çok hizmet etti, eserler verdi. Âhiret yurduna gittiğinde ardından güzel, kalıcı, imrenilecek ve örnek alınacak bir isim ve iz bıraktı. Ne mutlu!

Merhum hocası Nurettin Topçu'nun, isminin başına hediye ettiği "D" harfini yazılarında ve kitaplarında mutlaka kullanırdı. Harfi, künyesinin başına taç gibi taşırdı. Topçu'nun rahle-i tedrisinden geçtikten sonra Hareket Mektebi'ne devam etti. Ardından Dergâh Ocağı'nda pişti. Sonra hareketli ve bereketli İstanbul şehrinden kültürel bakımdan çorak gördüğü Ankara'ya geçti ve oraya yerleşti.

İlk ve en etkili kitabı Batılılaşma İhaneti çok sevildi, okundu. Peşi sıra diğerleri geldi. Eserlerinde yakın tarihimizin gerçeklerini kaleme aldı. Türkiye'mize yapılan saldırılara karşı amansız bir mücâdele verdi. Batı'nın iki asırdır uyguladığı kültür emperyalizmine dikkat çekti. Cesur mizaca, sağlam muhâkemeye, geniş bakış açısına sahipti. Kutlu kalemini, hak/hakîkat yolunda âdeta kılıç gibi kullandı.

Çok cepheli bir şahsiyetti. Dergâh Yayınevi'nin çıkardığı Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nin hazırlık döneminde o da vardı; yayınevine omuz verdi. Düşünürdü, yazardı. Yakın tarihi sorgulardı. Kalender bir mizacı vardı ve nüktedandı. TYB İstanbul yönetiminde olduğum sıralarda daha kesif biçimde görüşürdük. Hizmetlerinin hepsi kıymetli ama bana sorarsanız Türkiye'de fikir tarihimize en mühim hizmeti, dostlarını toparlayıp Türkiye Yazarlar Birliği'ni kurmasıdır.

Türkiye'de dernekler, vakıflar ziyâde. Ama bunlardan kaçı TYB gibi etkili, güçlü ve hayırlı olmuştur? Düşünen beyinlerin bir araya gelmesi, edebiyata, sanata ve medeniyete değer

> "Anadolu'nun mânevî coğrafyasına, Allah dostlarına sevdalıydı. Bu konuda ayırım yaptığını hiç görmedim. İslâm'a, Kur'ân'a ve imana hizmet eden bütün mâneviyat büyüklerine, mutasavvıflara hürmetkârdı."

veren kalemlerin buluşması, güç birliği etmesi çok önemliydi. Bundan aksiyon doğdu, hareket oldu. Ediplerimiz, münevverlerimiz, seslerini bu sayede önce Anadolu'ya, sonra Türk dünyasına ve bütün dünyaya duyurdu.

Türkçemize gerçekleştirilen suikast ve ihanetleri asla affetmedi. Dilimizi kısırlaştırmak isteyenlere karşı büyük bir savaş başlattı. Makaleler yazdı, eserler kaleme aldı. İş başa düşünce, üşenmedi, oturup sözlük yazdı. Alın teri, göz nuru sözlüğü, yıllar içinde büyüdü, gelişti, serpildi, gürbüzleşti. Hacimli, mükemmel bir müracaat eseri oldu. Doğan Türkçe Sözlük, nesillerin lügat ihtiyacını uzun zamandan beri karşılıyor. Bu kaynak eser, kütüphanelerde mutlaka bulunmalıdır.

İstanbul'a hep vefalıydı ve âdeta Ankara-İstanbul arasında mekik dokuyordu. Tabiî Anadolu'yu da ihmal etmedi. Yurtdışı faaliyet-

lerde arkadaşlarının yanında bulundu. Türkçe Şiir Şöleni için 2003 yılında Fransa'nın kuzey şehri Strazburg'a uçakla gitmiştik. TYB'nin organize ettiği o geziye beni ikna eden ise Ahmet Kot idi. 100 şair ve yazarla havaalanında buluştuk. Bugün bir kısmı âhirete göç eden şair ve yazarlar arasında Bahaettin Karakoç, İlhan Berk, Erdem Bayazıt ve Refik Durbaş da vardı. D. Mehmet Doğan'ı görmüştüm o kalabalıkta. Uçmadan önce havaalanında bir sandalyeye ilişmiş, gazete yazısını dizüstü bilgisayarda yetiştirme telaşı içindeydi. Okuyucuya muhabbetini, görev sadakatini ve mesuliyet hissini, o gün yakından görmüştüm.

Kitaplarını gördükçe okudum, sonra bunları tanıttım. Ödül için Ankara'ya gittiğimde derneğin merkezinde buluştuk, sohbet ettik.

Yüz yüze son görüşmemiz, Üsküdar Kitap Fuarı'nda Hasan Güneş Bey'in yönettiği İnkılâb Basım Yayın standında oldu. Tarih 7 Mayıs 2023. Sefa Saygılı Ağabey ile birlikte yayınevi standında imza günümüz vardı. Fuarı gezerken bizi gördü, geldi, yanımızda oturdu. Sohbet ettik, hatıra fotoğrafları çektirdik. Hastalanmadan önce telefonla arar, görüşürdüm. Rahatsızlığı artıp hastaneye yatınca bir müddet ulaşamadım. Yakınlarına selâm bıraktım. Bu yıl Şehir ve Kültür dergisinin nisan sayısında onun için yazdığım portrenin başlığı, "Türkçe Kalesini Savunan Yazar D. Mehmet Doğan" şeklindeydi.

Anadolu'nun mânevî coğrafyasına, Allah dostlarına sevdalıydı. Bu konuda ayırım yaptığını hiç görmedim. İslâm'a, Kur'ân'a ve imana hizmet eden bütün mâneviyat büyüklerine, mutasavvıflara hürmetkârdı. Bu yol açıcılar hakkındaki kanaatleri müspetti, bunları yazdı. Doğan'ı sevdiğini söyleyenler, samimî iseler onun bu güzel yolundan yürümeli, ayrıştırıcı değil birleştirici olmalı. O, 15 Temmuz FETÖ ihanetinde, bütün namuslu, vatansever, yiğit aydınlar gibi devletinin, milletinin ve ümmetinin yanında saf tuttu.

Vefâtını müteakip dostlarının hüzünlü yazılarını okudum. Hepsi de ihlâsla ve yürek diliyle yazılmıştı. Hikmetli bir geleneğimizi ise geçenlerde Eyüpsultan'da rahmetle yâd ettiğimiz Mustafa Sabri Küçükaşçı'nın yakını Mustafa Âsım Küçükaşçı (Tâli) yaşattı ve "D. Mehmet Doğan'ın Vefâtına Tarih" düşürdü. Şöyle: "Bir münevver muharrir eyledi ziyân,/Edebiyat, siyaset, tarih ve lisan,/Bir elif gelip ersin, tarihî beyan:/Mekânı cinân ola Mehmet DOĞAN'ın...(1445+1)/Encâmı ihsân ola Mehmet DOĞAN'ın...(1445+1)/İzzetli, cesur âlimi rahmetle anın:/"Eltâf olan encâmı Muhammed DOĞAN'ın...(1446) İslâm ve İstiklâl Şairimiz Mehmed Âkif'e hep sahip çıkmıştı. Taceddin Dergâhı'nda ebedî sabahı beklemek ona yakıştı. Vesile olanlara teşekkür ediyorum. Cenab-ı Allah'tan kendisine rahmet diliyorum. Ruhu şad, kabri nur, mekânı cennet, menzili mübarek, makamı yüksek olsun inşallah.

40 Yıl Önce Yaptığım Röportaj

D. Mehmet Doğan ile 40 yıl önce, Doğuş gazetesinde, 15 Nisan 1985 tarihinde yaptığım ve pek bilinmeyen röportajımı ilk defa Somuncu Baba dergisini takip eden kıymetli okuyucular için paylaşıyorum. Gazetenin Çemberlitaş'taki idarehanesine gelmişti. Çaylarımızı içerken suallerimi yöneltmiş, kendisinden cevaplar almıştım. Röportajın manşetini şöyle vermiştik: "Batılılaşma İhaneti İki Asırdır Sürüyor!" Mülâkat dikkatle okunduğunda bir fikir ve dâvâ adamının şaşmaz çizgisini ve sapmayan yürüyüşünü görebileceklerdir. Röportajın birinci bölümünde TYB'nin kuruluş çalışmaları ve kurucuları üzerinde durmuştum. Birliğin "kuruluş amacı"nı sorduğumda şu cevabı vermişti:

"Yazarlar Birliği 1978 yılında çeşitli kesimlerden 14 yazar ve şairin bir araya gelmesiyle teşkil edildi. Gaye, yazarlar arasında meslekî dayanışı tesis etmek ve böylelikle haberleşme akışını kendi öz kıymetlerimiz doğrultusunda düzenlemek maksadı güdüyordu. Yazarlar Birliği kuruluşundan beri hem meslekî konularda, hem de kültür alanında faaliyetler gerçekleştirdi. Toplantılar düzenledi, yayınlar yaptı. Faaliyetlerimiz belirli bir çizgi üzerinde yürütülmekle beraber geniş

bir perspektif esas alındı. Birliğin bilhassa iki faaliyeti yaygın ve kalıcı tesirler uyandırmaktadır."

Mülâkatın ikinci kısımda ise suallerim üzerine hazırladığı sözlüğü ve Batılılaşma İhaneti'nden sonra kaleme aldığı Dil-Kültür-Yabancılaşma kitabından da bahsetmişti. İşte o bölümdeki sorularım ve cevapları:

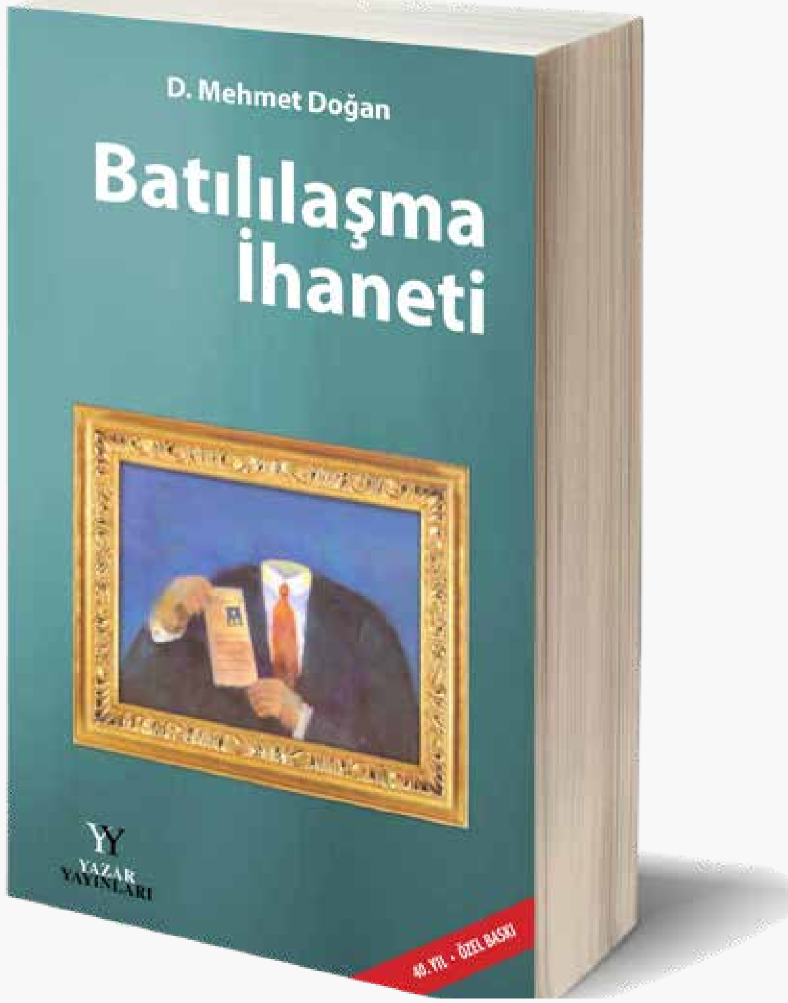
Sizin bir de sözlük çalışmalarınız var. Son zamanlarda ansiklopedilerden sonra, bir de "sözlük furyası" ortalığı kapladı. İlgili-ilgisiz kuruluşlar sözlük yayınlamaya başladılar. Bu konudaki düşünceleriniz...

Türkiye'de "çağdaş Türkçe"yi ihtiva eden sözlük yok. Sözlüklerimizin bir kısmı eskilerin tekrarı, bir kısmı yeni ve teklif mahiyetindeki kelimelerin tutturulması maksadıyla hazırlanmıştır. Ama asıl faydalı olacak sözlük hâl-i hazırda konuşulan ve yazılan kelime kadrosunu ihtiva eden sözlüktür. "Çağdaş Türkçenin Sözlüğü"nden kastettiğimiz de budur. Büyük Türkçe Sözlük belli ölçüde, gücümüz yettiğince böyle bir sözlüktür. Şimdi onu 3'üncü baskısı için genişletiyor ve kelime kadrosu bakımından zenginleştiriyoruz. Sözlükte mükemmele varmak uzun zaman istiyor. Önümüzdeki yıllarda da daha mükemmel hâle gelmesi için münferiden ve ekip olarak çalışmalarımız devam edecektir.

İkinci eseriniz Dil-Kültür-Yabancılaşma birinci eseriniz Batılılaşma İhaneti'nin bir devamı gibi.

Bu soruya "evet" diye cevap verebiliriz. Batılılaşma İhaneti iki asırdır süren, yaşanan yeni tabiriyle bir "süreç". Bu devamlılık içinde onun çeşitli görüntüleri ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu görüntülerin bir kısmını ilk kitabımızda ele almış ve teşrih etmiştik. Dil Kültür Yabancılaşma'da başka görüntülerin üzerinde duruluyor, geçmiş bağlantılarıyla birlikte araştırılıyor ve bütün trajik ve komik yanları ile sergilenmeye çalışılıyor. O yüzden Dil Kültür Yabancılaşma gülünecek yerde ağlanması gereken, ağlanacak yerde gülünmesi icap eden unsurları ihtiva ediyor.

Eserinizin sonunda "Fahri Bey", "Bay Baran"

ve "Hocanın Oğlu" bölümleri, verilmek istenen mesajın değişik bir ambalaj içinde sunulması gibi geldi bize. Bu tasarrufunuz zaruretten mi yoksa "hikâye", sanatına ciddî bir boyut kazandırma isteğinden mi kaynaklandı?

Son bölümdeki "Hikâyeler" gerçeğin tek tek fertlerle tam olarak ifade edilememesi sonucu ortaya çıktı. Filan şahıs söz konusu edilse onunla ilgili bilgiler toplansa ve yazılsaydı bu tek onun gerçeği olurdu. Hâlbuki bu şahıs bir gerçekler bütününün parçasıydı. Hikâyelerde ele aldığımız şahıslar ise bu gerçekler bütününü kavramakta bize daha fazla yardımcı oluyor. Bir hikâye şahsiyetinde yüzlerce binlerce insanın gerçeğini bulabiliyoruz. O yüzden bu "hikâyeler" ortaya çıktı. Bir cümleyle o kahramanlar tek tek fertlerden daha fazla gerçektir. Ve bize bir dönemle ilgili zihniyeti çok daha sağlam olarak anlatır.

Öğretmen Öğrenci İlişkilerinde
Örnek Davranışlar

"Gerçek zenginlik; insanlara güler yüz göstermek, onların sevgisini ve saygısını kazanmak, sıkıntı ve problemler karşısında sabırlı olmak, güzel olanları takdir etmek, başkalarındaki en iyiyi bulabilmek, iyi bir insan olarak hatırlanmaktır diyebiliriz."

Öğretmenler, öğrencilerine karşı hoşgörülü ve güler yüzlü olmalı. Öğrencinin başarılı olabileceği ortamları hazırlamalı. Hatalar karşısında affedici olmalı. Hatalarını kendilerinin bulmalarına yardımcı olmalı. Onlara isimleriyle hitap etmeli. Çocukların ilgi ve yeteneklerini dikkate almalı. Öğrencilere yapabilecekleri görevler vermeli. Grup dışı kalmış, terk edilmiş çocuklara özellikle dikkat edilmelidir. Bunlar grup faaliyetlerine, sınıf içi aktivitelere yönlendirilmelidir.

Öğrencilerin problemlerini çözmede okul yönetimi, danışman rehber öğretmen, veli ve öğretmen kendi aralarında iyi bir iletişim kurarak işbirliğine gitmelidir. Genç, çevresinden iyi ilişki, arkadaşlık, dostluk, yakınlık ve sevgi bekler. Gençlere sevgi ile yaklaşılmalı, konuşularak dinlenilmelidir. İnsanî ilişkilerde ortak bir dilimiz olmalıdır. Sorumluluk, hoşgörü, doğruluk, dürüstlük, adalet, disiplin, cesaret, sevgi ve saygı esas olmalıdır.

Gerçek zenginlik; insanlara güler yüz göstermek, onların sevgisini ve saygısını kazanmak, sıkıntı ve problemler karşısında sabırlı olmak, güzel olanları takdir etmek, başkalarındaki en iyiyi bulabilmek, iyi bir insan olarak hatırlanmaktır diyebiliriz. Çocuklarımızla aynı yöne bakabiliyor, onların ellerinden tutabiliyor, onları dinleyip, anlayabiliyorsak aşılamayacak hiçbir güçlük yoktur.

Öğretmen girdiği ilk sınıfta kalıcı izler bırakmak istiyorsa; Samîmî olduğunu gösterecek cana yakın davranışlar sergilesin. İyi bir rehber olduğunu hissettirsin. Dersi zorlaştırmayıp kolaylaştırsın. Öğrenciler okuldan zevk alsınlar. Neşelensinler, gülsünler, birbirlerini kırıp incitmeden birbirleriyle şakalaşsınlar. Öğretmen bunlara bir ölçü dâhilinde izin verir.

Öğretmen öğrencilerine cesaret ve güven versin. Onlara başarı hikâyeleri anlatsın. Öğretmen iyi bir gözlemci ise, bu onun iyi yolda olduğunu gösterir. Öğrenciler özgür bir ortamda yetişmelidir. Bırakın rahatlıkla kendilerini ifade etsinler. Ne derler "Gözler yalan söylemez." Öğrencilerinizin gözleri sizin nasıl bir öğretmen olduğunuzu anlatır. Sevilen öğretmenin dersinin nasıl geçtiği bilinmez. Eğer öğretmen sevilmiyorsa dersler sıkıcı olur, öğrenci bir an önce sınıftan çıkmak ister, zil çalsa diye zili bekler. Sıkıcı olan öğretmenin dersi bitmez. Öğretmen öğrenciyi sıkmadan dersini işlemelidir. Hangi dersler sevilmiyorsa bilin ki o öğretmen sevilmeyen öğretmendir.

> "Öğretmen okuma sevgisi verdiği gibi okumadan nefret te ettirir. Öğrenci öğretmenini sevmeli ki koşa koşa okuluna gitsin. Okulu çekilmez bir hâle getirmeyelim. Yüreğimiz bir sevgi pınarı gibi çağlayarak aksın ki, ülkemiz insanlarını, değerlerini ve ülkesini seven insanlarla dolup taşsın."

Öğrenciyi başarılı yapan da, başarısız yapan da öğretmenin tutum ve davranışlarıdır. Öğretmen okuma sevgisi verdiği gibi okumadan nefret de ettirir. Öğrenci öğretmenini sevmeli ki koşa koşa okuluna gitsin. Okulu çekilmez bir hâle getirmeyelim. Yüreğimiz bir sevgi pınarı gibi çağlayarak aksın ki, ülkemiz insanlarını, değerlerini ve ülkesini seven insanlarla dolup taşsın. Sınıfını bir bahar havasına çevirmek isteyen öğretmenin hem kalbi hem de gözleri gülmeli ki ülke gül bahçesine dönüşsün.

Zaman zaman öğrencilerinize sorun bakalım. Kendilerini sıkan davranışlarınız nelerdir? Sebeplerini mutlaka öğrenin, ona göre de çaresine bakın. Genellikle öğrenciler şu sebeplerden dolayı dersten sıkılır. Ya bilgi verme yönteminiz iyi değil, ya da öğrencinin seviyesine uygun bilgiler vermiyorsunuz. Şayet böyle bir durum varsa öğretmenin yapacağı ilk iş dersi eğlenceli, zevkli bir hâle dönüştürmektir. Bu-

nun için de ders anlatırken şaka, mizah, espri, hikâye, şiir vb. etkinliklerle dersi sevimli hâle, okulla öğrenciyle ilgili fıkralar, şakalar anlatarak dersi zevkli hâle getirmeliyiz.

Dersi sıkıcılıktan kurtarmanın yollarından birisi de öğrenci görüşlerine sık sık başvurmaktan geçer. Anket türü yapacağınız çalışmalar size yön verecek, size yol gösterecektir. Öğrencilerin tespit ettiği konulara gereken önemi verdiğiniz zaman, inanın işiniz çok kolaylaşacaktır. Öğretmen kendini iyi bir öğrenci olarak görür ve ona göre de davranırsa çok fazla sorunla karşılaşacağını sanmıyorum. Öğretmen hayata hep olumlu bakmalıdır.

Olumlu bakan insan olumlu düşünür, olumlu düşünen de mutlu olur. Ne derler "İyi bakan iyi görür." İyi görenler çevresinden iyilik, güzellik mesajları alarak, sıkıntılarını unutur, stresten kurtulur ve huzurlu olur. İyi ve güzel düşünmek, beden ve rûh sağlığımız için de gereklidir. Olumsuz düşünen insanların enerjilerini tükettiklerini, çabuk hasta olduklarını, verimliliği düşürdüğünü, huzursuzluğa sebep olduğunu konunun uzmanları haber veriyor.

Başarılı olmanın sırrını şöyle tarif ediyorlar: "İyi ve güzel olanı görmeye çalışmak, iyi arkadaş edinmek, yararlı olan işlerle ilgilenmek, kendini kötülerle değil, iyilerle kıyaslamak, yapılan hatalardan ders çıkarmak ve başarılı insanları örnek almaktır.", "İsteyen başarır. Başaranlar senden çok üstün insanlar değil. Yüreklilik insanın rûhundan gelmeli. Büyük insanların başlangıçtaki durumlarından bir farkının olmadığını anla. Gücünü topla ve ben de yapabilirim de."

Öğrenciler öğrenmeyi kolaylaştıran teknikleri bilirse başarıya ulaşması daha kolay olur. Aktif dinleme, yeterli araç-gereç kullanma, not alma, yerinde soru sorma öğrenmeyi kolaylaştırır. Soru sorma öğrenmenin en güzel yollarından biridir. Bilemediğinde, bulamadığında, kafası karışınca, meraklandığında ve ihtiyacı olunca hiç durmadan hemen soru sormalı.

Öğretmen öğrenci ilişkisinde; sevgi, bilgi ve ilgi en güzel yoldur. Uygulayan gönül fatihlerine selâm olsun...

Birlik Türküsü

İkilikten, kemlikten, belâ gelir âleme
Yüreklerde kinleri, durdurmanın vaktidir
Yeter dünya usandık; savaşından, kavgandan
Yaraları kalplerde, sardırmanın vaktidir

İlmek ilmek örelim, sevgileri gül sesli
Hoş görüde, sevgide, hep olalım hevesli
Özgürlüğü, barışı, çığıralım nefesli
Köprüleri kardeşçe, kurdurmanın vaktidir

Kilimlerde deseniz, nakış nakış örülen
Her yörede rengârenk, ayrı ayrı görülen
Budur işte zenginlik, güller içre derilen
Gönülleri huzura, erdirmenin vaktidir

Ebrularda kaynaşan, renk cümbüşü bizleriz
Horon, zeybek, halayda; hançer hançer söz-
leriz
Dünden gelip yarına, miras koyan izleriz
Dostlukları öteye, vardırmanın vaktidir

Sevgi yayı gerelim, fırlatalım uzağa
Düşmeyelim ne olur, kanlı pusu tuzağa
Beraberlik tadında, muhtaç olduk azığa
Yaramızı onarıp, sardırmanın vaktidir

Anadolu, ana yurt; hepimize yetsin hey!
Ayrılıklar, kemlikler, başımızdan gitsin hey!
Sevincimiz, acımız, kalbimize yetsin hey!
Yurda barış mührünü, vurdurmanın vaktidir

Semah başı ben olsam, sema başı sen olsan
Dertlerinle ben dolsam, dertlerimle sen dolsan
Güllerinde ben solsam, güllerimde sen solsan
Saatleri barışa, kurdurmanın vaktidir

Gül bahçesi kuralım, zeytin dalı içinde
Kanı, kini kovalım, gitsin kuşlar göçünde
Yanmayalım kör nefsin, arzu dolu suçunda
Yeryüzüne gülleri, serdirmenin vaktidir

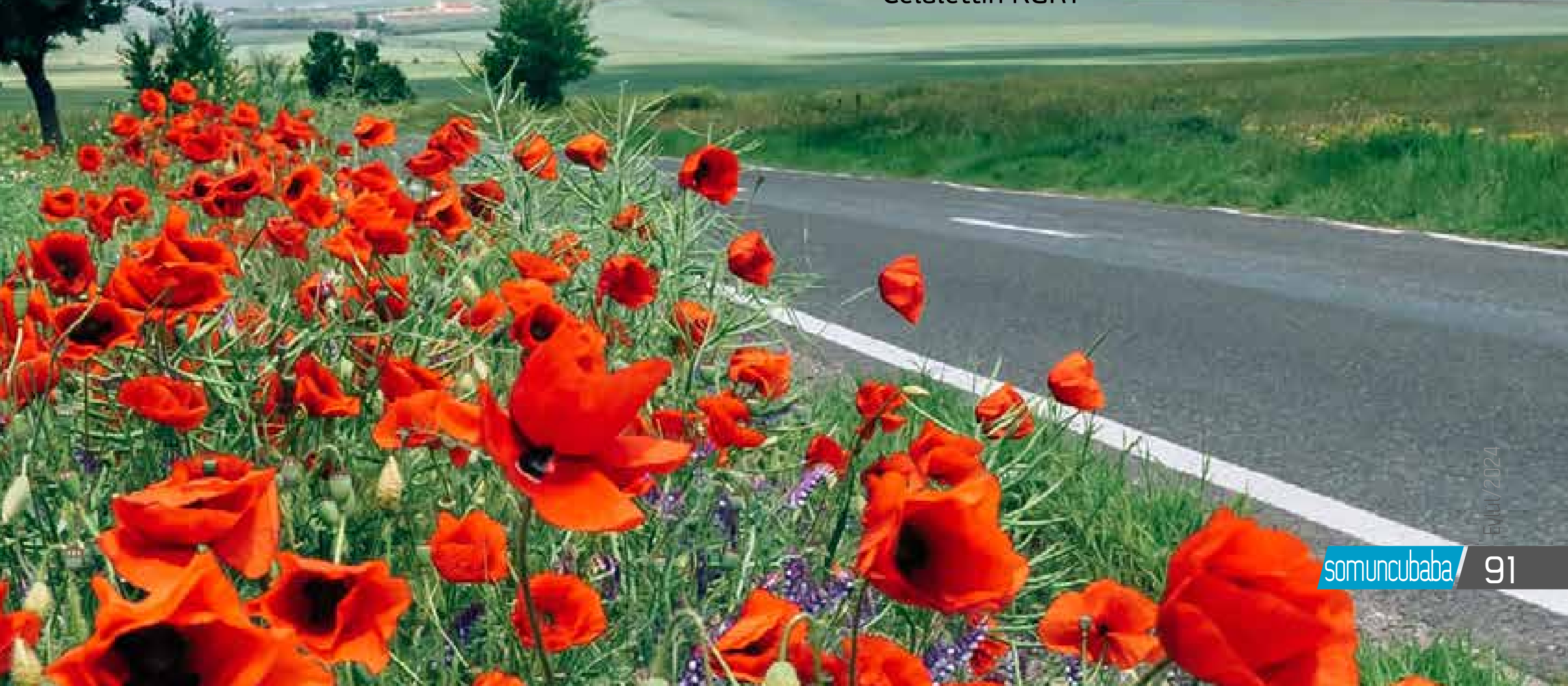
Ger yayını ger haydi, sal okunu hedefe
Bize bizden dost olur, olalım yâda efe
Bürünmeyelim yeter, düşmeyelim esefe
Yayımızı birlikte, gerdirmenin vaktidir

Toprağa bas ey gönül, toprak aklar suçları
Cahillerin işidir, kalbin kalbe öçleri
Doyuralım ruhlarda, doymak bilmez açları
'Sâdık yârda' birliği, kardırmanın vaktidir

Engelleri dağ, tepe, bilek bilek aşmalı
Çağlayanca coşkulu, deryalardan taşmalı
Ferhat olup külünkle, sevgi dağın deşmeli
Zamanıdır dağları, yardırmanın vaktidir

Bir olursak birlikte, aşarız her engeli
Atmayalım boş yere, bizler bize çengeli
Bir edelim bu yurtta; Sarıkamış, Döngeli
Ülkemizi cihana, sordurmanın vaktidir

Celalettin KURT

DÎVÂN-I HULÛSİ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin ***Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî*** *adlı eseri Mobil Uygulamaya Aktarıldı!*

- Oku - İncele - Dinle
- Fihrist - Arama
- Sözlük - Kelimeler
- Dîvân Radyo
- Dîvândan Görseller

*Android ve IOS Platformlarından **Ücretsiz** İndirebilirsiniz.*

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSİ EFENDİ VAKFI

Gülzâr-ı Muhabbet
HULÛSİ AŞK
HALİL NECİPOĞLU
DİVÂN-I HULÛSİ-İ DÂRENDEVÎ'NİN SESİ
Divan Radyo
YAYIN HAYATINA DEVAM EDİYOR
Fasl-ı Bahar
Nasihat
MEHMET EMİN AY
Hulûs-i Kalb
Dîvân RADYO
www.divanradyo.com
Google play
App Store

